A
6
36
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

Gafurio F.

Theorica musicae.

Neapoli, F. di Dino, 1480.

187

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. A.6.36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. A.6.36

1480

Franchini Gafurii Laudensis Theorica Musicae: Neapoli, per Franciscum de Dino Florentinum, 1480. in 4.to

Questa Rarissima Edizione è registrata dal Maittaire alla pag. 155. del Tom. I. ma affatto ignota agli altri Bibliografi. Il Sassi alla pag. 345. della sua Istoria Tipograf. Milanese, molto parla del Gafurio e dell'opere sue ma non dà veruno indizio di conoscere ~~[illegible]~~ questa Edizione della presente ~~del Gafurio del [illegible]~~. Nemmeno il Malegulo che fu suo discepolo la commenta, onde se ne dà un breve dettaglio.

Comincia l'Opera senza verun Proemio né Epistola colla Rubrica o sia Intitolazione in lettere maiuscole De effectibus et Commendatione Musicae Capitulum primum (senza la prima iniziale ma collo spazio per essere supplito a mano. Il carattere è rotondo senza dittonghi con molte abbreviature, con scarsa interpunzione, senza paginatura, e senza registro. L'Opera è divisa in V. Libri, ed i Libri in capitoli: Alla pag. 13. v.° è un curioso intaglio in legno esprimente sei ~~figure~~ persone che battono il martello sull'incudine per indicare le consonanze. A tergo della pag. 28. altre figure indicanti le proporzioni aritmetiche e geometriche così pure a tergo della pag. 46. alla pag. 51. ed alla pag. 96. vi è inciso un organo con figura che lo suona, con le note musicali, e colla intitolazione Introductorium Musicae F. Gafori; il qual legno si trova parimente nel Trattato Practicae Musicae dell'istesso Autore impresso in Brescia nel 1502. in fol.°

in cui si altro parla delle lodi di essa musica, e numera molti antichi che a quella s'appigliarono

Io temo, altro che mancar possa la Dedi-
catoria, non già diretta a Lodovico Sforza, a cui
dedicato aveva gran parte delle sue opere
ma a qualche Cardinale, come rilevasi
dall'Epigramma dell'Autore posto in fondo
del suo Trattato

O cui cardineum licuit contingere honorem
Et me quem virtus impulit ut venerer
Accipe parva licet sint haec haud munera tanto
Digna viro: cujus nomine surgit opus
Ista etenim nullus censebit parvula labor
Si studii fructum conspexis ipse mei.
En age: me et librum vultu complectere grato
Dicere ne pigeat: Tu mihi servus eris.

Potrebbe essere questo Cardinale Carlo Palla-
vicini allora vescovo di Lodi, da cui fu
invitato il Gaffuri, e con esso si trattenne
per tre anni, nei quali insegnava la musica
ai Giovani, ed allora ~~appunto~~ cominciò
a scrivere la sua Pratica di Musica.

Termina il Libro con questa sottoscrizione

Franchini Gafori Laudensis Musices
Professoris theoricum opus armonice
disciplinae explicit. Impressum Neapolis
per Magistrum Franciscum di dino Flo-
rentinum. Anno Dni. M.CCCC.LXXX.
Die octavo octobris. Invictissimo Rege
Ferdinando regnante. Anno regni ejus vi-
gesimo tertio.

Questo Trattato non lo trovo stampato altrove
nel Sec. XV, neppure in Milano, ove fu
impresso nel 1508 per Gotardo da Ponte
il suo Trattato italiano della musica
nè in Brescia, ove nel 1502 per Bernar-
dino Misinta di Pavia fu stampata la
sua Practica Musicae, nè parimenti
in Milano ove per lo stesso Gotardo Pontano
nel 1518 fu impresso fu impresso il suo
Trattato de Harmonia Musicorum

Fu il Gaffurio bergamasco d'origine,
nacque in Lodi nel 1451. Fu Sacerdote, morì
vecchio, ma non può fissarsi l'anno
preciso della sua morte. Vedasi la sua
vita tratta dalli Scritti di Pantaleone Me-
legulo suo Scolare stampata in fine del
suo Trattato de Harmonia Musicorum
nella citata Ediz. 1518. in Milano, ed
ampiamente il Sassi alla pag. CCCXLV.
et seg. della sua Storia Tipografica
Milanese.

748

XIX

Franchin. GAFVRII

Theorice Musice.

Neap. 1480

DE EFFECTIBVS ET COMENDA TIONE MVSICE Capitulum primū.

Iuturni ſtudii lectione depre
hendi muſicen diſciplinā an
tiquis tēporibus apud uates
maxīo doctiſſimorū honore
cōplecti indoctos uero a mu
ſis abeſſe. liberaliter enim minime dicebatur
eruditus qui muſicen ignorabat. Themiſto
cles oblata poſt cenā in cōuiuio lira eius cū
ſe imperitū indicaſſet ſūmo dedecore erubu
it. Docuere me propterea littere ſacre tubalē
cythara ꝯ orgāo primū claruiſſe. Alii Zetū
& Amphionē primos muſicos conſcripſere.
Stellaruȝ uero curſus ſonoſq; muſica ratōne
primitus diuīa quodāmodo ſupnaturaliq;
inueſtigatione Pithagoram conprehendiſſe
grecoꝝ cōmenta concordāt. Architas & Ari
ſtoxenus ſubiectā muſice ğmaticen dixerūt
Eupolis & muſicē z lr̄as docebat. Et maricas
qui eſt hypbolus ſolas litteras ex muſicis ſe
ſcire cōfeſſus eſt. Ariſtophanes nō uno libro
puerof antiquitus ſic inſtitui mōſtrauit. So
crates iā diu ſenex muſicen doceri nō erubu
it. Pœte ad liram carmina cōpoſuere. Orato

BIBLIOTECA NAZIONALE FIRENZE

ribus cura uocis adhibita eſt q̄d tā muſices
ꝓprium. Gaius graccus cum in tribunatu
apud populū romanū orationē haberet ſer
uū poſt ſe muſices artis peritū eburnea fiſtu
la occulte ꝓnuntiatōis ſue modos formāteꝫ
tenebat aut nimis r̄miſſos excitādo aut plus
iuſto concitatos reuocādo quoniā ip̄m calor
atq; impetus actionis attentū huiuſce tēpera
mēti eſtimatorē eſſe nō patiebat᷑. Timothe
us cūctis muſicis lōge ātecellēs quotiēs libu
iſſꝫ aīos hōiꝫ & uehemēti accēdebat armonia
rurſuſq; molli ac placida placabat. cū enī in
Alexandri cōuiuio phrigiū cātum modu
laret᷑ uſq; adeo regeꝫ excitaſſe dicit᷑ ut ad ar
ma capiēda proſiliret atq; iterū ad cōmeſati
ones epulaſq; reduxiſſe modulatōne mutata
Pitagorici iuuenis furentis in conbuſtione
domus riualis inquaſcortū continebat᷑ me
lodiis animū ſedarūt. Dauid ſaulē aſpū īmū
do arte modulationis erripuit. Aſclepiades
medicus freneticorū mētes morbo turbatas
ſepe per ſimphoniā reſtituit ſanitati. Trepā
der & Arion leſbios atq; ioneſ grauiſſis mor
bis cantus erripuere p̄ſidio. Ariſtoteles muſi
cen naturalem habere delectatōnem oībuſq;
etatibus ac ſingulis moribus amicaꝫ eſſe do

euit meſtoſ letificat letos amplius gaudere fa
cit muſice que dum ꝑ cuncta diffūdit̃ ſtudi
a iuuenes ſenesq; ita naturaliter affectu quo
dā ſpōtaneo modis muſicis adiūgit utnulla
oīno ſit etas q̄ a cātilene dulcis delectatiōe ſe
iūcta ſit. Criſippū enī nutricibus q̄ allactati
oni adhibēt̃ infantibus ꝓpriū quoddaꝫ aſſ
ignaſſe legimus carmen. Orpheuꝫ & amphi
onē aīalia rōne carētia ſaxa ſiluaſq; cantibus
traxiſſe confictū eſt. Nullū enī legimus tam
īmitte tamq; aſꝑum pectus quin oblectamē
toꝝ taliū moueat̃ affectu. nā primi forte gē
tes ſine rōnis cultu barbaras uel ſaxi inſtar
nullo affectu molles ad ſenſū uoluptatis ca
nēdo traxerūt. nec mirū ſi īter hoīes muſices
tāta dn̄atio eſt cū & aues ut cardueles cigni
ue & luſcinie alieq; cantū ueluti quadā diſci
plīa artis exerceāt nō nulle quoq; terren̄ ſeu
aquatiles belue inuitante cātu in retia ſpōte
decurrāt q̄d ſapientis auctoritate mōſtratur
Fiſtula dulce canit uolucrē dum decipit au
ceps. Hortat̃ z remiges cantus ad tollerādoſ
quoſcūq; labores. Solat̃ z modulatio uocis
ſingulorum fatigationē operum atq; animū
mulcet. Ipſas inſuꝑ beſtias nec nō ſerpentes
uolucres atq; delphinos ad ſuauem modula

tiõis auditũ ꝓuocat. Citharizãtem Arioneʒ
unda demerſũ natura uocãte ſoſpitẽ delphi
ni ad litus traduxere. Delectat animos can
tus excitatqꝫ affectus mouet furiam placat
ſilueſtres mãſueſcit laſſatos exercitioqꝫ labo
rioſo detentos facile efficit tolerare.

Non ommittam profecto maiores natu a
pud romanos qui in conuiuiis egr̃gia ad ti
bias ſuperiorum oꝑa carmine conprehenſa
pãgebant quo ad ea immitanda iuuenum
uirtutem redderent alacriorem. Circumfere
batur lira uel cythara in conuiuiis accuban
tibuſque ſingulis ordinabatur conuiuale cã
ticorum genus quod & nr̃is temporibus ſer
uari concernimus. Quid plura? hac noſtra
tempeſtate nihil quidem ad iuuenum affec
tum amore procaci uirgines probas mulie
reſqꝫ fere cunctas excitat & prouocat preter
muſicen. Rudibus item z belicoſis ducibuſ
qꝫ maximis curam muſices legimus non de
fuiſſe. Lacedemoniorum exercitus muſicis ac
cenſus eſt modis. Quid aliud noſtris in legi
onibus timpana & tube fatiunt quorum cõ
centus quãtum fuerit uehementior tantum
ſit bellatorum animus ad certamen fortior

hinc eſtimo romanam gloriam ceteris pre
ſtitiſſe in bellis. Apud Genuenſes tranſacta
iam meſſe timpanorum atque tubarum ac
cenſos clangore hoſtes ꝛ terruiſſe & in fugaꝫ
diuertiſſe atque exercitum ipſum in predam
captum conſpexi nec mirum cum & puſil
lis animalibus uictoriam cõmittat muſicuſ
clamor qđ Virgilius tangit in georgicorũ li
bris de apibus cũ dicit Sin autem ad pugnã
exierint nam ſepe duobus Regibus inceſſit
magno diſcordia motu Continuoqꝫ animoſ
uulgi & trepidantia bello Corda licet longe
preſciſcere namqꝫ morantes Martius ille eris
rauci canor increpat & uox Auditur fractos
ſonitus immitata tubarũ. Tũc trepide inter
ſe coeũt pẽniſqꝫ coruſcant. Spiculaqꝫ exacuũt
roſtris aptantqꝫ lacertos. Et circa regẽ atque
ipſa ad pretoria denſe Miſcentur magniſque
uocant clamoribus hoſtem. Interponebatur
preterea muſice omnibus ſacris ſolẽnitatbuſ
omnibuſque letis uel triſtioribus rebus. ut
enim in ueneratione diuina hymni ita & in
nuptiis hymenei ꝛ ĩ funeribus threni laĩnta
tibiis exprimebãt. Nunc quidẽ alia collocu
tõis & uocis ut eodẽ utar uerbo modulatiõe
cõcitatõꝫ iudicũ ꝛ pricipiũ alia mĩaꝫ petius

Nec mirum eſt muſicē tāti eſſe apud morta les.cū diis īmortalibus gratiſſimaȝ extitiſſe uates nō ōmiſſerint.Placādoꝝ deorū cauſa ī ſacris edibus muſice ſūma ueneratōe oblata ē.Tibicinū triūphus marti attributus ē.A polini cithara.Muſis tibie ceteraq; eiuſdem generis attributa ſūt.Sed hec nr̄a religio tri nū deū unicūq; in ſacris templis antiphonis cantibus organiſq; ac ceteriſ eiuſmōi generis aſſiduis laudibus depcando placare nō deſi nit.Nullā.n.ex ſupioribus exemplis pcepi diſciplinā ſine muſice pfectuȝ finē attigiſſe. nihil quippe apud Rabanū ſine ipa.Logici enim muſicen uenerantur Marcus tullius re thoricē diffuſius tractās muſicē nō ōmiſſit Nicomachus arythmeticen ꝓfeſſus muſicen tractauit.Architas & Ariſtoxenus geometri ci muſicē ipam ſūmo uenerati ſunt ſtudio. Ptholomus aſtrogolus muſicas apperuit cō ſonantias.Pythagoras aſtrologus ſonos pri mus muſica ꝓportōe coniunxit.Plato theo logus ut inquit marcuſ tullius ī ſexto de re publica dulciſſimā mūdi armoniā aure aper tiſſime dephendit.Virgilius diſtictos muſi cos ſonos in ſexto eneidos nō ignorauit De niq; in ꝓuerbiū uſq; grecoꝝ celebratū eſt in

doctos muſicen abhorrere

De Muſica Mūdana Capitulū Scdm

Vſicē ad uolubilitatis corpū celeſti um tporū elemētorūq̧ cōpoſitōem opari philoſophorū cōſcripſere nō nulli.eā nāq̧ ex ſonis z cōſonantiis de uolu bilitate celeſtiū orbiuʒ cauſatis enuclearunt pithagorici.Ipſa.n.celeſtia corpa nec nō ele mēta debita quadā cōſonātie coaptatione ſi mul mixta mūdum hūc totū pſtiunt qui a pud philoſophos ſēper in motu eſt.Qui igi tur fieri poteſt ut tam uelox celoꝝ machina tacito ſilēteq̧ curſu moueat?& licʒ ad aures uſq̧ noſtras non pueniat ſonus ille qd apud Pithagoricos fit quoniam a prīcipio noſtre natiuitatis eſt conplantatus ut in maleatori bus apparet ſtrepituʒ ſuū uix pcipientibus conſuetudine.quos Ariſtoteles inpugnat ce li & mundi ſecundo ſed multis aliis fieri de cauſis neceſſe eſt.nō tamen poterit tam uelo ciſſimus motus tantoꝝ corpuʒ nullos oīno ſonos ciere cum preſertim tanta ſint ſtellarū curſus coaptatione coniuncti ut nihil eque conpaginatuʒ nihil ita comixtum poſſit in

telligi. namq; alii excelſiores alii inferiores fe
runt͂ atq; ita omnes equali incitatione uol
uunt͂ ut p̱ diſpares ineq̃litates ratus curſuũ
ordo ducat͂ Vnde non poteſt ab hac celeſti
uertigine ratuſ ordo modulationis abſiſtere
quã quidẽ doctiſſime ĩquit Tullius modu
latioꝫ platonicas aures delectaſſe ṽborũ ipſi
us ꝓfunditate platonis. Quis hic inquã qſ
eſt qui complet aures meas tãtus & tam dul
cis ſonus? Hic eſt inquit ille qui interuallis
diſiũctus imparibus ꝓ rata tñ parte ratione
diſtinctis in pulſu & motu ĩporuꝫ orbium
generatur. At quattuor elementorum diuer
ſitates potẽtiaſq; cõtrarias niſi quedã armoĩa
cõiungeret in unũ corpuſ ac machinã miñe
cõuenirent. Omniſ uero hec diuerſitas ita tẽ
porũ uarietatẽ parit & fructuuꝫ ut unũ tan
tũ anni corpus effitiat. Vnde ſi quid hoꝝ q̃
tantã uarietatẽ rebus miniſtrãt animo & co
gitatiõe decerpas cũcta peant nec ut ita dicã
quicq̃ cõſonũ ſeruent neceſſe eſt Et ueluti in
grauibus cordis iſ uocis mõus exiſtit ut nõ
ad taciturnitatẽ grauitas uſq; deſcendat atq;
in acutis ille cuſtodit͂ acuminis modus ne
nerui nimiũ tenſi uocis tenuitate rumpant͂
ſed totũ ſibi ſit cõſentaneum atq; coueniens

Ita etiã in mũdi muſice puideũs nihil ita ẽe
nimiũ ut alterũ ꝓpria nimietate diſſoluat.
Verꝝ quicquid illud eſt aut ſuos affert fruct
us aut aliis auxiliat᷑ ut afferãt naꝫ quod cõ
ſtringit hiems uer laxat torret eſtas maturat
autũpnus. tpa itaqꝫ uiciſiꝫ uel ip̃a ſuos affe
rũt fructus uel aliis ut afferãt ſubminiſtrãt.
Mũdus itaqꝫ armonia quadaꝫ cõpoſitus eſt
ip̃mqꝫ celũ armonie modulatione reuoluit᷑.
Celeſtiũ tñ corporũ interualla ſola extiman
tur rõne nõ ſenſu Archimenides enim teſte
Macrobio ſtadioꝝ numeꝝ qbus a terre ſup
fitie luna diſtaret a luna mercurius a mercu
rio uenus ſol a uenere mars a ſole a marte iu
pit᷑ ſaturnus a ioue deprehẽdiſſe ſe credidit
atqꝫ a ſaturni orbe ad ip̃ꝫ uſqꝫ ſtelliferꝝ celuꝫ
ſpatiũ oẽ ſe rõe mẽſũ putauit quã qdẽ Arch
im̃nidis dim̃ſiõeꝫ platõici r̃pudiarũt cũ du
pla & tripla nõ ſeruaret ĩterualla Alterã ip̄i
diſtãtiã ſtatuer̃ tenendã quã Porfirius libris
ſuis ĩſeruit. pithagoras uero quot ſtadia ĩt̃
terrã z ſigulas ſtellas eẽnt muſica colatõe ĩdi
cauit. Vtheraſtothenes geometrica rõe maxi
mũ terr̃ circuitũ collegit eẽ ſtadioꝝ ducẽtoꝝ
.lii. milliũ. Stadiũ. n. ĩ hac m̃di mẽſura ĩtel
ligebãt pedũ. ccccc. xxv. ſũt p̃terea z alia lõgi

tudine diſcrepātia ut olipicū quod eſt pedū
ſexcētorū. Item pythicū pedū mille. Igitur a
terra ad lunā Pythagoras putauit eſſe ſtadi
orū circiter centū uigīti ſex miliū idqꝫ eſſe to
ni interuallū A luna aūt ad mercurii ſtellaȝ
quā ſtilō appellabāt maius ſemitoniū. Hinc
ad phoſphoron ſtellā ueneris fere tantūdeȝ
ſcȝ ſēitoniuȝ minus. Inde porro ad ſolē pau
lo plus q̄ ter tātū ſcȝ tonus & minus ſemito
nium. itaqꝫ ſolis aſtrū abeſſe a terra tonis tri
bus & ſemitonio. minore qđ uocat diapēte
A luna aūt duo toni & ſemitoniū qđ eſt dia
teſſaron. A ſole uero ad ſtellaȝ martis cui no
mē pyrois tātumdeȝ interualli eſſe quātuȝ a
terra ad lunā idqꝫ facere tonū. Hinc ad iouis
ſtellā que pheton dicta eſt q̄ſi dimidiū eius
qđ faciat ſemitoniū minus A ioue uſqꝫ ad ſa
turni ſtellā phenō nūcupatā pauliſper plus
.i. ſēitoniū maius. Inde ad ſūmū celū ubi ſig
na ſūt ſēitoniuȝ minus. Itaqꝫ a ſūmo celo ad
ſolem diaſtema eſt diateſſaron. i. duoruȝ to
noꝝ & ſēitonii A terre autē ſumitate ad eun
dem celum tonos eſſe quinque concluditur
cum duobusſemitoniis minoribus ex qui
bus fit diapaſon ſiphonia Multa inſuper
que muſici tractant Pythagoras ipſe rettulit

ad ſtellas & mundū hūc totū muſica factuꝫ
ratōne hic puto Dorialū dixiſſe mūduꝫ eſſe
organū dei cū & ſeptē ſtellas īter celū & terrā
uagas mortaliū corpa inclinātes enrythmon
motum congruaq; muſici diaſtematis inter
ualla conp̄hēdere rōne conſpexiſſꝫ ſonituſq;
reddere uarios ꝓ ſua queq; altitudine ita cō
cordes ut dulciſſimā quidem concināt melo
diam licꝫ nobis inaudibilē pre magnitudīe
uocis quā auriū noſtraruꝫ anguſtie minime
capere poſſunt.

De Muſica Humana Capitulū Tertiū

Mmortalis aīe humaniq; corpis &
elemētorum cōiunctionem muſica
factā ratione tradidere Pythagorici
atq; platōici unuſqſq; enī in ſe ip̄m deſcēdēs
hāc conp̄hendit. Quid eſt nāq; q̄d illā ıncor
poreaꝫ rationis uiuacitatē corpi miſceat niſi
q̄dam coaptatio & ueluti g̃uiuꝫ leuiūq; uo
cum quaſi unam effitiens conſonātiam tem
peratio? quid eſt aliud quod inter ſe ipſius
anime partes coniūgat que ut Ariſtotili pla
cet ex rationabili irrationabiliq; coniūcta eſt
quid eſt uero quod corporis elementa ꝓmiſ

ceat aut partes ſibimet rata coaptatione cōti
neat᷑ queadmodum enī conſonātia in ſonis
eſt acuti ſoni grauiſq; mixtura ſuauiter uni
formiterq; auribus accedens ut habet᷑ prio
muſices Boetii ita debita partiu3 coaptatio
ſeu couenietia uniuſcuiuſq; conpoſiti dicit᷑
conſonātia & hoc qdem tam in ſucceſſiuis q̄
ī pmanētibus rebus locū hēt. Cū itaq; id qd
in ſonis apte conuenieterq; coniunctū eſt ex
cipimus cū nobis coniunctū atq; couenieter
coaptatū ſit eo delectamur nos ipſos eadem
ſimilitudine conpactos eſſe cognoſcētes. Tā
ta pfecto apud grecos fuit muſices diligētia
ut eā & animos obtinere arbitrarent᷑. ptactū
quippe ē q̄ ſepe iracūdias repſſerit quā mul
ta incorporum & animorum affectionibus
miranda perfecerit. Cum uero conſtituta cer
ta numerorum ratione anime ſotient᷑ corpo
ribus qd & Macrobius tenet in primo ſom
nii ſcipiōis. Ipſi numeri dum ſupſunt pſeue
rat corpus animari ſed cū defitiūt mox arca
na illa uis ſoluit᷑ qua ſotietas ipſa cōſtabat
& hoc eſt quod fatū & fatalia uite tempora
uocabāt. Anima pfecto ipſa nō deficit quo
niam immortalis eſt atq; perpetua. Verū im
pletis numeris corpus fatiſcit nec anima laſſ

atur animando ſed offitiuȝ ſuum deſerit cor
pus cũ iam non poſſit animari.Hinc illud
eſt doctiſſimi uatis Ex plebo numerum red
darqꝫ tenebris. Vt itaqꝫ numeris aĩa corpori
coniũgitur ita quoqꝫ muſicis armoniis q̃ ex
numeris ipſis effici contractanť naturali di
ſpoſitione ac conſentanea quadam coaptati
one nõ animã corpori modo ueꝝ & elemẽta
atqꝫ momẽta cõmiſceri non dubitãus. Hinc
Hierophili artiſ medicĩe clariſſimi dictũ pu
to Cũ quid loquimur uel intrĩſecus uenaꝝ
pulſibus commouemur ꝑ muſicos rythmoſ
armonie v̓tutibus ſotiatuȝ eſſe ꝓbatur. Hu
mana itaqꝫ muſice ea eſt que diuerſorũ cõcor
dãtiã elemẽtoꝝ in uno conpoſito ſcilicȝ. cor
pore hũano cõnectit. ꝑ eã enĩ ſpũalis natu
ra corpori coniungiť & rõalis cũ irrõali con
cordia copulať qđ uidetur a Platonicis ha
bitum ponẽtibus animã armonicã quandã
eſſe conſiſtentiam. Pithagoras & Philolaus
animã ipſam armoniam eſſe cõſcripſere. Vn
de ſcriptũ eſt Colligatõ corpis & anime ſecũ
dũ naturalis ordĩs conſonãtiã facta ẽ ut ſub
ſiſtat ideo apud Reconciliatorẽ huic muſice
naturali alie ſcĩe ſupponũť. Hũanã hãc mu
ſicẽ in uoce tãtũmõ cõſiſtere poſuit Socrates

Ariſtoxenuȝ uero in uoce & corporis motu legimus cōtractaſſe. Theophraſtus quippe in uoce & corporis aīeq; motu humanā muſicen operari cōſcripſit: Itaq; ſi in corpis anime q; motu eſt armonia anatalibus noſtris muſice ipſa ꝓculdubio haud eſt aliena. nāq; & dierum necnon menſium numerus mulebribus partubus cōpetentiuȝ muſica ratōe ſe ſe regit. Pithagoras enim ut Cenſorinus refert duos dixit eſſe partus alterū ſeptem menſiū alterū decem priorē uero aliis dierū nūeris conformari aliis poſteriorem. eos enī numeros qui in uno quoq; partu aliqd afferūt mutationis dum ſcilicet aut ſemen in ſāguinem aut ſanguis in carnem aut caro in hōis figuram conuertit inter ſe collatos ratōnem eam habere quā uoces tenent in muſice.

De Muſica Inſtrumentali Capitulū q̄rtū

intellectu facile

Nſtrumentalē muſicen ad diuerſa operari inſtrumēta multis uariiſq; modis diuturna nos docet expiētia Aut enim ex naturalibus inſtrumentis productos ſonos colligens conſonātias format. & tunc armonica aut ex artifitialibus z hoc uel organica ritmica ſimul dicitur,

Inſtrumentalis muſica q̄ ex uariis inſtrumentis .ſ. naturalibus & artificialibus ſonos producit. ex naturalibus que ſunt pulmo guttur palatum lingua labia dentes dr armonica, ex artificialibus uel organica uel ritmica

fasc. II (8)

trípliciter nã aut ex organicis artifitialibus
inſtrumentis aut ex rythmicis aut ex orgãi
cis rythmiciſq; ſimul mixtis cõſonantias du
cit. tũc altera organica altera rythmica. Mu
ſice igit᷑ armonica cõprehẽdit & regit ſonos
humana uoce ꝓductos naturalibus coopan
tibus inſtrumẽtis queq̃dẽ apud petꝝ hyſpa
nũ prío dyalectices ſũt Pulmo Guttur Pala
tũ Ligua Labia z Dẽtes. Dicta aũt ẽ armoni
ca ab armonia q̃ſi ex diuerſoꝝ inſtrumẽtoꝝ
elemẽtorũq; cõpoſito. ſ. corpe humano cõue
nienter uocis modulatõe ꝓducta. Hec enim
ex animo & corpe motũ facit ex motu ſonũ
Muſice itaq; armonica arſ eſt ſpectabilis uo
cẽ regẽs numerũq; in ſe cõtinens ac certã ſoni
dimenſiõeꝫ ſcia pfecta modulationis cõſtans
ex tribus. ſonis uerbis & numeris. Muſicen
ꝓpterea metricã nõ negãt poete ipaꝫ eſſe qua
ꝓbabili rõne diuerſoruꝫ pedũ menſurã cog
noſcũt ut Iambi Tribaci & dactili & huiuſ
modi cũ tempoꝝ attendat terminationẽ. Or
ganicã muſicen inſtrumentorũ flatiliũ anhe
litu opante ut tubarũ cornuũq; cõcernimus
muſicos ſonos tractare. Sed rythmice muſice
inſtrumẽtorũ diuerſorũ uirga digitis ue per
cipienciũ ſonos ut cythare lire pſalterii z hu

iuſmōi uel etiā cōcurrēte anhelitu ut tibiarū pādorii fiſtule cimelle genera ſūt attributa.

De triplici genere muſicoꝝ & qui ſit uerus muſicus Capituluȝ quintum

m Vſicē inſtrumētalē ꝑſitētiū triplex eſt genus. unū quod in iſtrumētis agit. Aliud fingit carmīa Tertiū ī ſtrumētoꝝ opus carmenq; diiudicat. Primū qdē quod in iſtrumētis opat totā ibi cōſūit operā ut ſūt cytharedi organiſte ⁊ ceteri qui in inſtrumētis artifitiū ꝓbant a muſiceſ nāq; ſcīe intellectu ſeiūcti ſūt qm̄ famulant nihil rōnis afferētes tocius ſūt quippe rōis exptes Secundū genus ē poetaꝝ quod naturali potius quodam inſtīctu q̄ ſpeculatōe & rationī ducit ad carmē hos Boetius noſter a muſiceſ ſpeculatōe ſe iūgit. Tertiū genus eſt quod iudicādi peritiam ſūmit ut rythmos cantilenaſq; ac totū carmē ꝑpēdere poſſit. quod cū totū in rōne ac ſpeculatōe ſit poſitū muſiceſ arti proprie deputat. Muſicus iſ igitur eſt cui adeſt facultas ſpeculatōis ratōniſq; muſices nō cui cātandi modus praticabilis tātuȝ ineſt. Omniſ nāq; ars oīs etiaȝ diſciplina ho

Muſicorum primum genus eorum eſt qui in inſtrumentis totam operam ponunt et tales a muſices ſcientie intellectu ſeiuncti ſunt. Secundum genus eſt poetarum et ſimilium ab intelligentia ſcientie muſices ſeiunguntur a boetio quia tantum naturali inſtinctu ducuntur ad carmina. Tertium eſt eorum qui peritiam tenent iudicandi cantilenas et rithmos, et tales muſici dicuntur.

Muſicus reddit rationem cantilene, Cantor tantum cantat eam,

norabiliorez naturaliter habet rõnẽ q̃ artiſtiũ qd manu opeq̧ artificis exercet̃.artifitiũ eni corpale q̃ſi ſeruiẽs famulat̃ ratõ uero ueluti dña imperat unde fruſtra fiunt manuũ opera irrõabiliter ducta Ratõiſ.n.ſpeculatõ actu nõ indigz licz multa in hac diſciplina fruſtra ſit ad actũ nõ redacta. Quo circa .3. de aĩa ſpeculatiuus intellectus eſt qui uerũ ſimpliciter cõſiderat praticus uero qui uerũ cõponit ad opus. At muſices diſciplina cuz naturalis ſit ſcĩa ſpeculatiuũ ſeu theoricum nobiliorem ſapientiorẽq̧ reddit q̃ praticum ſexto methaphiſice. Is.n.ẽ ſpeculatiuus muſicus qui rõe ducẽte canẽdi ſciaz nõ ſeruitio opis ſed impio ſpeculatiõis aſſũpſit. at ſi pratice operã dederit ſpeculatõi nõ adiiciet uariatã multitudĩez ſz pfectionẽ iuxta ſñiaz Cométatoris ſup octauo methaphiſice tũc qdẽ adeq̃tus erit muſicus cui nil z ſpeculatõis z operationis aberit. nẽq̧ ſi aliquo cãu uel propoſito impeditus a ſpeculatione uel cãtu deſierit magis deſinet eſſe muſicus quã orator q orandi finem fecerit uel quã medicus qui curandi praticam reliquerit. Praticus uero huiuſce muſices diſcipline eſt cantor qui ea pronuntiat & cantat que muſicus ratione

dictãte dephendit. & niſi cãtor cantilenã iuxta rõnalẽ muſici cõſtitutionẽ ꝓferat fruſtra eſt cantus. Eſt itaqꝫ muſicus ad cãtorem ſicut pretor ad pconẽ. Speculatiuus eniꝫ practicũ antecellit nam multo maiuſ atqꝫ dignius eſt ſcire qđ quiſqꝫ fatiat q̃ illud ipꝫ efficerẽ quod ſciat. Quippe edifitiorũ opa nec nõ bellorũ triũphos cõcernimus ipſis attribui quoruꝫ imperio ac ratione conſtituta ſunt non quorum opere ſeruitioqꝫ perfecta.

Plus Cõfert Muſico Ars q̃ Natura. c. vi

n

Aturaꝫ hõibus ad percipiendã muſicen haud parum cõferre exiſtimo doctrinã uero plurimũ ualere. ſꝫ cõſumatus muſicus ſine utraqꝫ minime poterit eſſe. lꝫ natura ſine doctrina doctrĩa quoqꝫ ſine natura poſſit operari maiuſ tamen naturẽ credimus eſſe momẽtũ cõſumatũ uero & adequatũ muſicũ plus doctrine debere q̃ naturẽ nã neqꝫ ad eã puenire ꝓhibet humani ingenii natura quod ſi nõ cõtingat altius tamẽ ibũt qui ad ſũma nitentẽ q̃ qui ꝑlumpta deſperatione quo uelit euadendi ꝓtinus circa yma ſubſtiterit nihil tñ ꝑcepta atqꝫ artes ua

lent niſi adiuuãte natura.nam & ignari mu
ſicen cantãt atq; rudes natura duce ſine doc
trina muſice tñ doctrĩa ꝑducta ãpliore affert
delcãtõeȝ qſ.n.iuſtũ abhorrȝ cãtũ.Sonoꝝ q
dẽ ꝓprietas z dĩa oibȝ q ſermõeȝ cur̃ hñt &
auditũ debet eſſe cõiſ.eos tñ ſciet z diſcernet
optieq; cõponet muſicus qui ſi naturalit' ali
qñ fuiſſet pfectus nõ a philoſophoꝝ ſcholis
muſices artis pcepta peterẽt.Sed apud Quĩ
tilianũ ſi ſonus qſq; ſit muſice tenẽdus muſi
cẽ ipaȝ añ artẽ extitiſſe minime dubitamus.
Quod ſi quiſq; ſonũ emittẽs ut ignari ruſti
ci aueſq; nõ ut muſicus rõabiliter lȝ naturali
ter ꝓferrebat neceſſe ẽ muſicũ arte factuȝ eſſe
fateamur nec añ artẽ ipm fuiſſe.doctrĩa itaq;
ad muſicẽ diſciplinã pluſ cõfert q̃ natura.

DE IVDITIO MVSICE.C.VII.

q Vamq̃ auriũ ſenſus omne ꝓducat
muſices artis principiũ cũ ſi cũctis
deeſſet auditus philoſophis uoceȝ
cõtractare minĩe cura eſſet inpẽſa nõ tñ audi
tus ſolus ſed & ratio certũ ſibi aſſũmit iudi
ciũ.pricipiũ quodãmõ & q̃ſi admonitionis
uicẽ tenet auditus poſtremo uero pfectio ag

hec nota
consonantie auribus
percipiuntur, earum
intervalla regulis
et ratione,
Est inde sensus
ut famulus
obediens · ratio
vero ut iudex
imperans

nitõniſq; uſq; in rõeȝ cõſiſtit que certis regu
lis ſeſe tenẽs nullo unq̃ error̃ ꝑlabit̃. Quid
nãq; diutius dicẽdum eſt de error̃ ſenſuum?
qñ nec oĩbus eadem ſentiendi uis nec eidem
hõi ſp eq̃lis eſt. Fruſtra enim uario q̃ritamus
iuditio qd̃ ueraciter ſcire curãus. Pythagori
ci qppe medio quodaȝ fruũt̃ itinere nõ.n.
oẽ dedũt auribus iuditiũ licet ab eis q̃dam
nõ niſi auribus explorent̃ Ipas.n. cõſonãti
as aure pcipimus quibus uero inter ſe inter
uallis diſtẽt nõ auribus quaꝝ ſũt obtuſa iu
ditia ſed regulis rõneq; metimur ut q̃ſi qdã
obediẽs famulus ſit ſenſus iudex uero atq; ĩ
peranſ rõ. nã q̃uis oĩuȝ pene artiuȝ momẽta
atq; ipiuſ uite ſenſuũ occaſione ꝑducta ſint
nullũ tñ certũ in hiis iuditiũ nulla ueri eſt
cõphenſio abiecto rõniſ arbitrio. Ipſe .n. ſen
ſus maxĩus minimuſq; corrũpitur nã minĩa
ꝑpter ipoꝝ paruitateȝ ſenſibiliũ ſentiri nõ
poteſt a maioribus ſepe cõfuſa. maiorũ nãq;
ſonitu intenſo ſurdeſcit auditus minorum
uero difficilius ſonitũ captat.

DE INVENTIONE CONSO NANCIARVM. C. VIII.

P Erquirētē pithagorā muſicas cōſonātias relicto auriū iuditio q̄ partim natura partim extrinſecus accidentibus ꝑmutant ꝑtī ipiſ uariātur etatibꝫ ad regularuꝫ momēta legimus demigraſſe nihil ei fidei diuerſa ꝓbuerūt inſtrumēta peneſ que ſepe multa uarietas atq̄ incōſtantia naſcebat̄. nā ſi neruos cōſpitiāus uel humidior aer pulſus obtundit uel ſiccior excitat uel corde magnitudo ſonum reddit grauiorem uel ſubtilior tenuat acumen uel alium quodammodo prioris conſtantie ſtatum ꝑmutat. Accidit enim ut dum tanta pithagoras ipſe uariatione perplexus fabrorum officinas preteriret maleorum ſonitus eius auribus inſonarent quos cum ei mos eſſet omnium uiſibiliuꝫ inuiſibiliumq̄ & ſenſibiliuꝫ ratione ꝫ ꝑſcrutari mutari iuſſit. aduertenſq̄ diuerſos maleorum ſonitus non uiribus hominuꝫ amutari ſed ex diuerſis euenire maleorum ponderibus. pondera ipſa examinare cepit & cum quinque eſſent malei quintū eiecit ſcdꝫ Boeciū q̄n cūctis erat icōſonāſ q̄ttuor uero ſibi inuiceꝫ extrēoſ duplū corre ſpōdeē pōdus diapaſō cōſonātiā cōlonāido ꝑcepit ut ſi maleus primuſ ſit vi librarum ul

timus uero. xii. Secūdus quippe ad primuꝫ epitritū habebat pondus diateſſaron conſo nantiam continēs eratqꝫ librarum. viii. Ter tius autem ad primū emioliuꝫ ſiue ſexqual terū conprehendebatpondus cum librarum eſſet. viiii. diapentes conſonātiam ſeruans. Idē uero tertius ad ſecūdū ſexquioctauū pō dus ſeruabat. tonū cōſtituēs Itēqꝫ tertius ad ultimū epitrito ſeu ſexqtertio pondere iūge bat diateſſaron conſonantiā aptans. Secun dus uero ad eundē ultimū emiolio ſiue ſex qualtero ſeruabat pondere diapētes conſo nātiam ꝓducente. diſponamus igitur ordīe naturali maleorū quattuor pōdera hoc mō vi. viii. viiii. xii. Cū uero alta cogitatōe tan te tamqꝫ archane rei diuturna inquiſitio py thagoram ipſū fatigaſſet minime dubitādū eſt quin nō modo quattuor ipſas conſonan tias ſed & ceteras enucleare tēptauerit quibꝫ muſices diſciplina aſſidue diuergit licet enī quattuot ipſi malei ad inſtar muſices mūda ne quattuor elementis cōdite quattuor ipas ꝓbati ſint ꝓducere conſonātias extimandū tū eſt atqꝫ tenēdum pithagoraꝫ quintū non reieciſſe maleuꝫ ſed potius z ſextū reſūpſiſſe

Videmus nāqꝫ fabros nauiū āchoras atqꝫ ho

minū armaturas nō ſex maleis modo ueꝝ &
octo uel decē ſibi alternatiꝫ correſpondenti
bus fabricare. Quo circa cuꝫ ſex eſſent ferien
tiū malei ignitū ferruꝫ molientes ictibus ḡ
uiores acutis ita cōſonabāt certo ſibi inuicē
correſpōdentes ordīe ut utrūqꝫ ad audientis
ſenſū ſtatuta dimēſiōe remearet ex uariis pul
ſibus unum ſibi cōſonās offerēdo. quos adi
ens pithagoras mutari ꝑcepit exiſtimanſqꝫ
pōdera ineq̄liter ſeſe ſibimet copulari eoꝝ ꝓ
portōeſ colligēs uniſcuiuſqꝫ malei ꝓpriū ex
aminat pondus. At cū primus maleus eſſet
quattuor libraꝝ pōderis. ſecūdus ſex tertiuſ
octo. quartus nouem q̄ntuſ duodecī. ſextus
ſexdecī libras pōderis cōtinebāt q̄ quidē ſin
guloꝝ pōdera cōſequēti hic ordīe collocent
hoc modo. iiii. vi. viii. viiii. xii. xvi Primuſ
nāqꝫ maleus ad ſcd̄m ſexqualterā ꝓportōem
cōphendebat diapentes cōſonātiam ſeruans
Secūdus uero ad tertiū ſexq̄tertiā collatiōeꝫ
diateſſarō cōſonātiaꝫ ꝓducētem cōſtituebat
Rurſus primus ad tertiū in duplo conſtitu
tus eſt numero diapaſō cōſonantiam reſpon
dēdo. Rurſus tertius ad q̄rtū in ſexq̄octaua
ꝓportōe ſeſe habet tonū conſtituens. Secun
dus uero ad eūdē quartū ſexqualterā ſtatuit

collationem diapentes faciens conſonantiaꝫ
Tertius ad quintū in ſexqualtera proporti
one diapentes conſonātiaꝫ format. Quartus
ad quintum ſexquitertiam cuſtodiens dia
teſſaron producit. Rurſus primus ad quin
tum in tripla ꝓportione conſtitutus diapa
ſon diapenteſ cōſonantiaꝫ iungit. Sed ſecun
dus ad eundem quintū diapaſon conſonan
tiam in dupla ꝓportione conſtituit Item ſe
cundus ad ſextuꝫ diapaſon diateſſaron ſolā
in genere ſuꝑpatienti conſtitutā tradit ꝑ du
plam ſuꝑbipartientē ꝓportionem. Rurſus
primus ad ſextum quadruplam ꝓportionē
copulat biſdiapaſon conſonātiā creans. Ter
tius ad ſextuꝫ dupla collatione coniunctus
diapaſon conſonātiam format. Quintus ue
ro ad eundem ſextū ſexquitertia ꝓportione
connexus diateſſaron conſonātiam conſtitu
it. Atqꝫ ad hunc modū Pithagoras ipſe mu
ſicas has conſonantias ſpeculatione ac ratōe
deprehendit non niſi ex numerorū ꝓportio
nibus ꝓduci eaſqꝫ regulis ac ratōne apperu
it que prius ſolo ſenſu ꝑcipiebant corrupti
bili. q̄ quidem omnia apertiſſime mōſtrant
in hac figura.

Ex vi ad iiij Ex viiij ad vi Ex xij ad viij sexqualtera proportione resonabat diapente

Ex viij ad iiij Ex xij ad vi Ex xvi ad viij dupla proportione diapason creabatur

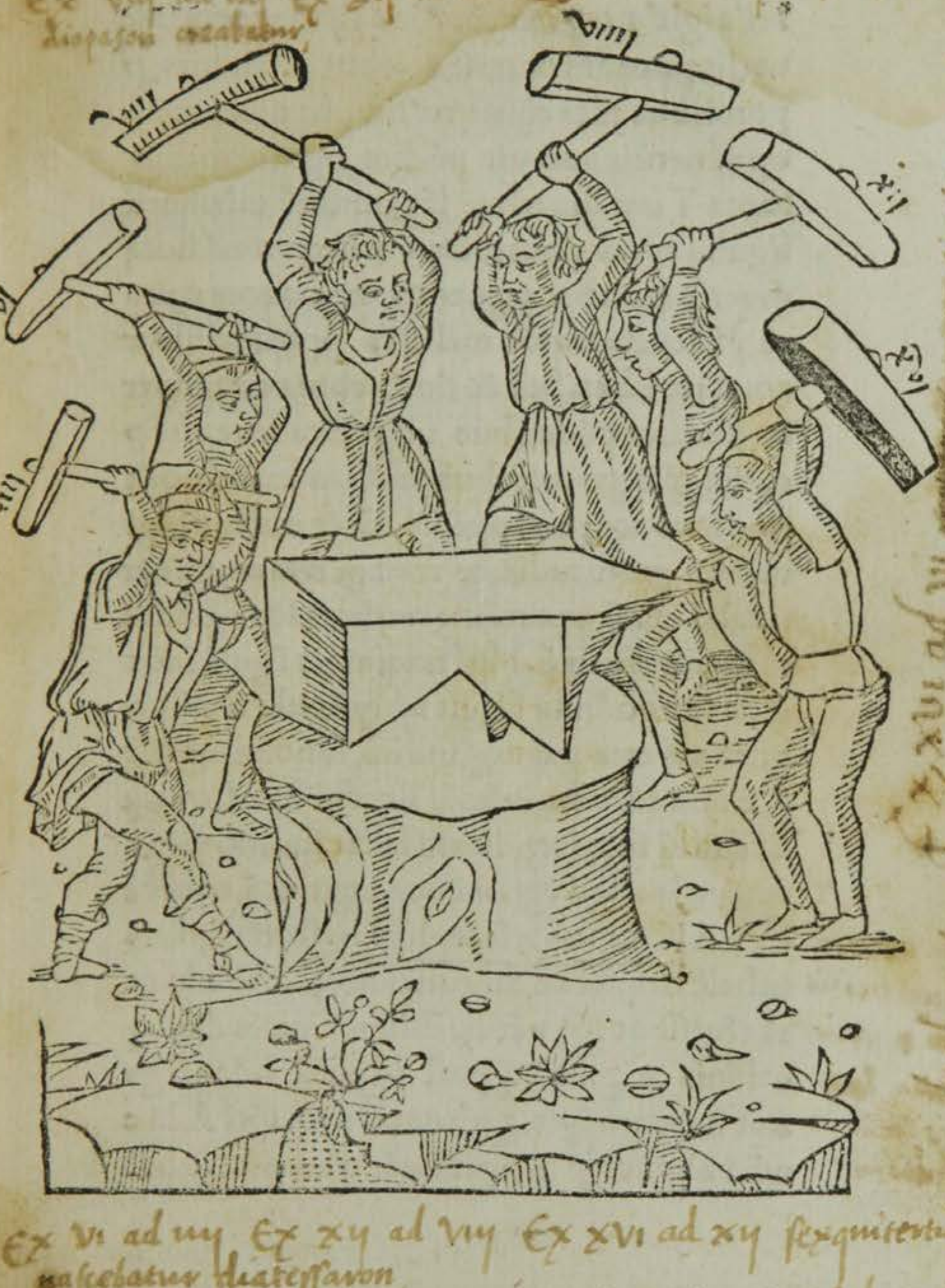

Ex xvi ad vi duplasuperpartiente proportione, diapasondiatessaron nascitur et hec sola ex genere superpartienti,

Ex vi ad iiij Ex xij ad viiij Ex xvi ad xij sexquitertia proportione nascebatur diatessaron

Ex viiij ad viij sexquioctava proportione tonus nascebatur

Ex xij ad iiij tripla proportione diapasondiapente fiebat

Ex xvi ad iiij quadrupla proportione bisdiapason audiebatur

Hiis igiť ueraciter cognitis Pythagoras ipſe uariis ꝑpendēs examinatōibus an in hiis ꝓ portōibus tota cōſiſteret ſimphoniarū ratio equiſ neruis aptauit pōdera ꝓportōabiliter ſūpta Tum diuerſoꝝ lōgitudinē calamorū ſigulis aptās ꝓportōibus integerrimā fideꝫ diuerſa capiebat expientia. ſepe quoqꝫ equorū pōderum ciatos mēſurās ꝓportōabiliter aqua replebat. Sed & tintinabula erea diuerſis formata pōderibus uirga erea ferrea ue ꝑcutiēs ipis ꝓportōibus muſicas huiuſmodi ꝯſonātias coaptari ꝑpēdit hic ēt ductus lōgitudiem groſſitudieꝫqꝫ cordaꝝ ereaꝝ atqꝫ neruatiliū eiſdē ꝓportōibꝫ muſicos ſōos ꝓducere certior effcūs ē. Hiiſ itaqꝫ mōis r̄gulā iuēit q̄ ex re uocabulū ſūpſit nō ꝙ r̄gula ipa ſit lignea uel erea ꝑ q̄ mgītudies ſonoſqꝫ metiurꝫ ē q̄dā adeo huiuſmōi īſpectō fixa firmaqꝫ ut nullū inq̄rēteꝫ dubio fallat iuditio. dicta .n. r̄gula a r̄go r̄gis nā nos regit ne ī errorē īcidāus. Quippe ⁊ Ioſephus hyſtoriag̃phus iubalē ſcripſit an̄ diluuiū ſonoꝝ artē adō caſā tēuiſſe ut ipꝫ uētuꝝ diluuiū uerēs duabꝫ colūnis eā ipſſiſſꝫ q̄ poſt diluuiū hūanū genuſ r̄nouatū r̄pit. ꝓphetarat nāqꝫ ipiſ Adā eūā aq̄ aut igē cito pituꝝ ēe quo circa iuball

Josephus histori ographus scribit tubalem reservasse in columna lateritia consonantias a deo habitas

ſpe alterã fecit colũnaꝫ lateritiã ne ſolueret ab ignibus alterã marmoreã ne putrefieret ĩ fluctibus. hic. n. ut legimus fuit ſeptiũs ab adam de ſtirpe chaim quẽ & moiſes patrẽ canẽtiũ cythara z organo ſacris lr̃is ſcripſit.

Explicit prius liber. Seq̃tur ſecundus

De accidentibus uocũ Capitulũ primũ

m

Vſicẽ inſtrumentalẽ armonicã que p̃ntis eſt conſideratõis cõſcripſerũt Iſidorus atq; Rabanus modulatõis eſſe peritiam ſono cantuq; conſiſtentẽ. Ea enĩ eſt ſcĩa numeri ad ſonos ꝓportionatĩ quã ſic nos diffinir̃ ſolemus. Muſice ẽ armonica facultas acutorũ g̃uiũq; ſonoꝝ differẽtĩas ſenſu ac rõe ꝑpendẽs dicta eſt enĩ a muſo .as. q̃ſi a q̃rẽdo nã per eam ius carminũ q̃rebat. Vnde a poetis muſas iouis & memorie filias eſſe cõfictũ ẽ. quo circa ſoni pereũt niſi memorie cõmendent cũ non poſſit ſcribi. a nõ nullis uero dicit a moys qđ eſt aqua q̃a primituſ in ydrys ac cietis aquaticis fuit exquiſita. Sunt enim huiuſce diſciplĩe elemẽta

Musices elementa sunt consonantie et proportiones. membra sunt tonus semitonium etc. Consonantia est musices principium per motionem et finis per attributionem. Consonantia ex sono. sonus ex quadam pulsu et percussione. pulsus et percussio non fit nisi motu precedente. nam ex motu carentibus non fit sonus. Motus dicitur transmutatio successiva que fit in tempore. tempus sequitur motum et est temporis numerus motus. Boet. Sonus est percussio aeris indissoluta usque ad auditum qui quoniam est res sensibilis preterit et memorie imprimitur ne pereat

cõſonãtie & ꝓportiones mẽbraqꝫ cõſonanti-
arũ ut tonus ſẽitoniũ & huiuſmodi que ad
cõſonantiã redigunť cõſonãtia id circo dici-
tur muſices diſcipline pricipiũ p motionẽ ꝛ
finis p attributionẽ q̃ quidem cõſonãtia pre-
ter ſonũ haberi non poteſt. Sonus uero ṗter
quedã pulſũ ꝑcuſſionẽqꝫ nõ reddiť. Pulſus
qppe atqꝫ percuſſio nullo mõ poteſt eſſe niſi
ṗceſſerit motus nã ſi cũcta ſint ĩmobilia nõ
poterit unũ alteri cõcurreř ut unũ ĩpellatur
ab altero ſed cũctis ſtantibus motuqꝫ carẽti-
bus nullũ fieri neceſſe ẽ ſonũ quo circa Mo-
tus diciť tranſmutatõ ſucceſſĩa q̃ fit in tẽpo-
re quĩto phiſicoꝝ Tempus. n. ſeqtur motũ
Vnde q̃rto phiſicorũ Tempus eſt numerus
motus. Sonus uero apud Boetiũ eſt ꝑcuſſio
aeris indiſſoluta uſqꝫ ad auditũ qui q̃m ſen-
ſibilis res eſt ṗterfluit ĩ ptñ tps atqꝫ mẽorie
ĩprimiť ne pereat ut dictũ eſt. Motuũ uero
alii ſũt ueIociores alii tardiores. eorũ deniqꝫ
motuũ alii rariores alii ſpiſſiores naꝫ ſi quis
continuum reſpitiat motum ibi aut ueloci-
tatem aut tarditatem conprehendat neceſſe
eſt. Omniſ itaqꝫ rarior & tardus motus ſo-
nos efficit g̃ues nã ut tarditas ſtatõni ꝓxia
ita g̃uitaſ cõtigua taciturnitati. idqꝫ fit ipa

Motuum alii velociores alii tardiores eorum denique motuum alii rariores alii spissiores. Ex tardis et rarioribus motis fiunt graves soni. tarditas stationi proxima gravitas taciturnitati. Ex velocioribus et spissis motis soni fiunt acuti. Nam corda quanto tensior tanto velocius efficit pulsum et spissius aerem ferit et acutiorem efficit sonum. Inde et quanto laxior seu remissior tanto tardius et rarius aere ferit nec diutius premit et graviorem efficit sonum

g̃uitate & tarditate pellendi. Velox uero ac celer & ſpiſſus motus acutos reddit ſonos ipſa celeritate & uelocitate pellendi Vnde ſi tēſam cordā amplius intēdamus ſonū ꝓducet acutū. q̄ cū fuerit remiſſa ſonū ip̄ʒ cōſtituit g̃uem. Quādo itaqꝫ ē tenſior uelociorē agit pulſū celeriuſqꝫ reuertiť & frequētius ac ſpiſſius aerē facit cū uero laxior ē corda ſolutos ac tardos pulſus effert raroſqꝫ ip̄a imbecilitate feriendi nec diutius tremit. Vnde totiens aer feriť quotiēs eū corda ꝑcuſſerit tremebūda ſed qm̄ iūcte ſūt uelocitates ſonoꝝ nulla ītracapedo .i. diſtātia localis ſentiť auribus & unus ſonus ſenſū pellit uel g̃uis uel acutus quāq̄ uterqꝫ ex pluribus cōſtet. g̃uiſ qdē ex tardioribus & rarioribus acutus uero ex celeribus & ſpiſſis. Igiť qm̄ acute uoces ſpiſſioribus ꝛ uelocioribus motibus ītitāť g̃ueſ uero tardiorib ʒ ac raris accidit additōe q̄dā motuū ex g̃uitate acumē ītēdi d̄tractōe uero motuū laxari ex acumīe g̃uitatē, ex pluribʒ .n. motibʒ acum̄ q̄ g̃uitaſ cōſtat. Ea qppe in quadam numeroſitate conſiſtunt in quibuſ pluralitas differētiā facit. oīs uero paucitas ad pluralitatē ita ſeſe hēt ut numerus ad numerū cōparatus. eoꝝ nāqꝫ q̄ ſecūduʒ numerū

cõferunt parti ſibi ſũt equalia & ptim ineq lia Quo circa ſoni quoq; parti ſũt equales z parti ineqlitate diſtãtes S; ex hiis uocibus q̃ auribus nullam diſſimilitudnem tradunt nulla oĩno euẽit cõſonãtia ſcd; Nichomacũ nam conſonãtia eſt diſſimiliu; inter ſe uocũ in unũ redacta concordia.

De diſtictione uocũ Capitulũ ſcd̃m.

V Ocũ alia cõtinua alia cũ interuallo ſuſpenſa. Continue uoces ſũt quas cõtinue loquẽdo uel legendo ꝓferrimus. Expediendis enĩ ſenſibus & ſermonĩbus exprimendis cõtĩnue uocis ĩpetus effectũ ingerit feſtinãs q̃ uelociſſĩe uerba ꝑcurrerẽ Voces uero cũ ĩteruallo ſuſpẽſas ꝓferrimus cũ canimus qbus quidẽ non ſermone; potius ſed modulationẽ exprimimus. eſt. n. uox huiuſmõi tardior quoddã fatiẽs ꝑ modulãdas uarietates ĩteruallũ nõ taciturnitatis ſed ſuſpenſe ac tarde potius cãtilene. Hiis aute; addidit Albĩus tertiã drã; q̃ medias ĩcludit uoces cũ. ſ. heroũ pœmata legimus neq; continuo curſu ut ꝓſam neq; ſuſpẽſa uocis plationẽ ut cãticũ. Sed cõtinue uoces & ille qui

fasc. III

bus cātilenā percurrimus naturaliter q̄dē in
finite ſūt. nā ſi cōſideremus nullus dat̄ uel
euoluēdoꝝ ſermonū mōus uel attollēdoruꝫ
acuminū laxādarūq; ḡuitatū ſed utriſq; pro
priū fineꝫ fecit hūana natura Continuiſ.n.
uocibus terminū dedit hūanus ſpūs ultra
quē nulla intenſione ualēt extendi. Tantuꝫ
enī unuſqſq; loquit̄ continue quātum natu
ralis ſpūs ſinit. Vocibus itē cū interuallo ſu
ſpenſis hoīuꝫ natura terminū fecit quī acu
tā eoꝝ uocē ḡuēq; determiat. tm̄ q̄ppe unuſ
qſq; uel acumē ualꝫ extollere uel depriemī ḡ
uitatē q̄tuꝫ uocis eius naturalis patitur mo
dus. Ptholemeū uero ꝯiūctaꝝ uocū dr̄as r̄co
limus contractaſſe hoc modo. Voces inquit
interſe uel uniſone ſūt uel nō uniſone. Non
uniſonarū uocū alie q̄deꝫ ſūt eqſone. alie cō
ſone alie emelles alie diſſone alie exmelles.
Vniſōe enī ſūt que unuꝫ atq; eundem ſingil
latim pulſe reddunt ſonū. Equiſone autem
ſunt q̄ ſimul pulſe unū ex duobus atq; ſim
plicē quodāmō effitiūt ſonū ut eſt diapaſon
& biſdiapaſō. Conſone uero ſunt q̄ conpoſi
tū ac p̄mixtū ſonū effitiūt & ſuauem. ut dia
pente & diapaſondiapente. Emelles ſunt q̄
cū conſone nō ſint recte tn̄ aptant̄ ad cātile

nã ut ſunt dyttonus ſẽidyttonus. diapẽte cũ
tono z diapaſõ cũ dyttono z huiuſmõi. Diſ
ſone uero ſũt q̃ nõ pmiſcent ſonos atq; inſua
uiter feriũt ſenſũ ut tonus & ſẽitoniũ Exmel
les. n. ſũt q̃ nõ recipiũt in cõſonãtiaꝝ cõiũct
ione ut eſt cõiũctio q̃ttuor uocũ pſe & ſeptẽ
uocũ cõnexio uel undecĩ & huiuſmõi. Sunt
itaq; uniſone q̃rum ſonus unus eſt uel ĩ g̃ui
uel ĩ acuto. Nõ uniſone uero q̃rũ una eſt g̃
uior altera acutior. Harũ ptim interſe differẽ
tia cõi ſine iũgit̃ q̃ qdẽ nõ diſcreta ſiue cũ in
teruallo ſuſpẽſa dicit̃ ſ; a g̃ui ĩ acutũ ita de
ducit̃ ut cõtinua uideatur. Voceſ. n. cõi ſine
iũgunt̃ hoc mõ. ſi qſ pcuciat cordã ĩ inſtru
mẽto muſico eãq; dũ pcutit torq̃at cõtingit
pulſũ in pricipio eſſe g̃uiorem dũ torquet̃
uero uocẽ illã effici acuciorẽ fiuntq; ita g̃uis
uocis ſonitus & acute cõtinui. Eadẽ etiã ocu
lis ſimilitudo ꝓpõit̃ cũ celeſtẽ arcũ in nubi
bus cõſpicius ita enim colores ſibimet ſunt
pximi ut non ſit certus finis cũ alter ab alte
ro diſgregatur ſed ita v̇bi gr̃a a rubro diſce
dit ad palidũ ut p ɔtinuã mutatõe; ĩ ſeq̃ntẽ
v̇tatur colorẽ nullo medio certoq; ĩterueni
ente q utroſq; diſtĩguat. Alie uero ſũt nõ u
niſõe q̃rũ dr̃a ſilẽtõ ĩteruẽiente diſtĩguit̃. Cũ

igit᷑ uocū alie ſint cōtinue alie diſgregate cō
tinue q̄dem tales ſūt ut īter ſe eaꝝ dr̄a cōi ſi
ne iūgat᷑ nec habeant locū deſignatū uox a
cuta ḡuiſq3 quē teneāt. Diſcrete uero inter ſe
ꝓpriores locos ueluti colores impmixti quo
rū dr̄a uiſit᷑ ſuo quodāmodo loco cōſtituta
Cōtinue q̄dem nō equiſone uoces ab armo
nica facultate ſepant᷑ ſūt.n.ſibi ipis diſſimi
les nec unū aliquid pſonātes. Diſcrete uero
uoces armonice ſubitiuntur arti. poteſt enī
diſtātiū ſibiq3 diſſimiliū uocū dr̄a dep̄hēdi.

Alie sunt ad unisone quasi differentia silentio intervenienti distinguitur.

De Formatōe Cōſonātie Capitulū tertiū

Comparatio

i D.n.ī uocibus fieri cōſuetū eſt q̄d
& ī paludib3 uel q̄etiſ aq̄s cū iactū
eminus emergit᷑ ſaxū nā prius ī p
uiſſi3 orbē undā colligit maiorib3 deīde or
bib3 undaꝝ globoſ ſpargit uſq3 dū defatiga
tus motuſ ab eliciēdis fluctib3 ꝯq̄eſcat ſēpq3
poſterior & maior undula diffūdit᷑. ſ3 ſi q̄d
q̄d crſcētes undas offēder̄ poſſit appoītū fue
rit ſtatī motuſ ille rev̄tit᷑ & q̄ſi ad cētꝝ unde
ꝓfectus fuerat eiſdē undulis rotundat᷑. Itaq3
cū aer pulſus fecerit ſonū pellit aliū ꝓximū
& quodāmō rotūdu3 fluctu3 aeris ciet. itaq3
diffunditur & oīum circumſtantium ſimul

quomodo formatur vox vel vox in aere pulso —

Cum aer pulsatur facit sonum et pellit alium proximum et quodammodo rotundum fluctum aeris ciet. diffunditur et circum circumstantium auditus

fert, ad eos qui longius sunt debilior pulsi aeris pervenit

Aristoxenus aurium judicio consonantias tractavit, dixitque diapason constare sex tonis quod falsum quia duo minora semitonia non possunt efficere unum tonum.

ferit auditū atq̨ illi ē obſcurior uox qui lō
gius ſteterit q̄m ad eū debilior pulſi aeris ū
da puenit. Ariſtoxenus id circo cōſonātiarꝫ
tractatū rōni minime cōſtituit ſed auriū iu
ditio pmittit uoces ipas nullis numerorū ꝓ
portōibus annotās ſed earū in medio dr̄am
ſūmit ut ſpeculatōeꝫ nō in ipiſ uocibus ſed
in eo ꝙ iter ſe differre collocet nimis in pui
de cū dr̄am ſeſe arbitreť earꝫ uocum quaruꝫ
nullā imaginē menſurā ue cōſtituat. Hic igi
tur diateſſaron cōſonantiā duorū tonorum
& ſēitonii eſſe ꝓponit & diapentē triū tono
rū ac ſēitonii atq̨ diapaſō ſex tonorꝫ ſed hoc
falſū ē nam mōſtrabimuſ duo minora ſēito
nia nullo mō tonū pficere poſſe. Sed ſit auri
bus cōſonātia ſcd̄m platonē hoc modo cuꝫ
acucior ſonus q uelotior eſt ḡuem pceſſerit
in aurem celer ingrediť offenſaq̨ extrēa eiuſ
dē corpis parte q̄ſi pulſus iterato motu reū
tiť ſed iam ſegnior nec ita celer ut primo im
petu emiſſus cucurrit quo circa acutior ipe
ſonus nūc ḡuior rediēs ſono primū ḡui ue
niēti ſimilis occurrit miſceť q̨ ei unā cōſitiēs
cōſonātiā Sꝫ hāc platōicā ꝯſideratōꝫ Nicho
macus rephēdit nā ut ptactū eſt in primo ca
pitulo hāc canendi cōcordiā ſimilitudo nō

efficit ſed diſſimilitudo unde ſi g̃ui grauis
miſceat᷑ ſonus nullam faciet cõſonãtiam.Eſt
igit᷑ cõſonãtia acuti ſoni g̃uiſq; mixtura ſu
auiter uniformiterq; auribȝ accedẽs.quo cir
ca diſſimilitudo cũ diſtet ĩ ſĩgulis uocibȝ co
pulat᷑ in mixtis.Hic igitur Nicomacus ip̃e
fieri cõſonantiã putãs inq̃t nõ unuſ tm̃ pul
ſus ẽ qui ſĩplicẽ modũ uocis emittit ſȝ ſemel
p̲cuſſus neruuſ ſepius aerẽ pellẽs multas effi
cit uoces.at quia ea uelocitas eſt p̲cuſſionis
ut ſonus ſonũ quodãmõ cõp̃hendat diſtãtia
nõ ſentit᷑ & q̃ſi una uox auribȝ uẽit.ſi itaq;
g̃uiũ ſonoꝝ p̲cuſſiões ſint acutoꝝ ſonoꝝ p̲
cuſſionibȝ comẽſurabiles ut ĩ maleoꝝ ꝓpor
tõibȝ nõ eſt dubiũ qn ſi ip̃a cõmenſuratõ ſi
bimet miſceat᷑ unã efficiat uocũ cõſonãtiam
At Boetius ut diffuſius ĩ primo declaratũ ẽ
inter oẽs q̃s rettuliuſ cõſonãtias refert iuditi
um hñdũ ut ĩ aure ita quoq; ĩ rõe quã harũ
meliorẽ oporteat arbitrari.eodẽ naq; mõ au
riſ afficitur ſonis uel oculis aſpectu quo anĩ
mi iuditiũ numeris uel cõtinua q̃titate.Pro
poſito.n.numero uel linea nihil eſt facilius
q̃ eius duplũ oculo uel aĩo cõtueri.Itẽ poſt
dupli iuditiũ ſequit᷑ dimidii poſt dimidiũ
tripli poſt triplũ p̲tiſ tertie.Quod cũ facilior

ſit dupli deſcriptio optimaȝ putat Nicoma
cus diapaſõ cõſonãtiã. poſt hãc diapẽten q̃
mediũ tenȝ. hic diapaſõdiapentẽ q̃ triplũ. ce
teraſq; ſecũdũ eũdẽ modũ formãq; diiudicat

De g̃uitate & acumĩe & ĩteruallo. c. iiii

n Vnc ſonũ quem greci phtongõ no
minãt a ſimilitudnie loqñdi optet
apperire. Eſt. n. ſonus uocis caſus e
mellis. i. aptus melodiis ĩ unã ĩtẽſiõeȝ. quo
circa cũ cõſonantia ſit acuti ſoni g̃uiſq; mix
tura uniformiter z ſuauiter accedẽs auribus
ſonoꝝ quoddã interuallũ intercipit̃ quod
ſic diffinitur. Interuallũ ẽ acuti ſoni g̃uiſq;
diſtantia nã quotiens due uoces coniũgũt̃
diſſimiles ſiue interuallum fuerit maximũ
ſiue minimuȝ ut toni uel ſemitonii uel cui
uſcũq; diſcrete quantitatis ut diateſſarõ uel
diapente uel etiam dyttõi & ſimiliũ tũc ſẽp
grauitati deputat̃ inferior ſonus atq; acũi
ni ſuperior. teſte Marco tullio in ſexto de re
publica ſic dicẽte Et natura fert ut extrẽa ex
altera pte g̃uit̃ ex altera uero acute ſonẽt. Ex
quo acumẽ & g̃uitas nullũ hñt propriũ ac
certũ locũ quẽ poſſideant. nã cuicũq; g̃uiori

ſono ſubiungatur alter ſonus tūc ſonus pri
mū ḡuior fit acutior conparatōe ſubnexi ſi
bi ſoni q ḡuitatē ſeruat. At idē fit ſi acutio
ri ſono ſupaddat' acucior ſonus. nam ſonus
primū acutus fit ḡuis nō qdē remiſſiōe ſui
qm̄ inmobilis ſeruatur ſed ſupadditione al
terius qui ſeruat acumē. idq; fit ut īteruallū
ſit acuti ſoni ḡuiſq; diſtātia z cōſonātia ex a
cutis ḡuibuſq; ſonis cōſtitiatur. Hic illoꝝ de
claratōe; falſam eſſe ꝓbatur qui introducen
dis huic diſciplīe pueris diuiſū ī ḡue acutū
& ſup acutū introductorium ꝑponūt q̄ qdē
huiuſmōi diuiſio niſi ſimpliciter ꝑ faciliori
tm̄ uia diſcretionis & ꝑceptionis notularu;
atque clauium fuerit cōſtituta falſitatē attin
gat neceſſe eſt. nam ex ipſis quas ḡuitati cō
ſtituunt uocibus fiunt conſonantie atq; ex
acutis eorum modo ſed conſonantia niſi ex
ḡuium acutorumq; ſonorum conmixtione
minime cōſiſtit. quā licet auriū ſonus quoq;
diiudicet tamen ratio perpendit. fit enim ea
hoc modo quotiens due corde una grauior
intenduntur ſimulq; pulſe reddūt permix
tū quodāmodo & ſuauē ſonū dueq; uoce in
unū q̄ſi cōiūcte cōcurrūt tūc ipa fit cōſonāti
a. Euphonia etiā idē ē qđ cōſonātia nā dicit'

ab eu q̄d ē bonū z phonia ſonoritaſ q̄ſi bōa ſonoritas. Ideq̧ ēe Siphoniā ꝑpēdimus nā apud Auguſtinū Siphōia ē cōcordia uocu3. Armōia quoq̧ apud Vbaldū ē diu̇ſaꝝ apta coadūatō uocū Philoſophuſ uero Armoniam rōe3 ſonoꝝ ēe ī acuto z ḡui cōſtituit. At cū due corde ſimul pulſe nō ꝑmiſcent ad aures ſuauē atq̧ unu3 quodāmō ex duobuſ cōpoſitū ſonū tūc ea ē q̄ dicit diſſonantia. Eſt .n. diſſonātia ſcd3 Iſidorū ī ethiologiis duorū ſonorū ſibimet ꝑmixtorū ad aures uēienſ aſꝑa atq̧ iniucunda permixtio. Diaphonia etiam dicit diſcrepātiū ſonorū ꝑmixtio.

In quibus ꝓportionibus conſiſtant conſonantie Capitulum quintum

e X cōpatōibus nāq̧ acumīs z ḡuitatis que ſibi conmēſurate ſūt qbuſq̧ euenit nota mēſura cōis cōſonātie muſices oriūtur. Illa enī dr̄ mēſura cōis q̄ cū ſit iter duos numeros dr̄a ābos partiēdo metit ut ī multiplicib3 ꝓportōib3 apparet nā quod duplū ē illa ꝑs metitur q̄ inter duos ē numeros dr̄a ut inter duos & quattuor binarius utroſq̧ metitur. iter tres & ſex idē terna

tius utroſq; metitur. & inter duos & unũ ea
dem unitas ẽ utroſq; metiens. itẽ inter nouẽ
& ſex idẽ ternarius utroſq; metitur. Item in
ſupparticularibus ſi ſexq̃ltera ſit ꝓportõ ut
ſex & q̃ttuor bĩarius eſt qui utroſq; metitur
q ſcʒ utrorũq; ẽ dr̃a Si uero ſit ſexqtertia ꝓ
portõ ut octo ad ſex idẽ bĩarius utroſq; me
titur Id uero nõ euenit ĩ ceteriſ generibʒ ĩeq̃
litatiſ ut in ſuppatiẽte nã ſi qnariũ ternario
cõparẽus bĩarius qui eorũ eſt dr̃a neutꝝ me
titur qa ſemel ternario cõpatus mĩor ẽ. dupli
catus uero excedit. Itẽ bis cõpatus quinario
mĩor ẽ triplicatus uero excedit. atq; id circo
hoc ĩeq̃litatis gẽuſ a cõſonãtiaꝝ natura diſſiũ
git qm̃ in duobus primis generibus q̃ cõſo
nãtias formãt multa ſimilia ſunt ĩ hoc uero
ſuppartiẽte z ceteris duobuſ cõpoſitiſ minĩe
Id enĩ ꝓbatur hoc modo nã nihil aliud eſt
duplũ niſi bis ſimplũ. triplũ nihil aliud eſt
q̃ tertio ſimplũ. q̃druplũ idẽ ẽ ꝙ q̃ter ſĩplũ
Sexqualterũ ter medietas Sexqtertiũ uero q̃
ter ps tertia qđ in ceteris ĩequalitatis generi
bus nõ repperit. Cũ itaq; uniuocis cõpera
tionibus ꝓxime ſint equiuoce neceſſe eſt ut
equis numeris ea numeroꝝ ineq̃litas adiun
gatur q̃ ẽ ꝓxima eqs. Eſt. n. iuxta numeroꝝ

hoc aduerte

eq̄litatē ea īeq̄litatis ꝓportio q̄ ē dupla nā ꝛ
pria multiplicis gen̄ris ſpēs ē. eſt q̄ cū maior
numerus miorē ſupat equo ipi miori ut du
o unū unoexcedūt q eidem unitati eq̄lis eſt.
Iure igit̄ ꝓportio dupla eqſonis uocibꝫ ap
tat̄ ſcꝫ diapaſon biſdupla uero ſcꝫ q̄druplā
biſdiapaſon. Proportōeſ uero duplā ꝓporti
onē diuidētes hiis aptāde ſūt cōſonātiis q̄ e
quiſonātiā diuidūt diapaſon. unde fit ut di
apēte qdē ſexq̄ltere diateſſarō uero ſexqtertie
cōpatōi copulēt̄. Iūcte aūt cōſonātie cū eqſo
nis alias effitiūt cōſonātias ut diapaſōdiapē
te ī ꝓportōe tripla. Igit̄ eqſone ſūt diapaſō
& biſdiapaſō qm̄ eaꝝ tēpamēto ac mixtura
unuſ ac ſiplex quodāmō efficit̄ ſonus. & q
dē diapaſō in ꝓportōe dupla pria ē ī genere
multiplici. diapaſondiapēte ſcda ī tripla. biſ
diapaſō tertia ī q̄drupla ꝓportōe eiuſdē ge
neris multiplicis ꝓbāt̄ cōſiſtere. Diapēte ue
ro pria ī ſexq̄ltera & diateſſarō ſcda ī ſexqter
tia ꝓportōe generis ſupparticularis ꝓbant̄
cōſiſter̄. Cū uero diateſſarō ↄſonātia iūcta di
apaſō eqſonātie auribus nō cōſonet. eā tn̄ ꝓ
bat ptholemus nō auriū iuditō ſed rōe ēe cō
ſonātiā hoc mō. Qm̄ diapaſō cōſonātia talē
uociſ efficit coniūctiōeꝫ ut unus atqꝫ idē ner

nuſ ẽe uideat qđ ẽt Pitagorici cõſentiũt ſi q̃
ei fuerit addita cõſonãtia iteḡ ĩuiolataq; ſer
uat. Itaq; diapaſõ eq̲ſonãtie cõiũgit diateſſa
rõ ꝯſonãtia tãq̃ uni neruo. hoc id circo euẽit
ꝯtẽdit qm̃ diapaſõ pene una uocula ẽ taliſq;
ꝯſonãtia ut unũ quodãmõ effigat ſonũ. Et ſi
cut denario numero q̲ fuerit additus ĩteger ĩ
uiolatuſq; ſeruat cũ ĩ ceteris id non ſic cõtĩ
gat ut ſi duos additias tribus qnq; cõtinuo
fiẽt & nũmri ſpẽs mutata ẽ. ſi uero eoſdẽ du
os additias dẽario duodecĩ faties & bĩarius
iũctus denario cõſeruatuſ ẽ. itẽ ternariuſ cete
riq; eodẽ mõ. Ita ẽt hec diapaſõ ꝯſonãtia q̃cũ
q; aliã ſuſcepit conſonãtiã ſeruat nec eaꝫ mu
tat neq; ex cõſona diſſonã reddit. Vnde ſicut
ſi addat diapẽtes conſonantia diapaſon eq̲
ſonantie efficitur diapaſondiapentes cõmix
tio in tripla proportione cõſiſtens ita quoq;
diateſſaron iuncta diapaſon eq̲ſonantie alĩ
am reddet conſonantiam ex additione unĩ
us ad alteram que licet non eueniat ex pro
portione multiplici uel ſuperparticulari ex
quibus ea quantitas que inter duos eſt ter
minos differentia eſt utrorumque menſura
comunis. ea tamen conſurgit ex genere ſup
partiẽte ex ꝓportione octo ad tres & ſexdecĩ

ad ſex ut mõſtratũ ẽ in examinatõe põderũ ſcđi malei ad ſextũ. nõ itaq̧ cõſonat auribuſ diapaſõdiateſſaron qa eiuſdẽ ꝓportõis ẽ minoꝝ dr̄a nõ ẽ utrorũq̧ mẽſura cõiſ. ea tñ erit cõſonãtia qm̄ freqñtiſſime & ꝑoptie eidẽ aptitat̃ uel tõus uel ſexqoctaua ꝓportõ & tũc fit diapaſõ diapẽtes cõſonãtia ĩ tripla ꝓportõe auribꝫ ſuauiter ĩherens. fit inſup & additio diapẽtes aptiſſie eideꝫ diapaſõdiateſſarõ & tũc correſpõdẽt auribꝫ biſdiapaſõ ĩ q̄drupla ꝓportõe. nec mirũ ſit diapaſõdiateſſarõ lꝫ auribꝫ ĩ cõſonãteꝫ numero cõſonãtiaꝝ apꝑhẽdi qm̄ neq̧ diateſſarõ cõſonã ia ſimpliciter auribꝫ cõſonat ſed diſſonãtiã facit. at qa eidẽ facilime aptitat̃ uel tonus uel diapẽte quorũ cõnexiõe altera fit & rõne & auriũ iuditio cõſonãtia reliq̄rũ ĩtercipit numero cõſonatiarum cũ preſertim tanti tãq̧ clariſſimi uiri. ſ. ptholemei auctoritate ducamur.

Quid Sit Numerus. C. VI.

q Voniã muſicas ꝓportõeſ ex nuĩnris euẽire ꝑpẽdius eoꝝ id circo q̄ pluria notãda ſũt accñ a nũeroꝝ. ẽ q̄dẽ numeruſ apud Iſi. multitudo ex unitatibꝫ cõſti

cuta. dicit͛ enī numerus a nūmo & a ſui fre
qn̄tatōe uocabuluʒ ſumpſit. Vnus a greco
nomē trahit Greci enna dicūt noſ uero unū
ſic duos & tres dicimus quos illi dya & trya
q̄ttuor a figura q̄drata dicunt͛. Quiqʒ autē
nō ſcdm naturā ſed ſecundū eius placitū q
numeris ip̄is noīa īdidit nomen hn̄t. Sex &
ſeptē a greco ueniūt. ī multis nāqʒ noībus q̄
grece hn̄t aſpiratōeʒ noſ ꝓ aſpiratōe ponīuſ
ſ. Inde eſt ꝓ hexa ſex ꝓ hepta ſeptē ſicut ꝓ
herpillo herba ſerpillū. Octo p tranſlatōem
ex greco illi ogdo nos octo nouē uero apud
eos nea decē qppe dicius quoſ deca illi. dicti
.n. decē ſūt a greca ethimologia eo ꝙ ligēt &
cōiungāt interiectos minores numeros. nam
deſmos dicit͛ apud eos cōiūgere uel ligare.
Porro uiginti dicti quaſi decē bis gēiti v ꝓ
b. lr̄a poſita. Trigīta a decenario ter genito
dicūt͛ ſicqʒ uſqʒ ad nonagīta Cētuʒ uero a cā
tu qđ eſt circulū dicti ſunt. Ducētum quaſi
dya centū ſimiliter & reliqui uſqʒ ad mille.
Mille quippe a multitudine. vnde z militia
quaſi multitia inde & milia q̄ greci mutata
lr̄a miriades uocāt. ſicqʒ multiplicatio dedu
cit͛ infinite. Horū quidē numerorū ratio mi
nime cōtemnenda eſt cū in multis ſacrarum

Itaꝝ locis q̄ magni eſtimāda ſit nec fruſtra ī
laudē dei dictum Oīa in numero pōdere z
mēſura diſpoſuiſti. Sēarius nāq; numerus q̄
ut paulo poſterius dicetur ſigulis ꝑtib; ſu
is pfctūs ē pfectōem mundi q̄dā numeri ſui
ſignificatōe declarat. piter & q̄dragīta dies q̄
bus moyſes & helyas & dn̄s ip̄e ieiunauerūt
p̄terq̄ numeroꝝ diſpoſitōe nō intelliguntur
Alii quoq; ī ſcripturis ſacris exiſtunt nume
ri quoruz figuras nō niſi noti huiuſce diſci
plīe ſoluere poſſūt. Nobis ꝓpterea etiā datū
ē aliq̄ ex ꝑte ſub numerorū cōſiſter̄ diſciplīa
qn̄ horas ꝑ eā diſcimus qn̄ de mēſiuz curri
culis diſputāus qn̄ ſpatiuz anni r̄deuntis ag
noſcīus ꝑ numeꝝ ſi q̄dē ne cōfundamur in
ſtruimur. tolle itaq; numeruz ī reb; oībus z
oīa ꝑeunt q̄d etiā teſtatum ē ī tertio primi li
bri ubi de muſice hūana tractat̄. adime ſecu
lo ↄputū z cuncta cōplectet̄ ignorātia cecha
nec differri ēt pōt a ceteris aīalib; q̄ rōez ig
norāt. Eos nāq; numeros īfinitos eſſe certiſſi
mū ē qm̄ in quocumq; numero finē fatiēdū
ꝑutāus q̄tūlibet in gēteꝫ cōtineat multitudi
nē ſēꝑ alterius ſuꝑ additōeꝫ poterit attraher̄
alteroq; addito augeri z duplicari atq; ad īfi
nita multiplicari. Quiſq;. n. numerus ſuis ꝑ

prietatib3 ita termīat᷑ ut nullus eoꝝ cuicūq3 alteri par ēe poſſit. ergo & diſpes inter ſe atq3 diuerſi ſūt z ſiguli quiq3 finiti ſūt z ad oīa ī finiti id circo diſcrete ſubitiuntur q̄titati.

De Diſtictiōe Numeroꝝ. C. VII.

Numerorum. alius par alius īpar Itē pariū numeroꝝ alius piter par alius piter impar. z alius impiter par. Impariū uero numeroru3 alius primus & ſimplex alius ſecūdus & cōpoſitus. & alius mediocriſ. Numeruſ par ē ille q ī duab3 eqſ ptibus diuidi pōt ut duo q̄ttuor octo decē. Impar uero numerus ē ille qui in duabus equis partibus diuidi nequit uno medio deficiēte uel ſupante ut tres quinq3 ſeptē nouē Pariter par numerus eſt ille qui ſecundū parem numerum pariter diuiditur quouſq3 ad indiuiſibilem perueniat unitatem ut ſexagīta quattuor quorum medietas eſt xxxii horum autem medietas eſt xvi ſed iſtorum octonarius quorū medietas q̄ttuor facit. rurſus hoꝝ medietas ē bīarius. bīarii aūt unitas q̄ īdiuiſibilis ē dimidiu3 tenet. Parit᷑ imp numerus ē ille q ī ptes eq̄s ṙcipit ſectōe3 & ptes

eius ſũt in duo equa indiuiſibiles ut ſex de
cẽ xiiii trigĩta & quinq̃gĩta. Impiter par nu
meris eſt ille cuius ptes etiã diuidi pñt ſed
uſq; ad unitatem nõ p ueniunt ut xxiiii hii
eni3 inmedietatẽ diuiſi duodecĩ fatiũt. qui
in aliã medietatẽ cõſtricti ſex conſtituũt ſex
uero inmedietatem ſeccati tres relinquunt q
ſc3 ternarius ſectõe3 nõ recipit dimidiã. ip3
.n. ternariu3 ante unitatẽ incurrimuſ quem
ſeccare non poſſumus. Impiter impar nume
rus eſt qui ab impari numero impariter mẽ
ſurat' ut xxv xlviiii qui dũ ſit ĩpares nume
ri ab ĩparibus etiã ptibus diuidũtur ut ſep
ties ſepte3 & qnquies qnque. Impariũ uero
numeroꝝ Alii ſimplices ſũt alii cõpoſiti aliſ
mediocres ut dictũ eſt. Sĩplices numeri ſunt
q nullam aliam ptem aliquotã hñt niſi ſolã
unitatẽ ut ternarius ſolã tertiã & qnarius ſo
lã quitã & ſeptenarius ſolã ſeptimã hiis enĩ
unica ps aliquota eſt. Compoſiti ſũt q nõ ſo
la unitate metiũt' ſed & aliis numeris ut no
uẽ qui habet unitatem & ternariũ qbus di
uidit'. & quindecĩ habet eandẽ unitatẽ & ter
nariũ z quinariũ. uigĩti unũ tenet ĩpa3 uni
tate3 & ternariũ & ſeptenariũ. Mediocres nu
meri ſunt qui quodãmõ ſĩplices z in cõpoſi

fasc. IV

ti eſſe uidet̃ & aliomõ cõpoſiti ut uerbi gr̃a
dũ cõpatus fuerit nouenarius ad xxv prius
eſt z incõpoſitus qa nõ habet cõeꝫ numerꝝ
niſi ſolũ mõadicũ ideſt unitatẽ. Si uero ideꝫ
nouenarius ad xv fuerit cõparatus ſecũdus
eſt z cõpoſitus qm̃ inẽ illis cõiſ numerus ul
tra unitatẽ. ſ. ternarius q ſi ter fuerit ſũptus
nouenariũ p̃ciſe cõſtituit quĩquies uero ſũp
tus ip̃m decimũquintũ pficit. Rurſus pariũ
numerorũ Alii ſũt ſupflui alii diminutiui
& Alii pfecti. Supflui numeri ſunt quorum
ptes aliquote ſimul ducte totã ſũmã excedũt
ut duodenarius numerus. Parſ alĩquota dr̃
illa q̃ aliquotiens ſũpta reddit ſuũ totũ q̃ ꝗ
deꝫ quota ſit dici poteſt ut prima uel ſecun
da tertia & q̃rta & ſic deinceps. quo circa du
odenarii numeri ptes aliquote ſunt unitas q̃
duodecĩa eius ps ẽ binarius qui & ſexta eiuſ
pars eſt ternarius qui eiuſ eſt quarta pars q̃
ternariuſ ps eius teria& ſenarius pars media
eius eſt qui omnes in ſũmam ducti excedũt
totã ſũmam duodenarii nã unus duo & treſ
q̃ttuor & ſex ſimul ducti excedẽtes duodecĩ
ſextũ decimũ pficiunt numerꝝ. Diminutiui
autẽ numeri ſũt quorũ pteſ aliquote in ſum
mam ducte nõ pficiũt ip̃ꝫ totũ ſed deficiunt

aliquota q̃ quota ſit dici poteſt

Pariũ numerorꝝ alij ſupflui alij diminutiui alij pfecti

Supflui quorꝝ oẽs partes aliquote ſimul [illegible] excedũt ipos ut duodenarij cuius oẽs partes aliquote reddũt ſextũ decimũ [illegible]

Diminutiui quorꝝ partes oẽs aliquote ſimul ducte deficiunt a ſũma ut octonarij et nouenarij [illegible] partes reddũt [illegible] illius ſeptenarium [illegible]

a ſúma ut octonarius atq; nouenarius. Hét
namq; octonarius octauam parté ſc3 unita
té & quartá ſc3 binariú & dimidiá ſc3 quat
nariú q̄ partes ſi cóiúgantur non perfitiunt
totam ſummam cú ſeptenariú tantú copulét
numerú. Item nouenarii ꝑtes aliquote in ſú
má ducte lóge ſút a tota ſumma eſt enĩ uni
tas eius nona pars & ternarius eiuſ tertia ps
q̄ ſimul ducte q̄ternarium cóſtituút numerũ
ſenarius auté nouenarii numeri pars nó dici
tur aliquota qa quota ſit dici nó poteſt. Per
fecti uero numeri ſunt quorú partes aliquo
te in ſúmam ducte reddút p̄ciſe ipſum totú
ut ſenarius móſtrat numerus cuius pars ſex
ta ſc3 unitas & tertia ſc3 binarius & dimidia
ſc3 ternarius ſimul poſite ipſú totum ſc3 ſe
nariú perfitiút. nihil enim ei ſuperat nihil ꝗ
deeſt ſed ſenarium ipſum p̄ciſe ꝓducunt. Eſt
enim intra denarium numerum perfectus ſe
narius intra cẽtenariú uigeſſimus octauus.
Intra uero milenarium q̄drigenteſimus nóa
geſſimus ſextus. Comédatur quippe ſenarii
numeri perfectio apud auguſtinu3 in xi. de
ciuitate dei. c. hec autem. ſic enim legimus.
Hec auté ꝓpter ſenarii numeri pfectóe3 eodé
die ſexies repetito ſex diebus perfecta narrá

Perfecti sunt quorum omnes partes aliquote simul considerate ipsos et reddunt ut senarius intra decem et vigesimus octavus intra centenarium et quadrigentesimus nonagesimus sextus intra mille. Senarius est primus perfectus in quo deus cuncta sua perfecit opera.

tur non quia deo neceſſaria fuerit temporuꝫ
mora q̈ſi q̄ nō oīa ſimul creare potuerit que
deinceps cōgruiſ motibus ꝑagerēt tempora
ſed qa ꝑ ſenariū numerū eſt operuꝫ ſignata
ꝑfectio. Is enim primus eſt qui ſuis cōplet̄
ꝑtibus ut mōſtratum eſt atqꝫ ꝑficit̄ in quo
& deus oīum cōditor cūcta ſua ꝑfecit opera.

De Natura Cotinue & Diſcrete Quantitatis. C. VIII.

n Vnc illud quoqꝫ notandū eſt ꝙ ea
ſunt cōperatōi cōſentanea q̄ natura
liter ſiplicia ſūt. & q̄m ęquitas z acu
mē ī q̄titate cōſiſtūt ea uidēt̄ maxīe naturaꝫ
cōcinēt e ſeruare q̄ diſcrete q̈titatis ꝓprietatē
cuſtodiūt. Nā cū q̈titatū alia ſit diſcreta alia
cōtinua ea q̄ diſcreta ē haud q̄dē finita ē ſed
ad īfinituꝫ ꝑ maiora ꝓcedit nāqꝫ ī ea unitas
minima ē atqꝫ finita ē in īfinituꝫ uero plura
litas auget̄ ut numerus q̄ cuꝫ a finita unita
te īcipiat creſcendi nō hēt ſineꝫ. Sed cōtinua
q̈ntitas tota q̄dē finita ē ꝑ īfinita uero minui
tur. nā linea q̄ ꝯtinua ē ſemꝑ ī inſinitaptitōe
minuit̄ cū ſit eiuſ ſūma uel pedalis uel q̄uiſ
diffinita m̄ſura. Quo circa num̄rus ſēper in

īfinita cū creſcat. Cōtinua uero q̄titas in infi
nita minuat̃ multiplicitas quia creſcēdi nō
hēt finē numeri maxīe ſeruat naturaꝫ. Sup
particularitas autē qm̄ in infinitū mīorē mi
nuit ꝓprietatē ſeruat cōtinue q̄titatis minu
it enī mīorem cū ſemꝑ eū cōtinet & eius uel
dimidiā ꝑtem uel tertiā uel q̄rtā uel q̄ntā. ps
nāq; ſemꝑ a maiore numero denominata eſt
quarta aūt a quattuor ip̄a decreſcit nā cū ter
tia a tribꝫ ſit denoīata quarta uero a q̄ttuor
& cū a quattuor tres ſuꝑent̃ quarta potius
q̄ tertia minutior inuenit̃. Suppartiēs uero
iā quodāmō a ſimplicitate diſcedit. duas enī
uel tres uel q̄ttuor hēt inſuꝑ ꝑtes z a ſimpli
citate diſcedēs exuberat ad quandā ꝑtiū plu
ralitatem. Oīſ itaq; multiplicitas in ītegrita
te ſe cōtiet. nā duplū hēt bis totū minorem.
Triplū uero ter cōtinet totū mīorē & in eun
dē modū reliqui. Suppartícularitas uero ni
hil ītegrū ſeruat ſed uel dimidio ſuperat uel
tertia ꝑte uel quarta uel quīta ſed tm̄ diuiſio
neꝫ ſīguliſ ac ſīplicibuſ ꝑtibus operat̃. Sup
partiens aūt ineq̄litas nec ſeruat integrū nec
ad ſīgulas adimit ꝑtes atq; id circo Pithago
rici ipſum genus minime conſonātiis muſi
cis adhibent. ipſum tamen Ptholemeus ar

mōniis applicat ut p̄dictũ eſt q̄nto capitulo

Explicit liber.ii.Seq̄tur.iii.

DE DIFFINITIOne ET DISTINCTI ONEPROPORTIONVM.C.I

p

Roportionũ cōſideratōeȝ aperire neceſſe eſt q̄bus quam primuȝ introducēdi iuuenes ad muſices apicē muſicas cōſonantias ualeant exquirere.

Dupliciter enim apud Albertũ cōſiderata ē ꝓportio.nā alia cōiter dicta alia ꝓprie.Proportio cōiter dicta eſt duorum conperatorũ in aliquo tertio uniuoco inuiceȝ habitudo et notāter dicit' uniuoco quia licet ſtillus dicatur acutus & uox dicatur acuta tñ quia acuties nō dicitur uniuoce de acutie uocis & de acutie ſtilli uox & ſtillus nō cōpantur inuicē in acutie.unde nō ſolemus dicere ſtillũ eſſe acutiorem uoce nec ita acutũ.nec ecōuerſo.ſimiliter licet mel ſit dulce & uox ſit dulcis tñ quia dulcedo non dicitur uniuoce de dulcedie mellis & de dulcedine uocis nō conparamus inuicem mel & uoceȝ in dulcedie.

hic tibi ſit ſtudio quicumq; queris proportionem ueritate

Proportio uero ꝓprie accepta ē duarū quāti tatū eiuſdem generis īuicem habitudo. Iteꝫ Proportionū alia rōalis alia irrōalis. Propor tio rōalis eſt quātitatū cōmenſurabiliū ad ī uicē hītudo. Vel ſic ꝓportō rōalis eſt que inmediate denominatur ab aliquo numero. Quātitates cōmēſurabiles dicunt̃ q̄rum eſt aliq̄ mēſura cōis quālibet illarū reddens p̄ci ſe ut ſex ad quattuor binarius qui coruꝫ eſt dr̄a utrumqꝫ metit̃ nā bis ſūptus quaterna riuꝫ cōſtituit. ter uero copulatus ſenariū pfi cit ut p̄tactum ē q̄nto ſecūdi. Quātitates ue ro incōmenſurabiles dicūtur q̄rum nō eſt a liq̄ mēſura cōiſ q̄libet illarū reddēs p̄ciſe ut quiqꝫ ad tres nā eoꝝ dr̄a ē binarius q neuꝫ metit̃ qppe ſi bis ſumat̃ excedit ternariū t̃ uero ſūptus q̄nariū tranſcēdit q q̄dem bina rius bis tm̄ cōnexus q̄nariuꝫ ip̄m nō pficit. Proportio irrōalis ē quātitatū in cōmenſura biliū īuicem hītudo. uel ſic ꝓportio irrōaliſ ē que nō poteſt īmediate ab aliquo numero denominari ſed īmediate denominat̃ ab ali q̄ ꝓportōe q̄ inmediate denoīat̃ ab aliquo numero. Itē ꝓportōnū alia eq̄litatis alia in eq̄litatis Proportio eq̄litatis ē duorū termi noꝝ eq̄liū īuicē habitudo ut duoꝝ ad duoſ

Termĩus.n. ĩ hac ꝓportõꝫ cõſideratõe ĩtelli
git᷑ numr̃us. ꝓportõ uero ĩeq̃litatis ẽ duoꝝ
ĩeq̃liũ termĩorũ inuicẽ hĩtudo ut q̃ttuor ad
tres & duoꝝ ad unũ & ecõu̾ſo. Ineq̃liũ uero
ꝓportõꝫ Alia maioris ĩeq̃litatis ali mĩoris ĩ
eq̃litatis. Proportõ maioris ĩeq̃litatis ẽ maio
ris termini ad mĩorẽ ĩuicẽ hĩtudo ut duorũ
ad unũ & q̃ttuor ad tres Minoris uero ĩeq̃li
tatis ꝓportõ ẽ mĩoris termini ad maiorẽ ĩui
cẽ hĩtudo ut duoꝝ ad tres & triũ ad q̃ttuor
In hiiſ.n. maioriſ mĩoriſq; ĩeq̃litatiſ ꝓportõ
nibꝫ ẽ qdã exceſſus ſiue dr̃a z ẽ ille numeruſ
quo maior excedit minorem. ut ſi cõꝑemus
ſex ad quattor binarius numerus appellat᷑
differẽtia nã ſenarius excedit quaternarium
ex binario. Haſ.n. ĩeq̃litatis ꝓportões muſi
ces diſciplina cõprehendit nõ uero eq̃litatis
qm̃ ut diffuſius oſtenſũ ẽ prio & tertio capi
tulo ſecũdi libri cõſonãtie ex diſſimilibus &
ĩeq̃libꝫ fiũt ſonis id circo ex ĩeq̃libus enucle
antur proportõibus Id tamen ſcitu dignum
eſt ꝙ ſicut unitas q̃ nõ eſt numerus eſt prin
cipium numeri ita & equalitas ꝓportionuꝫ
inequalium primordia prebet ut monſtrat
Boetius trifariã proportionalitatem tractan
do ſecundo ſue muſices.

De proportionalitate & quomodo ab equalitate naſcũtur ꝓportõeſ ĩeq̃litatiſ. C.II.

p Roportionalitas nõ dĩcitur duorũ terminoꝝ inuicẽ habitudo ſed eqꝝ ꝓportionũ collectio. quo circa conſtat proportõnalitas ſalteʒ ĩ tribus terminis plerũq; autẽ in pluribus ut in quattuor uel quinq; uel ſex & ultra. Cõſideratur quippe tripliciter. ſ. arythmetice geometrice & armonice. Cũ enĩ cõſtitutiſ tribʒ tãtũ terminis primus terminus ad ſecunduʒ eãdem retinet ꝓportionem quã ſecũdus ad tertiũ tunc diciť ꝓportionalitas. Eſt itaq; ſecundus terminus qui medius dicitur. Extremoruʒ enim & medii proportiones trina participatõne ſeſe habent Aut enim equa eſt differentia minoris termini ad mediuʒ & medii ad maximũ ſed non equa ꝓportio ut in hiiſ numeris. i. z. ʒ unitas tantũ differentiam tenet non eſt autẽ equa ꝓportio duo quippe ad unum eſt proportio dupla tres uero ad duos ſexqualtera Aut eſt equa proportio in utriſque nõ uero equalibus differẽtiis cõſtituta ut in hiis numeris. i. z. iiii. nam duo ad unuʒ ita cõſtituunt proportionem duplam queadmodum quattuor ad duos. ſed inter quaternarium z

binarium binarius inter unitateꝫ uero & bi
nariū unitas differentiam facit. Tertium ꝑ
portionalitatis genus eſt quod neqꝫ eiſdem
proportionibus neqꝫ eiſdem differentiis con
ſtat ſed ſicut ſe habet maximus ad minimū
ſiue extremus ad extremū ita ſeſe habet ma
ioruꝫ differētia terminorū ad minorū differē
tiā t̄ mioꝝ ut in hiis patꝫ numeriſ.3.iiii.vi.
nam ſex ad tres duplam fatiunt collationem
Inter.vi.uero &.iiii binarius differētiā affert
ſed ĩ ter.iiii.& ternariū unitas differt. at ſi bi
narius ad unitatem conparetur fiet dupla ꝑ
portio ſicut etiam fit ex ſenario ad ternariuꝫ
Itaqꝫ ut eſt maximus terminus ad minimuꝫ
ita maiorū differentia ad minorum differen
tiam terminorum. Vocatur igitur illa ſecun
dum Albertū & Boetium proportionalitas
arythmetica in qua eque ſunt differētie. Illa
uero in qua eque ſunt proportiones geome
trica. Sed illa in qua eſt ſimilitudo proporti
onuꝫ extremorum numerorum & differentia
rum ad inuiceꝫ armonica. ut apparet in hiis
figuris.

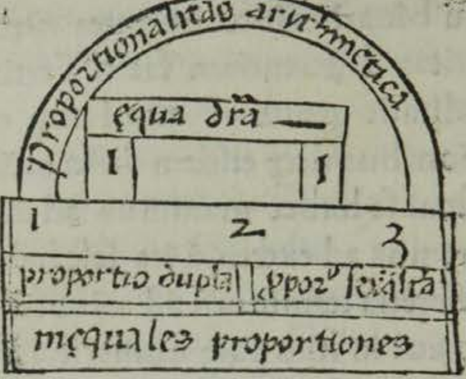

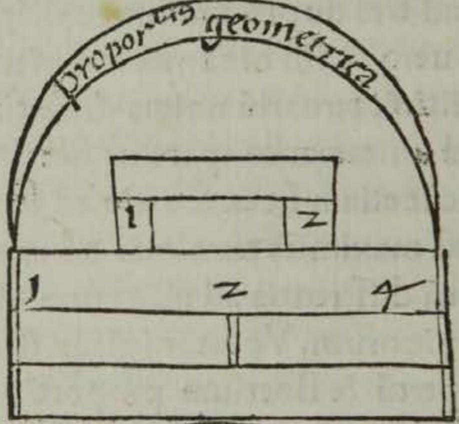

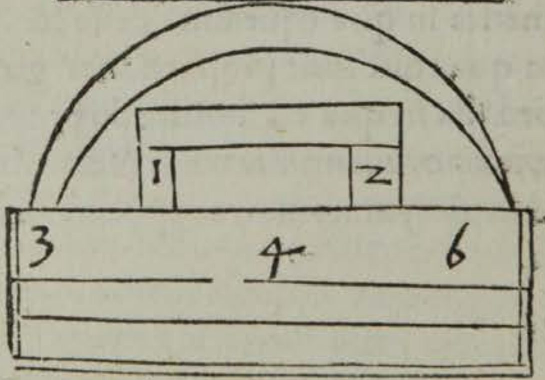

Igitur inter has tres medietates ꝓportóalitaſ

qdē ꝓprie & maxīe geometrica nūcupat̄ id circo qm̄ eqs ꝓportōib3 tota cōtexta ē ſ3 tn̄ eodē utiur ꝓmiſcue uocabulo ꝓportōalita tes ēt ceteras nūcupātes. Eaꝝ.n.alia cōtinua ē ꝓportōalitas alia diſiūcta. Cōtinua qdē ꝓ portōalitaſ ē cū unuſ tm̄ medius termīus cō ſtituit̄ q tūc qdē miori ī ɔpatōe poſtpōit̄ nūc uero maiori p̄pōit̄ ut ī p̄ſcriptis rōib3 & fi guriſ oñdit Diſiūcta uero ꝓportōalitaſ ē cū duo m̄dii termī ɔſtituūt̄ ut geom̄trica hoc mō.i.z.3.vi.nā ut ē binarius ad unitatē ita ſenarius ad ternariū & uocat̄ hec diſiūcta ꝓ portōalitas. Hic ītelligi pōt ɔtinuā ꝓportō nalitatē ī tribus termīs īuēiri.diſiūctā uero ī q̄ttuor uel ī pluribꝫ.Qm̄ uero ut ī p̄cedenti capitulo tactū ē īeq̄litaſ ex eq̄litate ꝓcedit ſic & num̄ri ab unitate id nō tacite p̄tereūdū ēe arbitror.Poſitis.n.trib3 eqs terminis hii du o mōi ſūt qbuſ arythmetica proportōalitaſ producitur ponatur primus primo equus ſcduſ prīo & ſcdo.tertius prīo ſcdo & tertio qd hoc mōſtrat̄ exēplo.i.i.i.ſūt.n.tres uni tates.prīe unitati ſt̄ſtit.i.z.3.uit̄ altera unī tas q̄ eidē equalis eſt.ſecunde unitati ſubſtī tuitur bīarius q prīe unitati z ſcde equus ē. tertie aūt unitati ſub ſtituit̄ ternariuſ q prīe

& ſecūde atq; tertie unitati equus ē. Idē ēt iu
ditiūē ſi cōſtituāt tres bārii uel tres ternarii
q̄bus ſubſtituantur equi termini eodē ordīe.
Quo circa ſi unitatū fuerit eq̄litas cōſtituta
unitas ip̄a erit dr̄a termīoꝝ ip̄i nāq; termini
nullū īter ſe terminū aliū ītermittūt. Si uero
bīariuſ tēat eq̄litatē bīarius ē dr̄a. z unus īt
termīos num̄rus ſꝑ ītermittit. Sin aūt terna
rius prīo eq̄litatē cōſtituat ip̄e q̄ppe dr̄a; fa
cit. īter termīos. n. duo naturalit ītermittūt
ac deīceps. termī. n. hic ītelligūt nūeri ſubſti
tuti. Scd̄o ꝑportōnalitas arythm̄tica ꝑcrea
t cū cōſtituāt tres eq̄ termini quoꝝ prīo &
ſcd̄o ſubſtituat num̄rus equuſ tū ꝑducat
equus nūeruſ prīo & duob; ſcd̄iſ. nūc uero
tertius copulet q̄ prīo ac duob; ſcd̄is z terti
o ſit equus. ut ſi cōſtitute ſit treſ unitates ſit
priuſ u nūm̄rus prīe & ſcd̄e unitati eq̄lis . ſ. z.
ſcd̄s uero prīe z duab; ſcd̄iſ unitatib; equuſ
ſit. ſ. 3. tertius prīe duab; ſcd̄iſ & tertie unita
tibus ſit equalis. ſ. iiii. Ibi eni; terminorum
differentiam unitas facit. inter binariū. n. z
unitatē atq; inter ternarium & binarium u
nitas inter eſt nullus uero naturalis numer
rus ītermittit. poſt unitatē enī mox bīariuſ
eſt z poſt binariū ternarius conſtitutus ſitq;

ordīata deſcriptō hoc mō i i i Ide3 quo
q3 ordo ſeruetur ſi in bīar ii 3 iiii io fiat de
ſcriptio. & tūc termīorū drā3 bīarius ipē pſi
tiet uno inter terminos naturaliter interiecto
nā inter iiii & v qnarius naturaliter inter ue
ro v & octo ſeptēariuſ collocatᷣ. Qđ ſi terna
rius eq̄litatis fuerit prīcipiū eodē ordīe texe
tur atq3 ipē ternarius differētiā termīorū con
ſtituet & duo naturaliter numeri terminis ī
teriacēt.i.uno ſemp minus q̄ ſit drā numr̄is
intermiſſis. Idēq3 in q̄ ternario & qnario con
ſpicitᷣ eoſ.n.quoſ ob breuitatē tacēus iiſde3
regulis ex ſemetipō diligens lector reperiet.
Geom̄trica uero ꝓportōalitas ſic ab eq̄litate
ꝓcedit. Cōſtitutis.n.tribus equis terminis
pōatᷣ primus primo equus.ſecūdus prīo &
ſecūdo tertius prīo ac duob3 ſecūdiſ z tertio
ut ſi tres unitates ꝯſtituātᷣ hoc mō i i i ei
demque fiat de binario & ternario i ii iiii
nario ac de ſigulis & hoc mō ex eq̄litate geo
metrica ꝓportōalitas prīcipiū ſūmit. Armōi
ca aūt medietas de q̄ poſteriuſ latius tracta
bimus hoc mō ab eq̄litate naſcitᷣ. Cōſtitutis
enī tribus equis terminis ſubſtituatᷣ nume
rus primus primo & duob3 ſecūdis eq̄lis ut
ſi ſit tres unitates pīus terminus ſit equus

pric & duab; ſcdis unitatibus. ſcduſ duab;
primis z duab; ſcdil. tertius ſemel prie bis ſe
cúde & ter tie ut hic. i. i. i. Et ſi i biario uel
ternario cóſtituat eq. 3. iiii. vi. litas eadé ró
medietatis appet t minis ac dñis duplo añ ſe
diſtátibus. Si aút uelit ex extremis terminis
piterq; ex differétiis fieri tripla pportio pri
mus terminus ſit primo z ſecundo equus ſe
cundus uero primo & duobus ſecúdis terti
us primo & duobus ſecúdis & tribus tertiis
ut. hic. i. i. i. Idem quoq; de biario z ternari
o cete. ii. 3. vi. riſq; iuditiú é ſumédú. de hac
qdé poſterius loquemur núc auté ex pdictiſ
euidéter móſtratú é ineqles hitudies ab eqli
tate initiú trahere. ea pt nãq; ineqliú pportio
nú diuerſa momēta qbus ſe ſe iuicé cuſtodi
unt itercipere neceſſe é. quo muſicas cóſonã
tias poſtmodú uero iuditó apperit poſſius.

De Cótrarietate Continue & Diſcrete Quantitatis Capitulum Tertium.

q Vantitatu; eni ut iá dictú eſt ultio
capitulo ſecúdi. Alia continua alia
diſcreta. Cótinua eni qtitas magni
tudo appellata eſt q a qtitate finita icipiens
ita adeo multiplicat i ifitú ut finiedi. termi

nus nõ admittať z qdē m̃ſure ſue q̃titatē ad
mittit cū creſcit atqꝫ multiplicādo decr̃ſcit nā
ſi ſit bipedalis liña uel cuiuſlibet alterius m̃
ſure pōt ĩ duo eq̃ diuidi eiuſqꝫ m̃dietaſ ĩ alte
rā m̃dietatē ſeccari eiuſqꝫ rurſus m̃dietas ĩ ali
ā m̃dietatē z nūq̃ ullus ſeccādi magnitudĩe3
finis occurrit. Magnitudo itaqꝫ q̃tū ad maio
rē mōu3 termĩata ē fit uero cū decreſceř cepit
ĩfinita. Diſcreta aūt q̃titas multitudo appel
lať q̃ ab unitate ĩcipiēs q̃ nihil mĩus ē & in
ipā ť mĩata ſiue finita ē ad maius ĩtermĩabi
lis. nullus. n. creſcēdi finis occurrit ſed cū ui
deť finiti ĩfinitatē attigūt creſcēdo. Cōtrarie
itaqꝫ ſūt harꝝ ꝓprietates q̃titatū. Altera eni3
multiplicata ĩ q̃titate decreſcit. altera q̃titatiſ
ꝑcipit augumētū. Cū aūt diſcrete q̃titati ſub
iecti ſit numři ob ſui ĩfinitatē ut ēt uiſū ē vi
ſcdi. Ipi quoqꝫ ſoni q ex num̃roꝝ ipoꝝ hītu
dib3 gñrāť eidē ſubitieť qppe qm̄ & diſcr̃
ti ſiue ĩter ſe dñtes ſūt & ĩfiniti. notiť. n. di
co ſonos ĩfinitos ēe nā lic3 ſcdo ſcdi dictū ſit
naturā hoĩſ ɔſtituiſſe terminū hūañ uoci ul
tra quē nulla ĩtēñōe ual3 excedeř id euēit de
bilitate organoꝝ & ſpūs hūani nā ñqꝫ cūctiſ
unuſ idēqꝫ aſcēſus uocis atributuſ ē ſed div
ſorū divſus ē aſcenſus alii namqꝫ naturaliter

g̃uiorē modū retinēt ꝓferēdi alii ad acutio
ra naturaliter ꝓdeūt ut mulieres. & puuli &
nōnulli uiri quorū ſonos ad acumia uidēuꝛ
extolli. Inſup & multiplitiū diuͤſorūq; īſtru
mētoꝝ edocēur expimēto quoddā nāq; pau
cis quoddā minimis quoddā multis agitatꝛ
cordis ut pſalteriū īſtrumentū monocordi &
quod uulgariter dicimus alpā nā q̃scūq; ſu
peradiūxerimus cordas ſiue g̃ues ſeu in acu
tiore loco cōſtitutas ſuſcipiūt & retinēt incre
mēta ſonoꝝ. Quippe z' monocordo quotcū
q; ſupaddideris tactus cordarū ſuſcipit atq;
īcremēta ſonoꝝ diſcretoꝝ. Ipī tñ ſoni atq; cor
de ſi in acutiore pte inſtrumēti ſupadiūgatꝛ
qm̄ eoꝝ ꝓportōes q̃to plus ad infinita ꝓceſ
ſerint tāto miores atq; diminutiores effitiūtꝛ
uidentꝛ cōtinue q̃titatis ꝓprietatē ſeruare ſic
& ſupparticulares hītudies q̄ in infinitū ter
minos minuūt ut latius tactū ē ultio ſecūdi
Cū igitꝛ & cōtinua & diſcreta q̃titas infinite
ſint de hiis tam̄ q̃ſi de rebus finitis philoſo
phia ptractat. nāq; ī rebus īfinitis aliq̄d rep
perit terminatū de quo iure poteſt acumen
ꝓprie ſpeculatōis adhiberꝛ. Nāq; magnitudi
niſ alia ſūt īmobilia ut terra alia mobilia ut
ſpera mūdi z quicq̄d ī ea r..ta celeritate cōuer

fasc. V

32

titur. Diſcrete nãq₃ quãtitatis alia ſũt p ſe ut duo uel tres uel quattuor & ſinguli numeri alia uero ad aliquid relata ut duplũ triplũ q̃druplu₃. & alia q̃ ex cõpatõe naſcũtur. Profecto ĩmobilis magnitudĩs geometria ſpeculatõe₃ ten₃. Mobilis uero ſcĩa aſtronomie ꝓſeq̃tur. Per ſe uero diſcrete q̃titatis arythmetica auctor ẽ. ad aliq̃d uero relate muſices diſciplina ꝓbatur obtinere peritiã & hec q̃de₃ erit preſentis facultas conſiderationis.

De quĩq₃ generibus proportionũ. c. iiii.

P Roportionum inequalium quinq₃ ſunt genera. unum quidem dicitur multiplex. aliud ſupparticular̃ tertium ſupparties̃ & hec tria ſũt ſĩplicia. q̃rtu₃ multiplex ſupparticulare. q̃ntũ uero & ultimũ multiplex ſupparties̃ & hec ſũt cõpoſita ex primiſ ſĩplicibuſ. In hiiſ q̃ppe gñibus cõſiſtũt oẽſ maioriſ ĩeq̃litatis ꝓportões. atq₃ ipſis oppoſita ſũt alia q̃nq₃. ſ. mĩoris ĩeq̃litatis gñia eiſdẽ etiã nõibus nũcupata ſed ĩporum nõibus ſupaddita ſub ut ſubmultiplex. ſubſupparticulare ſubſupparties̃. ſubmultiplex ſupparticulare & ſubmultiplexſuppartiens Igitur multiplex genus ẽ cũ maior numeruſ

conpatus miori cõtinet ipm miorẽ in ſe plu
ries totuꝫ ut bis uel ter uel q̃ter.ita ut nihil
deſit nihilq́ꝫ ſupſit.huiuſ quidẽ infinite ſũt
ſpẽs prima nãqꝫ dicit ꝓportio dupla q̃ fit
cũ maior terminus conpatus minori cõtinet
eũ bis.ut duo ad unũ quattuor ad duos ſex
ad tres octo ad q̃ttuor & huiuſmõi.nã duo
cõtinẽt in ſe unitatẽ bis.ſimilit z q̃ternariuſ
binariũ ſenarius ternariũ octonarius q̃terna
riũ nihil ipis deẽ nihilqꝫ exupat. Tripla ue
ro ꝓportõ q̃ ſecũda ſpẽs eſt multiplicis gñiſ
fit cũ maior terminus cõpatus minori conp̃
hendit ipm ter intra ſe ut treſ ad unum ſex
ad duos nouem ad tres duodecim ad q̃ttuor
Quadrupla ꝓportõ q̃ ipius gñiſ tertia ſpẽs
dicit eſt cũ maior numerus cõpatus minori
cõtinet ipm intra ſe q̃ter ut q̃ttuor ad unum
octo ad duos duodecim ad tres z huiuſmõi
reliq̃ a numeriſ ſuis denoĩatõeꝫ acq̃rũt. Sup
particulař gẽuſẽ cũ maior termĩus cõpatus
miori cõtiet ipm intra ſe ſemel tm̃ & nõ plu
ries & ĩſup unã aliquotã ptẽ ipius mioris ut
tres ad duos nã ternarius hẽt in ſe totũ bina
riũ ſemel & ĩſup dimidiã eius ptẽ.ſ.unitatẽ
& q̃ternarius ad ternariũ hẽt totũ ĩſe miorẽ
& eiuſ tertiam ptẽ.ſ. unitatẽ.huiuſ ẽt ĩfinitẽ

ſūt ſpēs prīa nāq; dr̄ ſexq̄ltera ſecūda ſexqter
tia tertia ſexqq̄rta q̄rta ſexqqnta. z ad īfini ta
hoc ordīe pcedūt. Quo circa ſi ea ps aliquo
ta mīoris q̄ maior ſupat ip̄z mīorē ſit ipſius
mīoriſ pſ dimidia dr̄ pportō ſexq̄ltera dicta
a ſexq qd ē ſēis & altera q̄ ē media qa media
ps alterius nūeri eq̄liſ addit̄ ītegro nūero ut
tres ad duos. z ſex ad q̄ttuor. Si aūt exceſſus
ſeu dr̄a ſeu illa ps aliquota q̄ maior termi
nuſ excedit mīorē fuerit ipiuſ mīoriſ tertia pſ
dicet̄ pportō ſexqtertia dcā a ſexq qd ē totū
& tertia pſ eo ꝙ maior nūeruſ cōphēdat totū
mīorē z īſup ipiuſ mīoris tertiā ptē ut q̄tuor
ad tres & octo ad ſex qd autē ſit pſ aliquota
latius declaratū ē vii ſcdi. Si uero parſ illa q̄
maior t̄ mīus excedit mīorē fuerit ipiuſ mīo
riſ q̄rta pſ dicet̄ pportō ſexqq̄rta ut v ad. iiii
& decem ad octo. ſimili modo habēt̄ & reli
que huius generis ſpties. Ex hiis namq; hē
mus notare ꝙ oīſ pportio a maiore numero
denominata eſt non autē a minor̄ Superpar
tiens uero genus ē cum maior terminus con
tinet in ſe totū minorē ſemel & inſuper eius
minoris aliquam partez nō aliquotā ſed ex
duabus uel pluribus aliquotis partibus ip
ſius minoris conpoſitam. ut quinq; ad tres

sexq in sexqltera dr semis · in alijs dr totum

in genere superpart proportio a maiore numero non a minore denominatur

nam quínque contínēt ín ſe tres ſemel tantū & inſup binariū qui nō dicit̄ parſ aliquota ternarii ſed ex duab; ipiuſ ternarii ꝑtib; ali quotis cōpoſitus.ſ.ex duabus unitatib; q̄ rū unaqueq; dr̄ ps tertia ternarii.huius quo q; gn̄iſ iſinite ſūt ſpēſ.Quo circa ſi illa pſ nō aliquota mīoris q̄ maior termīus ip̄; mīorē uicit cōtineat duas ꝑtes aliquotas dicti mīo ris dicet̄ ꝓportō ſuꝑbipartiēs ut quinq; ad tres ſi uero pars illa tres aliquotas ip̄iuſ mīo ris ꝑteſ continuerit dicetur ſuꝑtripartiēs ut octo ad quinq; & ſi quatuor cōtinuerit ſuꝑ q̄triꝑtiēs uocabit̄ ut nouē ad quīq;.Eſt igit̄ huius generis prīa ſpēs ꝓportō ſuꝑbiꝑtienſ ſecūda ſuꝑtriꝑtiens.tertia ſuꝑq̄tripartiēs & hoc ordīe ad hibita prius diligēti ſpeculatōe ad iſinita ꝓceditur. Ad hn̄du; aūt haru; ꝓ portō; nomē magis ſpeciale ꝑſcrutandū eſt qūo ſeſe hn̄t iſte ꝑteſ aliquote reſpectu mīo ris termini utrū ſint ip̄ius mīoris tertie q̄rte uel quīte .ſi fuerit tertie dicet̄ ꝓportō ſuper partiēs tertias.ſi q̄rte dr̄ ſuꝑpartiēs q̄rtas & ſic in īſinitū.Dicamus igitur ſic Cu; maior numerus cōtineat totū mīorē z īſuꝑ eius ꝑtē nō aliquotā duaſ in ſe ꝑtes aliquotas mīoriſ hn̄tem q̄rū q̄libet ſit tertia ps ip̄ius minoris

taliū ꝓportō dr̄ ſupbiptiens tertias ut quiq̃
ad tres. Si uero maior terminus cōtineat mi
norē ſemel & īſup partē nō aliquotā mīoris
tres in ſe aliquotas dicti mīoris cōtinētē q̃rū
q̃dē aliquotarū ptiū unaq̃q̃ ſit quinta pars
ipius numeri mīoris ꝓportio taliū debet di
ci ſuptripartiēs q̃ntas ut ſunt octo ad quiq̃
& ſic ꝓportōabiliter uidendū ē in aliis. ut ſi
decē cōpauerimuſ ſenario diceť ſupq̃triparti
ens ſextas. & ſic de ſingulis. Quartū uero ge
nus dr̄ multiplex ſuperpticulare quod fit cū
maior numerus cōtinet in ſe totū mīorē plu
ries & īſup ipius mīoris unā aliquotā partē
ut q̃nq̃ ad duoſ. quo circa ſi maior numrus
cōtineat bis mīorē & īſup eius aliquotā par
teʒ q̃ ſit ipius mīoris dimidia diceť ꝓportō
duplaſexqualtera ut q̃nq̃ ad duos z decē ad
quattuor. Si aūt maior cōtineat bis mīorem
& ultra eius tertiā ptem diceť duplaſexq̃ter
tia ꝓportō ut ſeptem ad tres. & ſic p īfinitas
ſpēs multiplicať hoc genus ex multiplici &
ſuperparticulari. Quītū aūt & ultimū gēus
dr̄ multiplex ſuppartiēs fit enī cū maior nu
merus cōtinet ī ſe totū mīorē pluries & īſup
ipiuſ mīoriſ ptē nō aliquotā cōphēdentē ali
q̃s ptes aliquotaſ dcī mīoris. ſic octo ad treſ

Et ſi maior termiuſ hũerit ĩ ſe totũ mĩorẽ bis z ſup hoc ptẽ nõ aliquotã cõtinẽtẽ duaſ ipiuſ mĩoris ptes aliquotas dicet̃ ꝑportõ duplaſu pbiptiẽs ut octo ad tres & ſi unaq̃q; ps illaꝝ aliquotaꝝ ſit tertia ps ipius mĩoris dr̃ dupla ſuperbipartiẽs tertias ut ĩ p̃dicto exẽplo Sic quoq; ꝑportõabiliter dicẽus de aliis ſpẽbus multiplicis ſuppartiẽtis pmiſcẽdo multipli citatẽ cũ ſuppartiẽte cũ illis q̃ dicta ſũt de ꝑ portõe multiplici & de ꝑportõe ſuppartiẽte Nũc etiã id eſt ſciẽdũ ꝙ quiq; mĩoriſ ĩeq̃lita tis gñ̃a q̃ p̃dictis oppoſita ſũt eãdem normã tenẽt atq; naturã ſed tm̃ differũt cõtrarietate .ſ.ꝙ mĩor numerus cõtiet̃ a maioꝛ̃ In maio ris uero ĩeq̃litatis gñ̃ib; & ſpẽb; maior cõti net & p̃cedit mĩorẽ ſ; ĩ mĩoris ĩeq̃litatis gñ̃i b; mĩor p̃cedẽs maiorẽ ab ip̃o cõtinetur. Sũt igit̃ maioris & mĩoris ĩeq̃litatis gñ̃a eiſdem regulis & momẽtis cõſtituta. ſed eoꝝ cõtrarii effectus nã cũ ĩ cãtib; figuratis maioris ĩeq̃li tatis ꝑportões cõſtituũt̃ ipaꝝ minuũt ualo rẽ notularũ. at ꝯtra uero cõſtitutis mĩoris ĩe q̃litatis ꝑportõib; figurarũ auget̃ ualor at q; creſcit iuxta diſpoſitõe; ꝑportõiſ ꝯſtitute Predictorũ itaq; q̃nq; gñ̃; collectõ breuiter ſic põt hr̃i. Oĩs maior termĩus cõpatus mĩo

ri uel cõtinet ip̃ȝ mĩorẽ pluries ſ& nihil ultra
& tũc ẽ multiplex ꝓportõ. uel ſemel ⁊ aliq̃d
ultra & hoc dupliciť ſi. n. id ꝙ ultra mĩorẽ
cõtinet maior fuerit ip̃iuſ mĩoriſ pſ aliquota
dr̃ ꝓportõ ſupparticulariſ. Si aũt id ꝙ ſupra
mĩorẽ cõtinuerit maior fuerit pſ nõ aliquota
mĩoris cõtinẽs aliq̃s aliquotas ptes dictĩ mi
noris dr̃ ꝓportõ ſuppartiẽs. Item uel maior
numerus cõtinet minorẽ pluries & aliq̃d ul
tra & hoc duplr̃ naȝ uel illud q̃d ẽ ultra ẽ ps
aliquota minoris & tũc ẽ ꝓportõ multiplex
ſupparticularis. uel ẽ ps nõ aliquota mĩoris
cõtinẽs tñ aliquas ptes aliquotas ip̃ius mĩo
ris ſaltem duas & ſic dicitur ꝓportio multi
plexſuperpartiens. quorum exempla exqui
rntur ex hac ſubiecta figura.

De formatõe ſpecieruꝫ cuiuſcumq̃
Generis Capitulum quintum

p Redictorũ ĩeq̃litatis generũ ſpecies infinite in numeris naturalibus ſic ſe habẽt ſi.n.cõparamus unũquẽq̃ numeruꝫ unitati multiplicis gñis ordinatas ſpẽs reperiemus ut ſi binarius ad unitatẽ fuerit cõpatus prima ſpẽs erit multiplicis .ſ.ꝓportõ dupla ſi aũt unitati ternariuſ mox fit ſecũda ſpẽs.ſ tripla.ſi uero q̃ternarius eideꝫ unitati collatus fuerit tertia ſpecies erit videlicet quadrupla & ſic deinceps ut in hac figura.z.3.iiii.v.vi.vii.viii.Cũ uero ſuppar ticul.i.i.i.i.i.i.aris gñis uoluerius ſpẽs habere.diſponatᷣ numeruſ naturalis incipiens a binario detracta.ſ.unitate & unuſquiſq̃ comparetᷣ ad mĩorem ſibi ꝓximũ ut ſi ternariuꝫ binario cõpemus mox fit prima ſuparparticularis gñis ſpẽs.ſ.ꝓportõ ſexq̃ltera At ſi quaternarius ternario fuerit cõpatus fiet ſecũda ſupparticularis gñis ſpẽs.ſ.ꝓportõ ſexq̃tertia.Cũ autẽ q̃narius quaternario fuerit collatus efficitᷣ eiuſdeꝫ gñis tertia ſpẽs.ſ.ſexq̃q̃rta.ꝓportõ.ex ſẽario ad q̃nariũ fit q̃rta ſpẽs.ſ.ſexq̃quita ꝓportõ.ſeptẽarius

36

ad ſeariū q̄ntā cōſtituit ſpē̄ʒ videlicet ſexqui ſextā ꝓportōeʒ. Octonarius uero ad ſeptenariū ſextā ſpēm tradit. ſ. ſexquiſeptimā ꝓportōneʒ nouenarius uero ad octonariū ſeptīaʒ ſpēʒ. ſ. ꝓportōeʒ ſexq̄octauā ꝓducit ꝫ ſic eodē ordine ad infinitū eſt ꝓceſſus ut in hac figura. 3. iiii. v. vi. vii. viii. ix. io At cū ſuppartiētiſ. z. 3. iiii. v. vi. vii. viii. ix. gn̄is īfinitas ſpēs uolueriꝰ ꝓducere diſponat̄ numerus naturalis nō ab unitate nec̄ a biario ſed a ternario inchoāt numero cui q̄dem ternario cū cōpatus fuerit maior terminus unus naturaliter medius termīus itermittat̄. nā cū cōpamus q̄nariū ternario q̄ternarius naturaliter numerus itermittit̄. & fit ex q̄nario ad ternariū pria ſpēs gn̄is ſuppartiētis q̄ dr̄ ꝓportio ſupbiptiens. Secūda aūt ſpēs fit ex ſeq̄nti minoř termio. ſ. q̄ternario cōpato maiori cū intermiſſiōe duoꝝ naturaliū nūeroꝝ q̄ ſūt quiq̄ & ſex. ē. n. maior termīus ſeptēarius q̄ ad q̄ternariū cōpatus ſecūdā huius gn̄is ſpēʒ efficit. ſ. ꝓportōeʒ ſuptripartiēteʒ. Tertia ſpēs format̄ ex ſeq̄nte miori termīo. ſ. q̄nario cōparato maiori. ſ. nouēario cū interpoſitōe triū naturaliū numeroꝝ q̄ ſūt ſex ſeptē & octo & dr̄ q̄dē nouēarii ad q̄nariū collatō ſupq̄tri

ꝑtiens ꝓportō ſi uero eodē ordine ꝓceſſeris ītermiſſis q̄ttuor naturalib3 numeris fiet ſu perq̄ncupties ꝓportō q̄ p̄dcī gn̄is ē q̄rta ſpe ties ut.xi.ad.vi.atq3 ad eūdē modū infinite ꝓcedit multiplicatis ītermiſſis numeris de qb3 ſubicit pn̄s figura v.vii.ix.xi.i3.Hoc parit ordīe oēs multipl.3.iiii.v.vi.vii. icis ſupparticularis & multiplicisſuppartiētiſ ge neris ſpēs diligēs ſpeculator enucleabit cōiū gēdo ſemp multiplicitatē cū ſupparticulari tate uel cū ſuppartiente ꝓ ut opus fuerit ut iā p̄dictū ē ī capitulo p̄cedēti.Ex p̄dcīs nāq3 colligit multiplex gēus īeq̄litatis lōge duo b3 reliqs ſīplicib3 ātiquius atq3 dignius eſſe & auctius quia ī naturaliſ num̄ri diſpoſitōe unitati q̄ prīa ē cōpat.Supparticulare uero nō unitatis cōpatōe pficit ſed ipoꝶ qui īme diate poſt unitatē diſpoſiti ſūt numeroꝶ ut ternarii ad bīariū.Suppartiēſ uero lōge ītro format qd neq3 cōtinuis numeris cōpat ſed ītermiſſis nec ſemp eq̄li ītermiſſiōe ſed nūc q̄ dē una nūc uero duab3 nūc quoq3 trib3 nūc ēt q̄ttuor atq3 ſic ī īfinita ſucreſcit. Amplius multiplicitas ab unitate.ſupparticularitas a bīario ſuppties a ternario īitiū ſūmūt.obtīet nāq3 maiore3 ad cōſonātias muſicas pōtatē

multiplex ꝓportõ.cõſequẽt aũt ſupparticu
laris Suppartiẽs uero ab armonie cõcinẽtia
ſepat ut Ariſtotili z Pithagoricis uidet.ſed
hoc diſſõat ptholemõ ut latius patuit qnto
ſecũdi.uerũ q̃m Ptholemeus ipe unicã ex eo
exquiſiuit rõabilit cõſonãtiaʒ q̃.ſ.fit ex dia
paſõ & diateſſarõ ipm gẽus id circo a ceteriſ
armoniis abiciãuſ nc de eo erit ãmodo cura.
duo quoq ipa ꝯpoſita gña eadẽ ſũt reliquẽ
da rõe Duorũ itaq ſiplitiũ.ſ.multiplicis &
ſupparticularis erit tota i ꝓceſſu cõſideratio

De ꝓductõe ſupparticulariſ gñis ex multiplici z ſupptiẽtiſ ex ſupparticulari.c.vi

i Nteri de nũero q̃drato paulilp ẽ di
cẽdũ.ẽ.n. iſ q geia dimẽſiõe i eq cõ
creſcit ut bis duo ter tres q̃ter q̃ttu
or q̃nq̃es q̃nq & huiuſmõi numerus aũt na
turalis dr ipiuſ q̃drati latuſ cũ pmãet ſiplex
ut fuerat añ geiatõeʒ q̃dratã.cõſtituãuſ igit
numeros q̃dratos continuos naturalit q̃bus
ſubſtituãt eoꝝ latera.ſ.nũeri naturaleſ abiec
ta unitate que non eſt nũeruſ ſʒ pricipiũ nu
meri hoc modo.

.iiii.ix:xvi.zv.ʒvi xlix.lxiiii.lxxxi.ioo
z. ʒ. iiii. v. vi. vii. viii. ix. io

notanter dixi quadratos numeros naturali
ter cõtinuos quia inter eos nullus alius nu
merus quadratus intercipitur. Sunt itaque
in hac figura ſupiores numeri q̃drati uel q̃
dratores iferiores uero ipoꝝ ſũt latera q̃dra
torũ. quo circa ſi unũquẽq̃ q̃dratũ numerũ
ſuo lateri numero cõpaueris multiplices pro
portões effities. nã ſi primũ q̃dratũ binario
qui ipſius eſt latus conparaueris primã effi
ties multiplicis generis ſpetieꝫ ſcilicet duplã
ſi autem ſecũdo numero quadratoſcilicet no
uenario ſuũ latus. ſ. ternariũ cõpaueris ſecũ
dã ſpẽꝫ multiplicis. ſ. ꝓportõeꝫ triplã repies
Cũ uero tertio q̃drato numero ſuũ latus fue
rit cõpatũ mox fit tertia multiplicis ſpẽs. ſ.
q̃drupla ꝓportõ nã ſũt ſedecĩ ad q̃ttuor. ſic
qꝫ ordinarie multiplitiũ ꝓportõꝫ facta ẽ cõ
ſtitutio. Nũc aũt ipoꝝ q̃dratoꝝ ſpeculatõeꝫ
apiamuſ. ſi cõtinuuꝫ q̃dratũ mĩorẽ auferãus
a cõtinuo q̃drato maiore ea parſ q̃ relinquit
ſcꝫ q̃drati maioris tãtũ erit q̃tũ iporuꝫ q̃dra
torũ latera cõſitiũt. ut ſi q̃ttuor a nouenario
abſtrahamus quĩqꝫ ſũt reliqui & duo & tres
qui utrorũqꝫ quadratorũ ſũt latera cõiungũ
tur. Item ſi nouenarium abſtrahamus ex de
cimoſexto ſeptem reliquuntur q̃ ex ternario

& q̃ternario coniūcti ſūt.ſ.ex utrorūq; lateri
bus q̃dratoruꝫ.idē etiā ē in ceteris Si uero q̃
drati nō fuerint cōtinui ſed īter eos unus fue
rit intermiſſus tūc ip̄orū latera medietatē tā
tuꝫ relicte ptis q̃drati maioris pſtiūt ut ſi q̃
ttuor abſtulerīus a xvi relinquūtur xii quo
rū medietas eſt ſenarius q ex utrorūq; lateri
bus q̃dratoꝝ copulatur nā ip̄a latera ſūt bi
narius & q̃ternarius. atq; in ceteris idem mo
dus ē dū ſemp unus fuerit q̃dratus num̄rus
intermiſſus. Si uero duo intermiſſi fuerīt q̃
drati numeri tūc id quod relinquitur ex ma
ior̄ q̃drato ultra abſtractōeꝫ minoris q̃drati
tātū erit ꝙ ter ip̄oꝝ latera q̃dratoꝝ cōſtituet
ſeu cōiuncta latera tertiā ptē cōiungent eius
qđ relinquit̄.ut ſi q̃tuor de xxv auferamus
reliqui ſūt xxi ip̄oruꝫ uero latera ſūt.z.&.v
qui effitiūt ſeptē qui.ſ.ſeptenarius eſt tertia
parſ.xxi Atq; hec regula eſt ut ſi tres fuerint
numeri q̃drati intermiſſi ip̄oꝝ latera q̃drato
rū q̃rtaꝫ ptē cōiungūt ipſius partis q̃ de ma
ior̄ quadrato relinquitur ultra remotionem
minoris q̃drati ab ip̄o maiore Sin q̃ttuor in
termittantur q̃drati numeri qntā partē eius
qđ relinquitur cōprehendēt ip̄orū latera &
ſic uno plus uocabulo minuuntur partes q̃

ſit itermiſſi numr̃i q̃drati. Cũ itaq; ut ſuperſ
us declaratũ ẽ ſecundo capitulo ieq̃litas ab
eq̃litate ita eueniat ut numerus ab unitate
nũc quoq; uidẽdũ breuiter reſtat queadmõ3
ſuperparticularitas ab multiplicitate. & ſup
partiẽs a ſupparticularitate ceteraq; eodẽ mõ
eueniãt. Ex cõv̄ſis eni3 multiplicibus ſuper
particulareſ ꝓportõeſ effitimus. & ex cõv̄ſis
ſupparticularibus ſuppartiẽtes hĩtudines ꝓ
creant̃ igit̃ ponãt̃ tres unitates ĩ ordĩe qb3
ſubſtituant̃ numeri hoc mõ priuſ numeruſ
ſit prime unitati equus. ſecũdus prĩe & ſecũ
de. tertiuſ prĩe ac duab3 ſecũdis & tertie & ſi
et bis prĩa multiplicis ſpẽſ. ſ. dupla ꝓportõ
ut hic. i. i. i. Si uero binariũ uel ternariũ ĩ ſu
perior. i. z. iiii. i ordĩe conſtitueris eiſq; adeq̃
ueris numeros ſubditos p̄dicto ordĩe eaſde3
ꝓduces ꝓportões duplas. Si uero in ſuperi
ori ordĩe has nuper creatas hĩtudĩes duplas
ſtatueris eiſq; ſigulis numeris diſpõas nume
ros eq̃tos eodẽ ordĩe quo ad tres ſuperiores
unitates conſpexiſti mox fient proportõeſ
triple ut hic apparet. i. z. iiii. Si autem in ſu
periori ordine conſti. i. 3. ix. tuantur propor
tiones triple tũc exnumeris predicto ordine
equatis fient q̃druple proportiones ut hic

.i. 3. viiii. ac deinceps eodem ordine multi .i.iiii.xvi.plices habitudins ad infinita ꝓcedũt. Viſo igitᷣ quo iure ex duplis ꝓportionibus producantur triple & ex triplis quadruple eodemqꝫ naturali ordine relique nũc ex ipſis duplis enucleande ſunt ſexqualtere hoc modo conuertamus numeros duplarũ ꝓportionum ita ut maiores ſint primi in ordine.ſubſtituaturqꝫ primuſ primo equus ſecunduſ primo & ſecundo tertius primo duobus ſecundiſ & tertio ut etiam actum eſt in creatõe multiplitiũ de quibus ſit hec figura .iiii.z.i. Eodẽ quoqꝫ mõ fiũt ſexquitertie ꝓ .iiii.vi.ix.portões ſi de triplis cõvſis fuerit cõſtitutõ ut hic.ix.3.i.At ſi de q̃druplis idẽ factũ fuerit ſex.ix.iz.xvi.qq̃rte habitudĩes ꝓducẽtᷣ ut hic.xvi.iiii.i. ſic quoqꝫ de qncuplis ſexqqnte.xvi.zo.zv.& eodẽ mõ in ĩfinitũ cõſimilibꝫ ĩ alterutra p̄te uocabulis ſuperparticularitas ex multiplicitate ꝓducitᷣ. Ex ſuperparticularibꝫ uero cõvſis p̄dictoqꝫ ordĩe diſpoſitis ſuperpartienteſ hĩtudines reperiuntᷣ.diſponãtur hic ſexq̃ltere cõvſe hoc ordine.ix.vi.iiii.ſubſtituatur primus prĩo equus .ſ.ix.ſecũdus prĩo & ſecũdo uidelicꝫ xv.tertius prĩo duobꝫ ſecũdis & tertio .ſ.zv

qui omnes figurent̃ hoc mõ.ix.vi.iiii. Sup
partiens igit̃ ex cõuerſis ſup.ix.xv.xxv.pa
rticularibus ꝓducta ẽ hitudo Si aũt ad hãc
diligẽter accedãuſ ſpeculatõem ex ſexqtertiis
conuerſis ſuptripartiẽtes ꝓportões obtinebi
mus ut hic.xvi.xii.ix.Ex ſexqiuq̃rtis uero
ſupq̃tripar.xvi.xxviii.xlix.tiẽtes. cũctaſq;
ceteras ſuppartientes ſpẽs ex ſupparticulari
buſ ceteris cõſimilibus uocabulis adequatis
ſpeculator inueniet.Ex nõ cõuerſis quidem
ſupparticularibus ſed ita ut ex multiplici ꝓ
create ſũt manẽtibus prefato ordine ſeruato
multiplices ſupparticulares creant̃ ꝓportio
nes ut hoc pat; exẽplo.iiii.vi.ix.hic nãque
ex ſexqualteris ꝓducte.iiii.x.xxv.ſunt du
ple ſexqualtre atq; idcirco ex ſexqtertiis du
ple ſexquitertie ꝓdeũt ut hic.ix.iz.xvi.Ex
ſexquiq̃rtis dupleſexqq̃rte .ix.xxi.xlix.re
lique q; eodem mõ.Ex manẽtibus uero ſup
partientibus ita ut ex ſupparticularib; mul
tiplices ſupparticulares ꝓdierũt multipliceſ
ſuperpartientes ordine ſuperius diſpoſito ꝓ
creantur ut ſi diſponãtur ſupbipartientes ꝓ
portiones ponatur primus primo equus.ſe
cundus primo & ſecũdo.tertiuſ primo duo
b; ſcđis & tertio & fient duple ſupbiptiẽtes

ut hic.ix.xv. xxv. Si aũt cõſtitute fuerĩt ſu
pertri ix.ziiii.lxiiii.partiẽtes hĩtudines eꝫ
dẽ ordine effitiẽt unã duplã ſuptripartiẽtẽ z
alterã etiã eiuſdẽ gñis ſed nõ eiuſdẽꝫ ſpẽi qd
ꝓbatur ex hac figura.iiii.vii.x.nã xi ad q̈t
tuor eſt dupla ſuptri.iiii.ii.xviii partiẽs ꝫ
vigeſſimus octauuſ ad undecimũ duplaſup
ſexcuptiẽs nã cõtinet eũ bis & inſup ſex eius
partes.ſ.ſex unitates.hinc etiã alias ſupertri
partientes cõſtituamus hoc mõ.v.viii.ii.nã
xiii ad v dupla ſupertripartiens v. xiii . 3z
3z.aũt ad i3.dupla ſupſexcuptiẽs.id tñ eue
nit ꝙ ex ſuppartiẽtibꝫ duple ſuppartiẽtes e
ueniũt q̈cũqꝫ ſit ille ut patꝫ diligẽter ĩtuenti
Preterea nõ ẽ omittẽdũ ut queadmõꝫ ex eq̃li
tate ꝓbatũ ẽ ꝓportões ĩeq̃litatis euenire ita
etiã ĩeq̃liũ ꝓportõꝫ termĩos eq̃ diuiſiõe poſſe
partiri monſtremus utqꝫ de cũctis gñibus &
ſpẽbus maioris ĩeq̃litatis habeat̃ uerũ iudi
tiũ cõſtituat̃ ſexq̃tertia ꝓportõ in q̃ maior
termĩus ſit q̈ternarius minor uero ternarius
fiat primo cõſtitutõ ipſius maioris termini
quattuor unitatũ atqꝫ unicuiqꝫ unitati ſub
ſtituat̃ totus minor terminus dicte ꝓportõ
nis.ſ.ternariuſ q hoc mõ q̈ter ſũptus duode
cĩ ꝓfitiet quos cũ iuxta diſpoſitõeꝫ maioris

.ſ.q̄ternarii diuiſeris tres eq̄s ptes ex ip̄is effi
ci pnotabis atq; ideo maior terminus equat
minori in hac diuiſa multiplicatōe q̄m ut p̄
tactū ē quarto capitulo ꝓportōes maioris ī
eq̄litatis diminuūt At contra ſi mīoris īeq̄li
tatis ꝓportōes cōſtituas z ut de ceteris ſuma
mus iudiciū ſit ſubſexqtertia ꝓportō ī q̄ ter
narius nūerus ſupeſt q̄ternario ſi.n. unicuiq;
unitati mīoris termī ſubſtitueris totū maio
ris.ſ.q̄ternariū ter hoc ordīe ſūptus duodecī
cōiūget quos cū iuxta totalē mīoris diſpoſi
tōe.ſ. ternarii partitus fueris q̄ternarie diui
ſioni ſubici concernes & in hiis qde minor
terminus hac ſpeculatōe coeq̄tur maiori q̄m
ꝓportōes mīoris ineq̄litatis augēt ut p̄lato
cap.latius cōſtat. idē piter iuditiū ē de cūct
is ꝓportōib & maioris & mīoris īeq̄litatis
cuiuſcūq; gn̄is q̄rū ſpeculatōe diligēs ex ſe
ip̄o ſcrutator apperiet eandē ſeruādo normā

De exquiſitōe pluriū conſimilium
ſupparticulariū ꝓportō.C.vii

hoc in loco, mult dicere quod dicit in prattica de commistione pluriū prop. q̄ comparat uariaꝫ prop. prim secunde &c.

Llud inſup ē ſpeculandū q̄ ex mul
tiplicitate multas & quotlibet eq̄s
ſupparticulares hītudines cōſequē
ter oī prſus errore ac difficultate remota hac
rēgula pduci nouimus.unuſqſq; multiplex
unitati.ſ. cūputatus tot ſupparticulares ſue

ſn cōtrariā ptē denoīatōis habitudīes ꝑcedīt
quotus ab unitate ipē receſſerit hoc mō du
plex ſexq̄lteras antecedit triplex ſexqtertias
q̄drupla ſexqq̄rtas ac deinceps ī hūc mōꝫ fit
itaqꝫ duploꝝ deſcriptō terminorum ut hic.
.i. z. iiii.viii.xvi. In hac nūeroꝝ ꝯſtitutiōe
.3. vi. iz. ziiii. duploꝝ bīariuſ multipli
.ix.xviii.3vi plex qm̄ prius ab uni
.zvii.liiii. tate diſcedit unū tātuꝫ
.lxxxi .ſ. ternariū habet cui
pōt ſexq̄lterā reſpōdēr ꝓportōeꝫ ipē uero ter
narius nō hēt cui cōpeť ī ſexq̄ltera ꝓportōe
qm̄ ṁdietate deficit. itē q̄ternarius q ſcdus ē
duplex ab unitate diſiūctuſ duoſ ſexq̄lteroſ
āncedit ſēariū.ſ. & nouenariū q nouenarius
qm̄ recto deficit dimidio nō hēt ſibi ſexq̄lte
rū cui poſſit cōpari. In ceteriſ quoqꝫ idem eſt
modus Tripli etiam eodem ordine ſexqter
tios creant. ſit enim triplorum figura ut hic
.i. 3. ix.zvii.lxxxi. In iſta triploꝝ nūeroꝝ
iiii.iz .3vi.cviii. diſpoſitōe ternarius q
.xvi.xlviii.cxliiii.ab unitate primus ē
.lxiiii.cicz. triplex unū tm̄ ſexqť
.cclvi. tiū āncedit.ſ.q̄ternariū
q nullū hēt cui poſſit ī ſexqtertia hitudīe co
pulari qm̄ carꝫ ť tia pte. nouēariuſ uero qm̄

ſecūdus triplus ē ab unitate diſiūctus duos ſexqtertios ancedit numeros.ſ.iz & xvi.hic quoq; deciusſextus cuȝ tertia pte defitiat nō hēt cui poſſit ī ſexqtertia hītudīe cōpari.Itē xxvii qm̄ tertius ē triplex tres an̄cedit ſexq tertios & ſic ſēp ps tertia in ultīo ſexqtertio quodā fine claudit ut nulluȝ poſſit ſuphre ſexqtertiū.Si aūt q̄druplorū diſpoſitōeȝ ſta tueris ſexqq̄rtos eodē ordine creabis.ſi quin tuplos ſexqquītos ac deinceps ſīguli denoīa tōnis multiplicis tot ſupparticulares p̄cedūt quoto loco ipī ab unitate diſceſſerīt.eſt igit hec ſpeculatō inuēta ut quociēſcūq; q̄ttuor uel tres uel plures ſexq̄lteras uel ſexqtertias uel ſexqq̄rtas uel q̄libet alias ſupparticula res pportōes qs inueſtigare & cōſeq̄nter hr̄e uoluerit nullo unq̄ errore labatur.Nunc id quoq; ſciēdū ē ꝙ radices pportōȝ dicunt in qbuſcūq; gn̄ibus illi num̄ri q prīo occurrūt ī nūero naturali ad formatōeȝ ipius pporti onis atq; ipa pportō primuȝ occurrēs cū ter minis ſuis dicūt radices omniuȝ cōſimiliū ſibi pportōȝ ut ternarius & bīarius cōſtituē tes ſexq̄lterā qm̄ ipa ē aliaꝝ ſexq̄lteraꝝ prīa in nūero naturali cōſtituta dr̄ cū termīs ſuis oīuȝ ſexq̄lteraꝝ radix.ſimiliter ſexqtertia ex

q̃ternario & ternario cõſtituta qm̃ prima eſt
q̃ occurrit in numero naturali dicitur oīum
aliarũ ſexqtertiaruꝫ radix. Itē ſexqquarta ex
qnario & q̃ternario copulata eadeꝫ rõe dicit᷑
ſexqq̃rtarum radix. ideꝫ quoqꝫ iuditiũ in ce
teris ꝓportõibuſ cuiuſcũqꝫ gen̄ris ē ſumēdũ
Nũc quoqꝫ alia dat᷑ uia in exquirēdis dua
bus ſexq̃lteris hoc mõ ſũmamus radiceꝫ ſex
q̃lteram. ſ. z. &. 3. multiplicemuſqꝫ binariuꝫ
ꝑ binariũ fient. iiii. item ternarius ꝑ binariũ
creſcāt fiēt. vi. rurſus ternarius pſemetipſum
multiplicet᷑ fiēt. ix. qui diſponant᷑ hoc mõ
. z . 3 . 3 . Sũt igitur due ſexq̃ltere ꝓportio
. iiii. vi. ix. nes. vi. ad. iiii. &. ix. ad. vi. Si aũt
tres uoluerimus ſexq̃lteras exquirere diſpo
namus eoſdē numeros q ſupra in exquirēdiſ
duabus ſexq̃lteris diſpoſiti fuerãt ipaſqꝫ du
as prius exqſitas ꝓportiõeſ. multiplicemus
binario q̃ternariũ fient. viii. rurſus ſenariuꝫ
binario fient. iz. iteꝫ nouenariũ binario fiũt
. xviii. itē ip̄m nouēariũ ternario fiēt. xxvii.
q diſponãt᷑ hoc mõ. z. 3. iiii . vi . ix ix.
Hic etiã ordo erit in cete. viii. iz. xviii. xxvii
riſ ut ſi ſexqtertias extēdere uolueriſ diſpõas
ſexquitertiarũ radices q̃ ſũt q̃ternarius & ter
narius ad ſe inuicem cõpati atqꝫ p̄dicto mõ

multiplicabis. At ſi ſexquiq̃rtas exq̃ras ſexq̃ q̃rtarũ radices diſponas eadẽq; multiplicatõ ne ſexquiq̃rtũ quodlibet extẽdat . ſimiliter & reliquas eodẽ reperies ordine . Nũc autem q̃tũ iſte conſiderationes ꝓſint conſiderandũ eſt. ſi duos numeros eorum dr̃a fuerit integre pmenſa in eadẽ ſũt ꝓportione numeri quos ſua dr̃a menſa ẽ. in qua erũt ꝓportiõe etiam hi numeri ſcd̃m quos eos ſua menſa eſt dr̃a Sint enĩ numeri. l. & lv. hi ergo ad ſeinuicẽ ſexqdecima cõpatione hñt. Eſt nanq; eorum dr̃a quinarius qui pars decima ẽ numeri . l. hic igitur decies ſumptus metit̃ . l. vndecies uero. lv. Quippe ſcd̃m. x. & xi propria dr̃a ſ. qnarius numeros. l. & lv. pmetit̃ . & qdem xi. ad. x. ſexqdecima ſũt cõparatiõe cõiũcti. In eadẽ igit̃ ſũt ꝓportione numeri quos ꝓ pria dr̃a integre permẽſa ẽ in qua ſunt hi ſe cundũ quos eos ꝓpria dr̃a permenſa ẽ. Sed ſi qua dr̃a nũerorũ ita eos nũeros quorũ eſt dr̃a metiat̃ ut eandẽ menſurã nũerorũ plura litas excedat. idemq; in utriſq; ſit exeſſus & ſit diminutior dr̃e menſura q̃ ſit pluralitas nũerorũ maiorẽ obtiebũt ꝓportionẽ ad ſei uicẽ nũeri ſi eis illud qd rliqt̃ poſt meſſionẽ retarctũ ſit q̃ fuerit itegri cum eos ꝓpria dr̃a

metiebat᷑.ſint enī hi duo nūeri.liii.&.lviii.
Hos igit᷑ quinarius ꝗ eſt eorū dr̄a metiatur
metitur enī numerum.liii.quinarius decies
uſqꝫ ad.l.reliquit᷑ uero ternarius . Rurſus
idē ꝗnarius numerū.lviii.metitur undecies
uſqꝫ ad.lv.atqꝫ in eo iterū trinarius relinꝗt᷑
Auferatur igitur ex utriſqꝫ ternarius fiēt.l.
&.lv. In hoc ergo manifeſtū ē maiorem eſſe
ꝓportionē inter ſe.l.&.lv.ꝗ̄.liii.&.lviii. In
minoribus enī numeris maior ſemꝑ propor
tio reperitur & in maioribus minor. Sin ue
ro illa dr̄e permenſio numeroruꝫ multitudi
nē ſuꝑuadat eadēqꝫ utroſqꝫ numeri pluralita
te pretereat minores erūt ꝓportōnes numeri
ſuperius menſi cum additione eius ſūme ꝗ̄
utroſqꝫ metiens dr̄a ſuperuadit ꝗ̄ fuerūt ante
cum eos propria dr̄a metiebatur . ſint enim
numeri . xlviii.&.liii.horū quinarius dr̄a ē
Metiatur igitur quinarius.xlviii.numeruꝫ
qui decies fiunt.l. Igitur.l. numerus ſuper
uadit.xlviii.binario . Idem preterea quina
rius undecies metiatur fient.lv.qui eiſdē rur
ſus duobus. liii.nūerū ſuꝑuadit.Addat᷑ u
triſqꝫ bīarius ꝛ diſponāt᷑ hoc mō.xlviii.liii.
l.lv.miores igit᷑ ſūt ꝓportōes.l.ad.lv.cōpa
ti cum.ſ.additōe binarii nūeri quo dr̄a eos

metiens ſuperuadit q̃.xlviii.&.liii. numeri quos eadẽ q̃ tm̃ in eis ſupexcreuit qnarii dr̃a menſa eſt. Maiores enī ꝓportiones atq; mīo res hoc mõ intelligunt᷑. dimidia pars maior eſt q̃ tertia. Tertia parſ maior eſt q̃ q̃rta. q̃rta maior ē q̃ qnta ac deīceps eodẽ mõ. unde fit ut ſexq̃ltera ꝓportõ ſit maior q̃ ſexqtertia z ſexqq̃rtã uīcat ſexqtertia atq; idem ī ceteris. hīc euenit ut ī mīoribus numeris maior ſẽp uideat᷑ ſupparticulariũ numerorũ ꝓportio qd̃ appet ī diſpoſitõe numeri naturalis hoc modo.i.z.3.iiii.v. Binarius namq; ad unitatẽ duplus eſt. Ternarius ad binariũ ſexq̃lter eſt. q̃ternarius ad ternariũ ſexqtertius eſt maiores numeri ſunt ternarius & q̃ternarius minores uero bīarius & unitas In maioribꝫ igitur numeris minor & ī mīoribus maior ſemp ꝓportio continet᷑. Hinc quippe patet ꝙ ſi aliquibus numeris ſupparticularem ꝓportionem continentibus equa addat᷑ pluralitas maior ē ꝓportio ante eque pluralitatis augmentuꝫ q̃ poſtquam eis equa fuerit pluralitas ſuperaddita.

De formatione proportionum muſicas conſonanantias ꝓducẽtiũ. C. viii

p Roportõʒ q̃ conſonantias formãt naturã aperiamus ſũt enim in mul tiplici genere dupla tripla & q̃dru pla in ſuperparticulari uero ſexq̃ltera ſexqui tertia & ſexqoctaua eſt quidem iuxta eq̃lita tem ea q̃ eſt dupla & prima multiplicis gñiſ ſpẽs naturaliter qdem in duo equa iudiuiſi bilis. fit enĩ ex duabus primis ſupparticula ribus. ſ. ex ſexq̃ltera z ſexqtertia q̃ ieq̃les ſũt nã ipſam duplam prime diuidunt fit tñ ſim pliciť duplarũ radix pportõʒ. ſ. prĩa occur rens in numero naturali. ſ. ex bĩario ad uni tatẽ pſe & nõ p coniunctõeʒ ſexq̃ltere & ſexq tertie p cõpoſitõeʒ uero ſexq̃lteř & ſexquiter tie ſit hoc modo. z. ʒ. iiii. nã ternarius ad bi nariũ ſexq̃lterã facit. q̃ternarius uero ad terna riuʒ ſexquitertiã itẽ q̃ternarius ad binariuʒ duplã. Itẽm q̃nqʒ intercipit alias ſupparticu lares pportões pportio dupla ultra ſexq̃lte rã & ſexqtertiã ut in hiiſ numeris. iiii. v. vi. . vii. viii. nam q̃ternario ſenarius conpatus ſexq̃lteram conſtituit octonarius uero ad ſe nariũ ſexqtertiã itẽ octonarius ad q̃ternariũ duplã. rurſus quinarius ad q̃ternariuʒ ſexq q̃rtã. ſẽarius ad qnariũ ſexqquĩtã. ſeptẽariuſ ad ſenariũ ſexqſextã. octonarius uero ad ſep

tēariū ſexq̄ſeptiaꝫ.hic pꝫ ꝙ & aliaſ ſuppārti
culareſ hītudīeſ pͤ ſexq̄lterā z ſexqtertiā du
pla pōt ītercipeř ꝓportio.atꝫ ēt ſupparcien
tes ꝓportōeſ ut ī ipis nūeris ex ſeptēario ad
q̄ternariū. Itē ex ſeptēario ad quinariū & cx
octonario ad qnariū euidēter appet ītuentí.
Hoc tñ notū ſit ꝙ due ipe prie ſupparticula
res ꝓportōeſ ſēp ipſā diuidūt duplā.qm̄ pri
mā duplā ī termīs naturalibꝫ pter radicē du
plarum: q̄ ob ſui ſīplicitatē nullū intercipit
nūerū naturalē.ſ.īter bīariū z unitatē.cōpo
nūt z diuidūt ſñ īteriectōe alteriuſ termini.ē
igit ultra radicē duplaꝝ pria dupla.z.ꝫ.iiii
tres.n.ad duos ſexq̄lteraꝫ hñt.q̄tuorad tres
ſexqtertiā ꝯſtituūt.Itē q̄tuor ad duso duplā
pficiūt.nullus qppe īter bīariū & ternariū z
q̄ternariū nūeruſ naturaliter ītercidit.Atqm̄
ſexq̄ltera maior ē q̄ ſéxqtertia rectū duple ꝓ
portōis ſupuadit.ſexqtertia uero integꝝ di
midiū nō iplet. Id.n. natura fert ut quotiēs
aliqd ſecat ita ut nō eqˡ ptibuſ diuidat q̄to
mior pſ dimidio ē mior tāto maior pſ eadē q̄
auctior ē dimidiū uicat. q̄tū igit ſexq̄ltera
maior ē dimidio duple tm̄ ſexqtertia mīor ē
ipo duple ꝓportōis dimidio.quocirca ſi du
as ſexq̄lteras cōtinuas ꝓpoſuerius ꝓportōes

id qđ ex extrẽis r̃ſultabit termĩs ñ duplã tm̃
ꝯſtituet ꝓportõeʒ ſʒ ãplius excedet ut hic pʒ
.iiii.vi.ix.ſenarius ad q̃ternariũ ſexq̃ltera ẽ.
nouẽariuſ ad eũdẽ ſẽariũ aliã ſexq̃lterã porri
git. Itẽ nouẽarius ad q̃ternariũ nõ duplã cõ
ſtituit ſʒ ſuꝑadit.ẽ.n.ĩteriectuſ octonarius
q ad q̃ternariũ ipꝫ duplã mõſtrat ꝓportõeʒ
ꝙ ſi nouẽariũ ad octonariũ ꝯpemus ſexqoct
aua fit ꝓportio. itaqꝫ due ſexq̃lter̃ ꝓportões
duplã excedũt ex una ſexqoctaua ꝓportiõe
Qm̃ uero ſexqtertia ꝓportio mĩor ẽ dimidio
duple.due idcirco ſexqtertie ñ ꝑficiẽt duplã
qđ ꝓbat̃ hoc mõ cõſtituãus duas ꝓportões
ſexqtertiaſ ut ĩ hiſ nũeris.ix.xii.xvi.duode
cĩ itaqꝫ ad ix.ſexq̃tertiã faciũt.xvi.quoqꝫ ad
xii.aliã ſexqtertiã ꝓbãt.xvi.uero ad .ix.ñ ꝑ
ficiũt duplã ſi aũt ſuꝑaddatur bĩarius q de
.xvi.ꝑs ẽ octaua tũc fiet recta ꝓportõ dupla
ut ĩ his nũeris.ix.xii.xvi.xviii.uides igit̃
.xviii.ad.xvi.ſexqoctauã facer̃ ꝓportõʒ.&
idẽ xviii.ad.ix.duplã iũger̃ hĩtudĩeʒ. Itaqꝫ
due ſexq̃lter̃ ꝓportões excedũt duplã đ una
ſexqoctaua.due v̉o ſexqt̃tie mĩoreſ ſũt a du
pla đ eadẽ ſexqoctaua.vñ ſexqtertia a ſexq̃l
tera ſuꝑat̃ de una ſexqoctaua ut in his patʒ
numeris.vi.viii.ix.octo namqꝫ ad ſex ſexq
tertiã creãt.nouem uero ad octo ſexqoctauã

idē quoq; nouē ad ſex ſexq̄ltera iūgūt. mīor ē igitur ſexqtertia q̄ ſexq̄ltera de una ſexqui octaua. Sexquioctaua ꝓportō naturaliter ē īdiuiſibilis ī duo īeq̄ ad cuius euidentiā diſponāuſ termīoſ īpaꝫ cōſtituētes p̄termittēdo radicē ſexqoctauā q̄ ex nouēario fit & octonario qm̄ nullus naturalif īter īpos termīos numerus intercipif hoc mō. xvi. xvii. xviii hic nāq;. xviii ad xvi. ſexqoctauā ꝓportōeꝫ cōſtituūt at qm̄ medius terminus. ſ. xvii. ad .xvi. ſexqdecimā ſextā copulat ꝓportioneꝫ .xviii. uero ad eūdē mediū. ſ. xvii. ſexqdecimāſeptimā ꝓportōeꝫ facit nullo mō īpa ſexqoctaua equā diuiſionē acqret nā ex extrēis & medio terminis īeque ꝓportōes oriūf maior eſt. n. ſexqdecīaſexta ꝓportō q̄ ſexqdecīa ſeptima qm̄ ut ī p̄cedēti capitulo claruit maior ſemp ex mīoribus numeris euenit ꝓportō & ex maioribus minor. maiores qdē ſunt numeri. xviii. ad. xvii. mīores uero xvii ad .xvi. Si duple ꝓportōi addaf ſexq̄ltera fit ſcđa multiplicis ſpēs. ſ. tripla id qđ reſultat ex extremis terminis ut hic .3. vi. ix. ſenarius ad ternarium duplā facit nouenarius ad ſenariū ſexq̄lterā itē nouenarius ad ternariū triplā pficit ꝓportōeꝫ. hinc qm̄ ſexq̄ltera ex

cedit ſexꝗtertiam de una ſexꝗoctaua ſi ipſa
ſexꝗtertia ſupaddita fuerit duple nō attiget
ꝑfcōem triple ut hic.3.vi.viii.ſenarius eniꝫ
ad ternariū duplam facit.octonarius aūt ad
ſenariū ſexꝗtertiam idem octonarius ad ter
nariū triplā nō ꝑficit cui ſi ſexꝗoctauaꝫ ſuꝑ
adiūxerimns mox triplam a primo ternario
reſultare nō dubitamus qđ hic euidenter ap
paret.3.vi.viii.ix.nā nouenarius ad octona
riū ſexꝗoctauā ſupaddidit idēqꝫ nouēarius
ad ternariū triplā collatōeꝫ perficit.ſed ſi añ
ſupadditōem nouenarii ſuperadditiatᷣ ſex
q̄ltera mox tertia ſpēs multiplicis.ſ.q̄drupla
ꝓportio reperitur ut hiis apparet numeris
3.vi.viii.iz.uides.n.duodenarium octauo
ſuperiūctum ſexq̄lterā reſpondere ꝓportōeꝫ
idem duodenarius ad ſenariū duplam idem
quoqꝫ duodenarius ad ſenariū q̄druplam re
tinet ꝓportōem. Quod ſi triple ꝓportōi q̄
antea ex dupla z ſexq̄ltera ꝓducta fuerat ut
hic.3.vi.ix.ſexꝗtertiam ſupaddideris mox
eandē q̄druplam effici ꝑnotabis ut hic patꝫ
.3.vi.ix.iz.duodēarius nāqꝫ ad nouenariuꝫ
ſexquitertiam probat idem quoqꝫ duodena
rius ad ternariū q̄druplā ꝑficere cōcernis.ac
de hiis oībus ſubitiatᷣ huiuſmōi figura

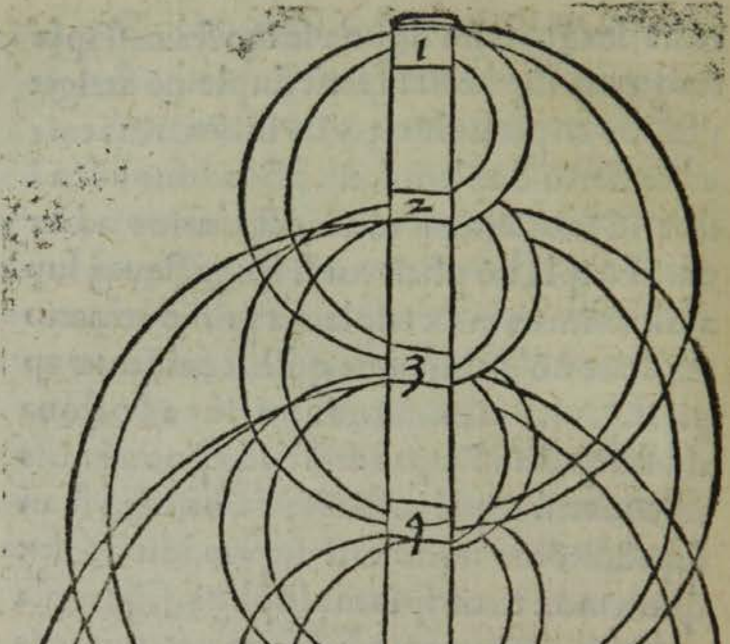
1
2
3
4
6
8
9
12

Predictaꝝ itaq̃ rõnes ꝓportõꝫ diligẽs ex ſe ip̃o ſcrutator exq̄ret ĩ figura. Id quoq; ex predictis aduertendũ ẽ q̄ ſi multiplex ꝓportio bis fuerit multiplicata tũc quod ex illa multiplicatõe naſcit̃ multiplicẽ ducit ꝓportõeꝫ ſed ſi illud q̄d fit ex ip̃a multiplicatõe nõ fuerit multiplex tunc id q̄d multiplicatũ ẽ non erat multiplex anteq̃ multiplicaret̃ itẽ ſi ſuperparticularis ꝓportõ binario multiplicetur id q̄d ex ip̃a fit multiplicatõe nq; multiplex erit neq; ſuperparticulare. unde ſi illud quod ex tali multiplicatõe creat̃ nõ ſit multiplex neq; ſupparticular̃ tũc id quod multiplicatũ ẽ añ huiuſmõi multiplicatõem uel ſupparticularis erat uel alterius gñis nõ aũt multiplicis. Hic etiã claruit duas primas ſupparticulares ſpẽs. ſ. ſexq̄lterã & ſexq̄tertiã primã efficer̃ multiplicẽ. ſ. duplã. itẽ primã ſupparticulareꝫ cum prima multiplici ſecundam multiplicem explere. ſ. triplam rurſus ſecundaꝫ ſuperparticularẽ. ſ. ſexquitertiam ſecunde multiplici que tripla eſt ſuperadditam tertiam formare multiplicem ſcilicet quadruplam uel econuerſo uidelicet ſecundam multiplicem ſecunde ſuperparticulari tertiam ipſam attingere multiplicem. Eodem etiam ordine

q̄drupla ſexquiq̄rte ſuperaddita quĩtuplam perficit. uel ſexquiq̄rta q̄druple eodē mō q̄n tuplā ↄſtituit. atq; ad hūc mōȝ cōiūctis ſup pticularibus cuȝ multiplicibus multiplices in infinitū ꝓcreātur ꝓportōeſ. Nūc cū muſi cas cōſonantias ſimus tractaturi illud ē ſcien dū ꝙ ea q̄ in numeris dr̄ ꝓportō dupla dr̄ ī ſonis diapaſō cōſonātia & q̄ ī numeris dicit̄ ſexq̄ltera uel emiolia in ſonis diapētes cōſo nātia eſt appellata q̄ uero ſexq̄tertia uel epi trita in numeris diateſſarō cōſonātia dicitur in ſonis q̄ autē ſexq̄octaua eſt in ꝓportōibȝ ſit tōus in cōſonātiis q̄ uero tripla ē diapaſō ac diapentes cōſonantiam iungit in ſonis. q̄ drupla quidē ꝓportio in numeris biſdiapa ſon format in ſonis Sed de hiis latius in q̄r to ſequenti tractandum eſt.

Explicit liber tertius Incipit quartus

De conſonantiis ex ꝓportionibus eductis Capitulum primum

Vm ex omni numerorū uarieta te ſex tantū apud Macrobiū & Boetiū numeri ad mīores relati fuerīt exquiſiti qui ad cōſtituen

fasc. VII

das muſice diſcipline conſonantias ſibi con
ueniāt. eoꝝ quippe numeroꝝ tres multipli
ces & tres ſuperparticulares nouimus enucle
atos. Sunt enim. hii. multiplices. ſ. duplaris
triplaris & quadruplus. Superparticulares
uero ſunt emiolius uel ſexqualter. epitritus
uel ſexꝗtertius. epogdous uel ſexꝗoctauus.
Duplaris numerus eſt ille qui dū cōparatus
fuerit minori continet bis totū ipm̄ minorē
& dicitur ꝓportio dupla ut q̄tuor ad duos
Triplaris uero eſt ille qui comparatus mino
ri continet ter in ſe ipſuꝫ minorem ut ſex ad
duos. Quadruplus aūt dicitur ille qui dū
comparatus fuerit minori continet eum ī ſe
quater ut octo ad duos. & dicitur ꝓportio
quadrupla uel bis dupla. Emiolius nume
rus eſt ille qui cum cōparatus fuerit minori
continet ipſum in ſe totum ſemel & inſuper
dimidiā ipſius minoris parteꝫ ut tres ad du
os. dicitur enim emiolius ab emi quod ē di
midium & olon totū quaſi continens totuꝫ
minorem & etiā mediā ipſius partē. & hec ꝓ
prie dicitur ꝓportō ſexqualtera a ſexqui qd
eſt ſemis & altera. ꝗa media pars alterius nu
meri equalis addit̄ integro numero. Epitri
tus numerus eſt ille qui dū compatus fuerit

minori cõtinet ip̃m ĩ ſe totũ. & iſup eius ter
tiã ptẽ ut q̃tuor ad tres. Dr̃ enĩ epitritus ab
epi qd̃ ẽ ſupra & tritos tertius q̃ſi cõtinẽs to
tũ minorẽ in ſe & inſup eius tertiã ptem. Dr̃
ꝙ hec proportio ſexqtertia a ſexqui qd̃ eſt ſe
mis & tertia pars eo ꝙ tertia pars alterius nu
meri eq̃lis.ſ.medii additur integro numero.
Epogdous numerus ẽ illeq dũ cõparatus fu
erit minori continet ip̃m totuꝫ & inſup eius
octauã ptẽ ut nouem ad octo. & dr̃ ꝓportio
ſexquioctaua. Dr̃ aũt ab epi qd̃ eſt ſupra &
ogdo octo q̃ſi cõtinens in ſe minorẽ & inſu
per octauã partẽ. Sũt enĩ emiolius. epitritus
& epogdous noĩa maiorũ terminorũ in pro
portõnibus ſexqualtera ſexquitertia & ſexq
octaua. nõ aũt ꝓprie ipſarũ ꝓportonũ. ſed
quia ꝓportiones a maioribus terminis capi
unt denominationẽ. aliqñ eadẽ uocabula at
tribuũt ipis ꝓportionibus. q̃ & maioribus
ipaꝝ terminis iſcripta ſũt. Vñ emioliaꝫ pro
portiõꝫ ſexqualterã uocamus. epitritã uero
ſexqtertiã. & epogdoã ſexqoctauã. Sciẽdũ p̃
terea ẽ ꝙ muſice cõſonãtie a maioris ieq̃lita
tis ꝓportõibꝫ eueniũt non aũt a mĩori ieq̃li
tate. neqꝫ ab eq̃litate. lꝫ ĩ libro collocutionũ
meaꝝ ſcda collocutõe tractauerĩ. eas etiã a ꝓ

portõibꝫ mĩoris ĩeq̃litatis enucleari poſſe qđ
multiſ z uariiſ argumẽtiſ poſſꝫ ꝓbari.núc tñ
ꝯcludo đ mẽte philoſophi ꝯſonãtias ipſas ex
ſolis multiplicibꝫ z ſupparticularibꝫ maio
ris ĩeq̃litatis eueĩre.Itaqꝫ ut tactũ ẽ ultio pri
mi.& q̄nto ſcđi.ultioqꝫ tertii . Diapaſon cõ
ſonantia iſultat ex ꝓportõe dupla. Diapen
tes cõſonãtia cõſiſtit ĩ ꝓportõe ſexq̃ltera.dia
teſſarõ ꝯſonãtia ĩ ꝓportõe ſexq̄tertia. Tonus
ĩ ꝓportõe ſexq̄octaua. Diapaſõdiapẽtes ꝯſo
nãtia ĩ ꝓportõe tᷣpla. Biſdiapaſõ ĩ ꝓportiõe
q̃drupla.ex multiplici nanqꝫ z ſupꝑticulari
tm̃ ꝯcludimꝫ ſcđꝫ pythagoricos muſicas ꝯſo
nãtias educi.q̄bus z Ariſto.ip̃e cõſẽſũ adhi
buit.xli ꝓblẽate ſue muſices . Eis tñ pthole
meus ñ uŕ aſſẽtiŕ ut hitũ ẽ q̄nto ſcđi.núc igi
tur lectoris fidei q̃ ꝓponimꝫ ꝯmẽdamus ut
arbitreť diapaſõ ĩ dupla. diapẽtẽ ĩ ſexq̃ltera
diateſſarõ ĩ ſexq̄tertia.tonũ ĩ ſexq̄octaua.dia
paſõdiapẽtẽ ĩ tᷣpla.biſdiapaſõ in q̃drupla ꝓ
portõe ꝯſiſteŕ.q̃ qđẽ cũ muſices diſciplie ſint
prĩcipia nulla ſũt neceſſitate ꝓbãda ſꝫ p̃ſup
ponẽda ut hẽť vi.methaphi . Hoc nãqꝫ py
tagoricis erat ĩ morẽ.ut cũ qđ a mgr̃o pytha
gora dr̃eť.hic nullus audiẽtiũ rõꝫ peteŕ au
debat.ſꝫ erat eis rõ docẽtis auctãs idqꝫ fiebat

q̄ diu diſcētis animus firmior doctrina robo
ratus ipe earūdē rerū rōꝫ nullo etiā docēte re
periret. qđ quidē Ieronimo laudabile fuit di-
centi Ingeniū docile & ſine doctore laudabi
le eſt. Sed ut ſatiſfactionē adhibeaꝫ his q̄ di
uturna tāte tamqꝫ archane rei inquiſitione e
uigilant. Et q̄obrem tres ipſe conſonantie in
multiplici. relique uero tres in ſuperparticu
lari gñe conſtituātur. & utrū unaqueqꝫ ipſa
rum conſonantiarū in altera ꝓportiōe q̄ in
ſibi p̄ſuppoſita poſſit creari apire diſpoſui.

De natura & formatōe cōſonātiarū ex ꝓpor
tionibus. C. ii. [Intelligendum]

iapaſon itaqꝫ cōſonātia q̄m ī dupla
d ꝓportōe cōſiſtit ipius ſapit naturā
ꝓportōis. ita quoqꝫ unaq̄qꝫ cōſonā
tia illius retinet naturā ꝓportōis in q̄ conſi
ſtit. Vñ fit ut diateſſeron ſexq̄tertie naturaꝫ
cōtineat. diapente ſexq̄ltere. tonus ſexq̄octa
ue. diapaſondiapente triple. biſdiapaſon q̄
druple ꝓprietatē ſeruent. Quocirca ea quidē
q̄ de ipſis ꝓportionibus regulariter ultimo
tercii expoſita ſūt de eiſdē cōſonātiis cōſcrip
ta fuiſſe ñ ambigo. ſꝫ ut notior fiat materia
ad eiuſmōi cōſonātias ex ipis ꝓportōnibus

ꝑducēdas ueniēdū ē.q̄ ex re armonicā ꝓpor
tionalitatē de q̄ diffuſius ſcđo tertii expoſi
tū ē figuraliter extendamus hoc modo

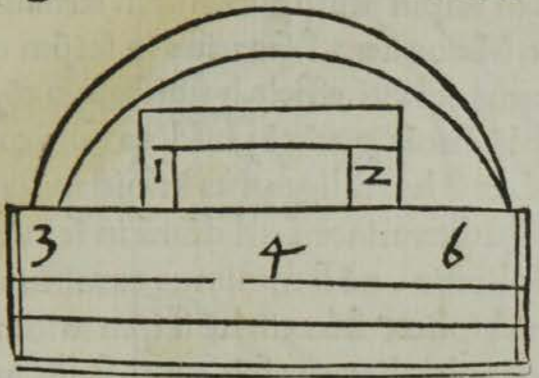

In hac liq̄dē figura mōſtrat̃.iiii.ad iii.ſexq̄
tertiā ſeruar̃ ꝓportōꝫ diateſſarō ɔſonātiā pro
ducētē. ſex uero ad q̄tuor diapentes ɔſonātiā
formāt ī ſexq̄ltera ꝓportōe ſex aūt ad tres in
dupla ꝓportōe diapaſō ɔſonantiā extēdunt
hoc idē & dr̄e indicāt duplam.ſ.ꝓportōꝫ &
diapaſō ɔſonātiā vꝫ binarius ad unitatē. Ex
quo dephēdit̃ diapentē & diateſſarō ita dia
paſō ſimphoniā educer̃ & ī duo ineq̄ diuide
re ſicut ſexq̄ltera & ſexq̄tertia duplā formāt
& diuidūt ꝓportōꝫ. Si uero extremos termī
nos multiplicemus alternatī.& medius etiā
terminus ſui multiplicitate ſuccreſcat. toni
hitudinē ī ſexqoctaua ꝓportōe inuiceꝫ cōſer
uabūt.nā ſenarius ter ſūptus.xviii. ɔſir.nat

quaternarius uero quater ſūptus.xvi.efficit q.ſ.xviii.ad.xvi.cōpatus ſexqoctauā impl ꝓportiōꝫ tonū conſonātē. Itē ſi minimū ter minū in ſe ipm multiplicemus.ſ.ternariū fi ent.ix. Maior uero.ſ.ſenarius in ſe ipm mul tiplicatus.xxxvi.efficit.q nouenario cōpati q̄druplā ducūt ꝓportōꝫ biſdiapaſon confir mantē. Et ſi hec diligentius inſpitiamus hec erit oīs uel terminorū uel dſarū in ſe inuiceꝫ multiplicatio, nā ſi minimus terminus me dio multiplicet fiēt.xii.Itē ſi ipm minimuꝫ maxīo multiplicemus fiēt.xviii.ſi aūt medi us termīus maxī nūeroſitate augeat .xxiiii. ꝯſtituet.rurſus mīmus termīus ſi ſe ipo cōcre ſcat fient.ix.Itē medius ſe ipꝫ cōcreſcēs.xvi. facit. Senarius vō q ē maximus ſi ſe ipſum multiplicet reddet.xxxvi. Vñ diateſſarō ꝯſo nātiā pbāt.xviii.ad.xxiiii.ī ſexqtertia ꝑpor tōe.eodē mō.xii.ad.ix. Diapentē ueroxviii. ad.xii. &.xxiiii.ad.xvi. ī ſexq̄ltera ducūt ꝑ por.diapaſō aūt.xxxvi ad.xviii.z.xviii.ad ix.ī dupla ꝑportōe retinēt. Diapaſondiapē ten.xxxvi.ad.xii.ī tripla ꝑportiōe cōſeruāt Biſdiapaſon.xxxvi.ad.ix.ī q̄drupla formāt proportione. Tonus uero ex.xviii. ad.xvi conparatione ſexquioctaua ꝑducit.q̄ qui dē omīa ordinarie diſponātur in hac figura

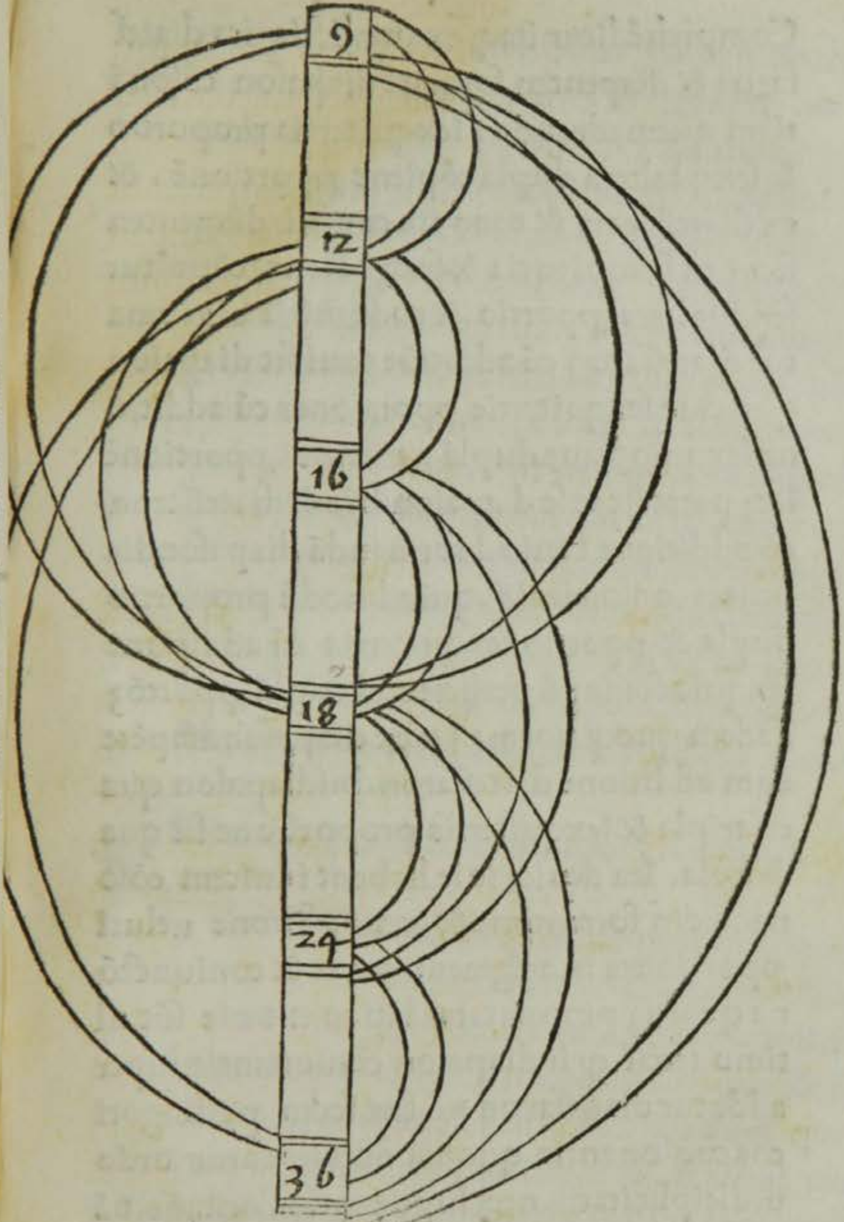
9
12
16
18
24
36

Comprehēditur itaqȝ ex predictis ita diateſ ſaron & diapenten formare diapaſon cōſonā tiam quemadmoduȝ ſexquitertia proportio & ſexqualtera duplā cōplent ꝓportionē. & ex diateſſaron & tono ita confici diapenten ſicut ex ſexquitertia & ſexqoctaua cōpoītur ſexqualtera ꝓportio. & eodē mō ſi bis ſūma tur diateſſaron cū additiōe toni fit diapaſon quo due ſexquitertie ꝓportiones cū additio ne ſexquioctaue duplā perficiūt ꝓportionē Iteȝ patet ſic ſe ſe diapaſon hr̄e & diateſſaron cū additione toni ad formandā diapaſondia pentes conſonantiā. quēadmodū proportio dupla & ꝓportio ſexquitertia cū additione ſexquioctaue ad perficiendū triplā ꝓportōȝ Eadem quoqȝ norma fit ex diapaſondiapēte cum additione diateſſaron. biſdiapaſon qua ex tripla & ſexquitertia proportione fit qua drupla. Ita deniqȝ ſe ſe habent inuicem cōſo nantie in formatōne & compoſitione ueluti ꝓportiones in augmentatione & coniunctō ne quaruȝ proprietates latius extenſe ſūt ul timo tercii. ꝙ ſi diapaſon conſonantie ſuper addatur diateſſaron nō fiet ſcd̄m pythagori cos conſonantia. quoniā non ſeruatur ordo multiplicitatis. neqȝ ſuperparticularitatis. nā

nec in ipſis proportionibus maior numerus continet minorem pluries ſimpliciter nec ſemel tantum cum una ipſius minoris aliquota parte. ut pluries declaratum eſt. quibus ſi tonus ſuperadditus fuerit. fiet diapaſondiapente in tripla ut monſtratum eſt proportõne conſiſtens. at quoniaꝫ diapaſon in dupla proportione conſiſtit. quamcūqꝫ aliam ſuſceperit conſonantiam. ſemper multiplicitatis ordinē tenet. ex quo fit ut cum ipſa diapaſõ in dupla. & diapaſondiapente in tripla conſiſtant proportione. diapaſondiateſſarõ nullo modo in multiplicitatis ordine poſſit haberi. qm̄ inter duplaꝫ & triplā nulla pōt naturaliter proportio multiplicitatis intercipi Idcirco diapaſondiateſſaron redditur incõſonans

De natura toni & ſemitoniorū. Capi. iii.

Cum ex ſexquoctaua proportiõe tonū perpēdimus educi. ipſius idcirco ꝓportionis naturā ſentit. quocirca in duas inequas partes diuidat neceſſe ē. duo nāqꝫ inequalia ſemitonia continet quorum unus minus nuncupatur. & aliud maius. Non enim proprie dicta ſunt ſemitonia

quaſi dimidiū toni tenētia. ſed quia ad intē grū uſq͡ʒ tonū ñ ꝓdeant. nā neq͡ʒ ſemiuocalē in līis ꝓ media uocali accipimus. Semitoni um minus rectū toni dimidium nō attingit Maius uero ſemitoniū ultra dimidium toni excedit eadeʒ particula. qua minus ſemitoni um ab ipſo toni dimidio ſuperatꝰ. Et quidē ſemitoniū minus pithagorici dieſim nomīa rūt. Plato uero limā appellauit. Poſteri ue ro ſemitoniū uocitari conſcripſerūt. ipſius di midiū dieſim nūcupantes. atq͡ʒ dimidiū die ſeos coma ſtatuerunt eſtq͡ʒ ea particula qua maius ſemitonium excedit minus. Apotho me quidē a cunctis ſemitoniuʒ maius appel latū ē. Igitꝰ ſemitoniū minus ē qd ꝓprie in cōſonantiis locū tenet. Cū enim ex diateſſa ron cōſonantia duos auferimus tonos id qd rlinquitꝰ ē ipm minus ſemitoniū. Ita quoq͡ʒ ſi de ſexquitertia ꝓportiōe duas ſexquiocta uas abſtulerimus id qd relinquetꝰ cōſtituet ſemitoniū minus. Conſtituamus igitꝰ duos tonos ſeu duas ſexqoctauas cōtinua diſpoſi tione cōſcriptas. ſʒ duas ſexqoctauas cōtinu as hr̄e ñ poſſumus niſi multiplex ille a quo deriuari poſſint reperiatur. ſit nanq͡ʒ unitas prima eiuſq͡ʒ octonarius octuplus primus.

huic enim unus tm̄ ſexq̄octauus pōt cōparari ut dictū latius ē ſeptio tertii. ſed q̄a duos q̄rimus ſexquioctauos fient octies octo qui cōſtituēt.lxiiii. Eſt igit̄ hic ſcḋus octuplus a quo poſſumus ſcḋa3 ſexquioctauā educere ꝓportō3.na3 octonarius q̄ ē octaua pars de lxiiii.eiſdem additus fient.lxxii. his quoqꝫ ſi ſua octaua pars apponat̄.ſ.ix.fiēt.lxxxi. Eruntqꝫ hoc modo due ſexquioctaue & ꝑ cōſequens duo toni principali diſpoſitōe cōſtituti ut hic.lxiiii. lxxii.lxxxi. Nūc reſtat ut adhibeamus.lxiiii.numeris ſuū ſexq̄tertiu3 ſ3 qm̄.lxiiii.nō h3 tertiā ptē. ſi oēs hi numeri ternario multiplicent̄.mox ipi minori ps tertia cōtingit.& oēs eadē ꝓportōe durabūt q̄ fuerunt anteq̄ ipſi ternario multiplicarent̄ Igitur.lxiiii.numerus ter ſūptus.c.lxxxxii conſtituit.cuius tertia pars.ſ.lxiiii. ipſimet ſuperaddita.cc.lvi.complet.erit nāqꝫ ſexquitertia propoꝛtio diateſſaron cōſonātiā tenēs c.lxxxxii.ad.cc.lvi. duas nunc ſexquioctauas ꝓportiones ad.c.xcii.duobus ſe ſe nūeris cōtinētes recto ordīe diſponamus.ꝑficit enim.lxxii.numerus ter ſūptus.cc.xvi. numerū. Nūerus vō.lxxxi.ter ſūptus.cc.xliii nūerū cōplet q̄ inter ꝑdictos duos numeros

ſexquitertiam facientes collocentur ut hic.

diataſſaron cōſonantia

tonus tonus .ſemito.mi

c.xcii. cc.xvi. cc.xliii. .cc.lvi.

ſexꝗoctaua ꝓpor.ſexꝗocta ꝓpor.

Sexquitertia proportio.

In his numeris primus ad ultimum ſexꝗter tiam facit ꝓportionem diateſſaron conſonā tiam producentem. Primus uero ad ſecūdū ſexquioctauā & tonum format. Iteꝫ ſecūdus ad tertium aliam ſexquioctauam aliumq; to num facit. Reſtat nunc ſpacium quod cadit inter.cc.xliii.&.cc.lvi. in qbus minimis ſe mitonii minoris primum forma conſiſtit. Quoniam uero prediximus hoc ſemitoniū non implere rectum toni dimidium. ad id probandum nunc ueniamus.nā cū.cc.xliii. &.cc.lvi. differentia.xiii.tantum unitatibus ↄſiſtat. ſi ipſa dn̄ia decieſocties ſumat̄ n̄ red det totū minorē ſꝫ deficiet a tota ſūma ip̄ius mīoris.nā fiēt.cc.xxxiiii.q mīor ē q̄.cc.xliii

54

Si uero decies nonies ipſa; dr̄am multiplica
ueris ſupuadēt ip̄m minorē. nā fiēt .ccxlvii.
Igit̄ ipſa dr̄a minus cōtinet q̄ decimāoctauā
ipſius minoris parte;. plus uero q̄ nonādeci
mā. Ex quo oportet ſemitoniu; om̄e ad hoc
ut integrū toni dimidiū ſeruet inter ſexqſex
tādecimā & ſexquiſeptimādecimā ꝓportiō;
collocari qd ē impoſſibile.. nā ut ſupradixi
mus ultīo tercii. ꝓportio ſexqoctaua ī duo
ineq̄ diuidit̄ ut īter. xviii. &. xvi. qm̄ natu
raliter . xvii. nūerus intercidit nō eandē pro
portionē retinet. xvii. numerus ad. xvi. nūe
rū quam facit. xviii. ad. xvii. & qm̄. xvii. ad
xvi. cū ſint minores numeri maiorē tenēt ꝓ
portionē q̄. xviii. ad. xvii. Ipſa idcirco ſexq
octaua ī duas eq̄s partes non pōt diuidi qd
ſi fieri deberet neceſſe eſſ; ſexquiſextedecime
ꝓportionis partē aliq̄tulā coniūger̄ ꝓportō
ni ſexquidecimeſeptīe q̄ minor ē ut fierēt eq̄
qd nullo mō pōt fieri. qm̄ ſexquiſextadecīa
ꝓportō nullā ī ſe h; minorē pticulā q̄ ſexq
ſextādecīa; q̄ ē unitas penitus indiuiſibilis
patet itaq; ex his ꝙ tonus neq̄q̄ in duas eq̄s
ptes pōt diuidi. Itē qm̄ ſemitoniū minus nō
attingit dimidiū toni ſi id duplicatū fuerit
nō cōplebit tonu;. ergo z duo ſemitonia mi

nora non faciũt totũ tonũ. qm̄ ꝗcquid cuiuſ cunqꝫ fuerit dimidium ſi id duplicetur illud totum perficit cuius dicitur eſſe dimidiũ. ſi uero illud totum implere non poſſit gemīata particula minorem ſequitur fuiſſe ipſam ante geminationeꝫ particulā ꝗ̄ ipſius totius partem dimidiam. ſi aũt geminata particula ſuperexcreuerit ſuũ totum. tũc anteꝗ̄ duplicaretur maior erat parte dimidia. Illud igit᷑ quod uere ſemitonium in conſonantiis nuncupatur minus eſt recto toni dimidio. quod uero relinquitur de toto tono maius eſt parte dimidia ipſius toni. Ipm̄ enim apothomē greci nuncuparunt. a nobis autem pōt uocari deciſio. Quanto itaqꝫ ſemitoniũ minus recto toni dimidio minus eſt. tanto apothome integrũ toni dimidiũ excedit. & qm̄ mõſtratuꝫ eſt ſemitoniũ inter. cc. lvi. &. cc. xliii. principaliter ſtare. nũc in ꝗbus minimis numeris apothome conſtet aperiendum eſt. Si enī. cc. xliii. octauā poſſent recipere partē ut ad eum ſuus cõpararet᷑ ſexquioctauus. tunc cc. lvi. habitudo ad ipius minoris ſexꝗoctauaꝫ cõpata. apothomen neceſſaria rõne ꝓbaret. ſed qm̄ ipſe. cc. xliii. numerus octauā nõ pōt habere partē. utriqꝫ numeri octies fiant

& quidem.cc.xliii. octies multiplicati effici
mille dcccc. xliiii. quibus ſi propria eorum
ſuperaddatur octaua .ſ..cc.xliii. mox fient
duo milia.c.lxxxvii.Item.cc.lvi.per octona
riū creſcant.fient .ii.milia.xlviii. qui predi
ctorū duorū ī medio collocentur hoc ordīe

to nus
ſemitoniū minus apothome
i.ixc.xliiii. zo.xlviii. z.i.lxxxvii
ſexquoctaua ꝓportō

Tertius itaqꝫ terminus ad primuꝫ tonū con
ſtituit in ſexquioctaua ꝓportione. ſcdus ue
ro ad primū.ſemitoniū minus producit.ſed
tertius ad ſcdm ſemitonium maius ſiue apo
thomen tenet. atqꝫ in hiſdeꝫ primis apotho
mes conſtat proportio.cum ſemitonii mino
ris ſpacium in.cc.lvi.&.cc.xliii.minimis cō
tineať numeris.Sūt idcirco mille.ixc.xliiii.
& duo milia.xlviii.ī eadem ꝓportione qua
cc.xliii.&.cc.lvi.quoniaꝫ.cc.xliii.&.cc.lvi.
ſunt octonario multiplicati.ſi eniꝫ unus nu
merus duos quoſlibꝫ numeros multiplicet
nūeri q ex ea multiplicatiōe oriūť.in eadem
erunt proportione qua fuerunt hii numeri

quos multiplicator numerus multiplicauit
Sed toni diuiſioneʒ alio modo philolaus pi
thagoricus tradidit ſtatuens primũ impareʒ
numerum.ſ.ternariũ cum ſuo quadrato qui
nouenarius dicitur.hũc quoqꝫ ternario mul
tiplicat & fiunt.xxvii.qui ad.xxiiii.cõpara
ti tonum tenent in ſexquioctaua ꝓportõne
eorum eniʒ ternarius eſt differentia qui octi
es computatus.xxiiii. perficit. nonies uero
xxvii.implet.tonum eniʒ in ſemitoniuʒ mi
nus & apothomen diuidit. horum quidem
dr̃am coma eſſe dixit affirmãs minus ſemito
nium.xiii.unitatibus conſtare. eo ꝙ inter
ccliii.&cclvi. preuiſa ſit dr̃a.Et quia idem
xiii.numerus ex nouenario & ternario atqꝫ
unitate que cunctis obtinet locum conſiſtit
ternarius primus eſt impar in numero natu
rali.nouenarius primus impar q̃dratus.hac
de cauſa qm̃ in.xiii.numero ſemitoniuʒ mi
nus conſtituit.reliquã partem.xxvii. nume
ri que ẽ.xiiii. apothomen continere cenſuit
ſed cum.xiii.&.xiiii.unitas dr̃am faciat uni
tatem loco comatis arbitratur eſſe tenendam
totũ enim tonuʒ in.xxvii. unitatibus locat
eo ꝙ ĩter .ccxvi.&.ccxliii.qui inter ſe diſtãt
tono.ipſe.xxvii.numerus ſit dr̃a. Ex his in

Ternarius primus eſt impar in numero naturalis. Nouenarius primus impar quadratus

fasc. VIII

fertur tonum fieri ex duobus ſemitoniis &
uno comate. nam ſicut tonus ex apothome
& ſemitonio conſtat. ſemitonium uero ab a
pothome differat comate. nihil aliud eſt apo
thome q̄ ſemitonium minus & coma. Vnde
ſi de tono duo ſemitonia minora abſtrahan
tur relinquitur coma. quod hac etiam pro
batione mōſtratur. ſi diapaſon quinq; tonis
& duobus ſemitoniis minoribus continetur
ſex toni excedunt diapaſon uno comate. nō
eſt dubiū quin tonis ipſis quinis a diapaſō
ſublatis duo relinquantur minora ſemitōia
a ſex uero tonis retractis quinis relinquitur
tonus. qui duo ipſa ſemitonia uincit coma
te. ſi aūt ipſis duobus ſemitoniis coma repo
natur perficitur tonus. Conſtat igit̄ tonus
duobus ſemitoniis & uno comate. Semito
nium nanq; minus philolaus ipſe dieſim ap
pellauit. Poſteri uero ut ponit Boetius die
ſim dixerūt ſemitonii minoris dimidiū. Igi
tur ſemitoniū minus duas habet in ſe dieſes
Apothome uero ſiue ſemitoniū maius duas
dieſes & unum coma. ex quo ſequitur tonū
ex q̄tuor dieſibus & comate perfici. ad quo
rum euidentiam ſex litteras quinq; ſpacia ꝓ
ducentes ſtatuamus hoc ordine.

dieſis .dieſis dieſis .dieſis coma
A b c d e f
Semitoĩu3 minus. Semitoniũ maius
to nus.

Coma enĩ ut qbuſdã placet eſt dimidiu3 di
eſis.ſed Boetius nr̃ coma ip̃m dieſis dimidiũ
excedere rationabiliter mõſtrat in tertio ſue
muſices Et quidem diminutiores particulas
philolaus ipſe dimenſus eſt. Coma quippe
in duo ſichiſmata.unumq; ſichiſma in duo
dyachiſmata partiuntur nõnulli. dieſis uero
& comatis.aliarũq; diminutõrum particula
rum naturam in numeris aperire nõ curo ob
ipſarũ difficultatẽ. cum minime ſint neceſſa
rie ad facilem conſonantiarũ conſideratiõẽ
ſed ſemitoniorũ naturã monſtraſſe ſufficiat
que minima quidem ſunt in conſonãtiis cõ
ſtituta. & prima ĩ diuiſione tonorũ occurrẽ
tia.ut euidentius apparet ĩ diuiſione mono
cordi.

boetius mostrat coma excedere dimidiũ diesis

tonus in quatuor dieses coma. diesis in duo comata coma in duo sichismata. sichisma in duo dyachismata.

De natura diapentes & diapaſõ. Ca.iiii. ĩtelligẽdũ

d Iapentes cõſonãtia cõſiſtẽs ĩ ꝓpor
tione ſexqualtera fit ex diateſſarõ z
tono.nã ſexqtertia & ſexqocta.pro

portio ſexqualterã formant. qm̃ igiť ut pre dictum eſt. diateſſaron ſimphonia fit ex duobus tonis & ſemitonio. ſi ſupradiunxerimus tonum diapenten creabimus. diſponamus nanq; numeros quos ſupra ĩ ſexquitertie proportionis extenſione cum interpoſitõne duarum ſexquioctauarum. & ſpatii ſemitonii minoris expoſueramus hoc modo.

c.xcii. .cc.xvi. .cc.xliii. .cc.lvi. primus enim terminus ad ſecundum & ſecũdus ad tertium ſexquioctauas faciunt proportões idcirco duos tonos. quartus uero ad tertiu; ſemitonii minoris ſpacium tenet. idem quartus ad primum ſexquitertiam atq; diateſſarõ facit ut ſuperius uiſum eſt. Nunc uero ſi octauam. cc.lvi. numeri partem. eidem ſupadiunxerimus fient .cc.lxxxviii. qui ad eundẽ cc.lvi. numerum ſexquioctauam tenebunt proportionẽ & tonũ. Ipſe uero. cc.lxxxviii. numerus ad. c. xcii. comparatus ſexqualterã probat proportionem diapentes ſimphoniã retinentem. Igitur diapente fit ex diateſſarõ & tono. ideſt ex tribus tonis & ſemitonio. Diſponantur enim omnes hi numeri hoc modo.

Sequitur figura

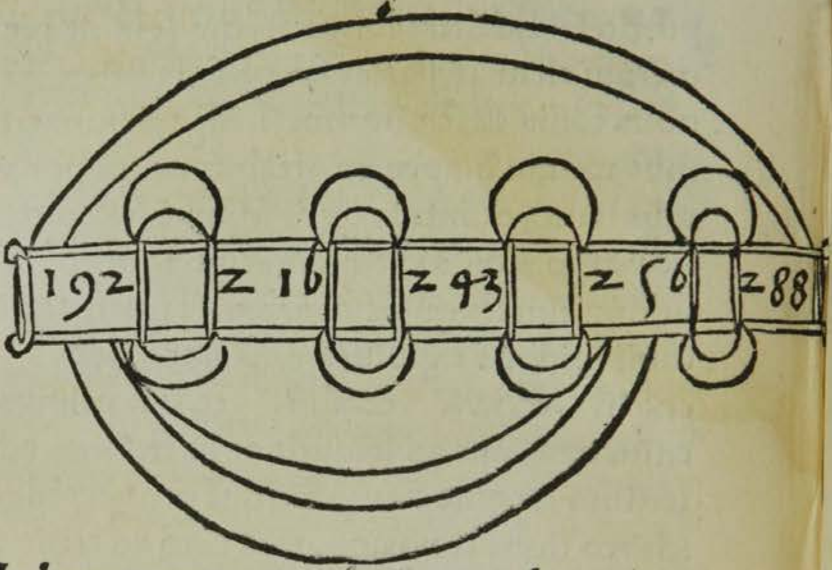

In hac numerorum diſpoſitione ultimus terminus.ſ.cc.lxxxviii. ad quartum.ſ.cc.lvi. ſexquioctauam ut uidemus facit hinc tonũ ipſe uero ultimus ad.c.xcii.qui primus eſt ſexqualteram.idcirco diapenten facit. patet igitur diapenten effici ex tribus tonis & ſemitonio.ſiue ex diateſſaron & tono. nam proporportio ſexqualtera fit ex ſexquitertia & ſexquioctaua. Diapaſon uero conſonantiaꝫ ſimul iuncte diateſſaron & diapẽte perficiũt nam cũ in dupla proportione conſiſtat. dupla quidem ꝓportio ex ſexquitertia & ſexq̃ltera formatur. Igitur quoniã diateſſaron & diapente in ſexquitertia & ſexq̃ltera cõſiſtũt

neceſſe eſt ex ſimul iūctis diateſſarō atq; dia
pentediapaſon ſimphonia3 produci. Et quo
niam monſtratu3 eſt diateſſaron ex duobus
tonis ſemitonioq; conſtare. Diapenten uero
ex tribus tonis & ſemitonio. Diapaſon que
fit ex ipſis. neceſſario ex quinq; tonis & duo
bus ſemitoniis conſtabit. Verū cu3 illa duo
ſemitonia non perficiant tonu3 ut latius ui
ſum eſt in precedenti capitulo. ſed quidē to
ni medietatem excedant Diapaſon conſonā
tia nullo modo ſex tonos cōtinere poteſt. ſ3
deficit de ſex tonis uno comate. quod ſi ad
hiberetur illis duobus ſemitoniis tonum p
ficeret. & ſic diapaſon fieret ex ſex tonis. Nō
igitur diapaſon conſtat ex ſex tonis. ut arbi
tratus eſt Ariſtoxenus. quam quidem falſi
tatem concludit Macrobius in ſcdo ſomnii
ſcipionis dicens. diapenten ex tribus tonis
& ſemitonio. diateſſaron uero ex duobus to
nis & ſemitonio conſtare. duoq; ſemitonia n̄
implere totum tonum. Diapaſon deniq; de
ſex tonis confici. preponit uera. concluden
do falſum. eodē etia3 errore deceptus eſt do
minus reconciliator medicine ſuper. xiii. p
blemate muſices Ariſto. cōcludens biſdiapa
ſon perſici ex duodeci3 tonis ex quo ſeqret

diapaſō ſex tonos habere. Nam nihil aliud
eſt biſdiapaſō q̄ diapaſō duplicata. nihil ali
liud duodecim toni ſūt q̄ ſex toni duplicati
Diapaſon itaq; quoniam in dupla ꝓportiōe
conſiſtit. que in duas inequas partes diuidi
tur. ſ. in ſexqualteram & ſexquitertiam diui
ditur in duas partes inequales. ſ. in diapētē
& diateſſarō. ut tactum eſt quinto ſecūdi. cu
ius quidem naturam in diuiſione monocor
di euidentius declarabimus. Et quidem ſi
diapaſon conſonantie diapentes ſimphoniā
addamus fit conſonantia ex utriſq; uocabu
lis nuncupata ſcilicet diapaſondiapente in
tripla conſiſtens proportione ut iam ſuperi
us claruit. quoniam diapaſon in dupla. dia
pēte ī ſexqualtera cōſiſtūt. que ſimul iuncte
triplā perficiūt ut euidētius patet ſcdo capi.
ꝙ ſi diapaſōdiapētes ſimphonie ſupaddita
fuerit diateſſaron mox fit biſdiapaſon cōſo
nātia in quadrupla ꝓportione cōſiſtēs. nam
ſi triple ꝓportioni addiciamus ſexqtertiam
efficiet quadruplā ꝓportionē ut apparet pre
fato capitulo. & ultimo tertii. Conſtat enim
diapaſondiapente ex octo tonis & tribus ſe
mitoniis minoribus. Biſdiapaſō uero ex de
cem tonis. quatuorq; minoribus ſemitoniis

ut patet diligenter intuenti. q̄ quidē poſteri
us eluceſcēt in monocordi diuiſione. & diſti
ctione ſpērum introductorii. Si aūt quadru
ple ꝓportioni ſupaddita fuerit ſexqualtera
mox fiet ſexcupla nō īmerito. quia cum du
pla proportio geminata quadruplam faciat
ita quoqꝫ neceſſe eſt ex tripla geminata ſexcu
plam effici. ſic igitur diapente cuꝫ ſuperadi
ciatur biſdiapaſon conſonantie efficiet cōſo
nantiā biſdiapaſondiapentes que a muſicis
in conſonātiarum ordine minime conſtituta
eſt ob maximā extremorū ſonorū ad inuicē
diſtantiā. Et quoniā inter quadruplā & ſex
tuplā proportionem una naturaliter interci
pitur. ſ. quincupla. videndū eſt utrū ſexqui
tertia q̄ minor eſt q̄ ſexqualtera ſi iungatur
quadruple proportioni poſſit in multiplici
tatis ordine contineri. diſponatur enim qua
drupla proportio hoc modo .iii. xii. cui ſu
peradiciamus ſexquitertiam ſcilicet. xvi. qui
omnes conſequenter ordinentur. iii. xii. xvi.
Duodenarius enim ad ternarium quadru
plam perficit. ſextuſdecimus autem ad duo
denarium ſexquitertiam. Itēm .xvi. ad .iii.
non quincuplam tantum facit ſed excedit de
una unitate que ipſius ternarii ē tertia pars.

& quia inter ipſã quīc uplã. & ſexcuplaꝫ prī
us ex quadrupla & ſexqualtera productam
nulla naturaliter pōt ꝓportio multiplex in
tercipi. ideo ſexquitertia non additur q̃dru
ple ut ſit in genere multiplici. & p conſequēs
nō dicitur biſdiapaſō diateſſaron conſonātī
am eſſe. que licet ex. iii. &. xvi. proportione
uideatur effici q̄ dicitur qncupla ſexqtertia
in multiplici ſuperparticulari. ea tamen non
in multiplici cōſtare probat̃ ſed in multiplī
ci ſuperparticulari. qm̄ ī cūctis quadruplis
ſeruatur ordo multiplicitatis & ſupparticu
laritatis cū ſupadiūgat̃ ip̄a ſexqtertia ꝓpor
tio. ut his monſtratur numeris. vi. xxiiii.
xxxii. qppe. xxiiii. ad. vi. ē q̃drupla ꝓportō
xxxii. uero ad. xxiiii. ſexquitertia. itē. xxxii.
ad. vi. quincula ſexquitertia. eodem modo
ſunt. xii. xlviii. lxiiii. ad inuicem comparati
ideo cuꝫ iuncte ſuperparticulares multiplici
bus proportionibus alias debeant formare
multiplices in his non ſeruatur ordo talis ſi
cut neq꞉ in dupla & ſexquitertia. q̄ dicit̃ dia
paſondiateſſaron ut iã claruit quinto ſecūdi
ergo biſdiapaſōdiateſſarō nō recipit̃ ī ordīe
cōſonātiaruꝫ. & qdē biſdiapa. diapen. omiſe
rūt muſici ob maxīaꝫ extremorū ſonorū ut

dictū ē diſtātiā.ſꝫ qđ de diapaſōdiapente. &
diapaſōdiateſſa.tradiderūt.de his quoqꝫ con
ſenſerūt ītelligi.qa nihil aliud ē biſdiapaſō
q̄ diapaſō duplicata.nihilqꝫ aliud ē ꝓportō
q̄drupla q̄ gemīata dupla.ſꝫ hoc tm̄ intereſt
inter diapaſōdiateſ.& biſdiapa.diateſſarō.qꝛ
diapaſondiateſ.cōſiſtit ī multiplici ſuppartī
ente. Biſdiapaſondiateſ.vo ī multiplici ſup
particulari ut ex p̄dictis rōibus pōt colliger̄
qſqꝫ. Tres igit̄ tm̄ ſūt ī multiplicibus cōſo
nātie q̄s muſici tractāt.ſ.diapaſon.diapaſon
diapē.& biſdiapa.treſqꝫ ī ſupparticularibus
ſ.diateſſarō.diapēte & tonus.q cū nō ſit con
ſonātia ſꝫ cōſonātiarū mēbrū.tn̄ qm̄ in ſexq
octaua cōſiſtit ꝓportione & cū peraptiſſime
adhibeat̄ cōpoſitioni cōſonantiarū.ipſis eū
cōnumeramus cōſonātiis. Biſdiapaſon itaqꝫ
cōſonantie ſoni ī extremitate maxime diſtāt
cuꝫ a ſe quadrupla interualli dimenſione di
ſcedant.& quidem ipſam maiorē muſici con
tractarunt. Diateſſaron uero cunctis conci
nentiis minorem probant.quoniam acutior
ſonus grauiorem tertia parte ipſius grauio
ris tranſcendit. Eſt igit̄ hic concinentiarum
modus ut neqꝫ ultra quadruplam poſſit ex
tendi.neqꝫ intra partē tertiā coartari.

De ordine conſonantiarũ. Capitulũ. v.

n Vnc ipſarũ ordinẽ ꝯſonãtiarũ ſcdꝫ pythagoricos exprimamus. Ea eñi conſonantia prima ẽ in ordine conſtituenda cuius ſuauitatis ꝓprietatẽ ſenſus apertus cõphẽdit. Quale eñi ẽ unũquodqꝫ p ſemetipſum tale etiaꝫ dẽphenditur ſenſu in armonica facultate. ut inquit Boetius. Quocirca ſi ea cõſonãtia que in dupla proportione cõſiſtit cunctis eſt notior cõſonãtiis. nõ ẽ dubium primã omniũ eſſe diapaſon ſimphoniam. meritoqꝫ excellere qm̃ cognitione pcedat Relique uero que multiplicitatis ordinẽ ſeruant. quoniam multiplices ꝓportiones nõ immerito ſuperparticulares habitudines trãſcendunt ſcd̃m pythagoricos naturali ordĩe debent ſequi. quod ſit ut diapaſon quidem in dupla ſit prima. Diapaſondiapente ĩ tripla ſit ſecunda. Biſdiapaſon uero in quadrupla proportiõe ſit tertia. hinc idcirco numerum naturalem ab unitate inchoantem uſqꝫ ad quaternarium diſponamus hoc modo. i. ii. iii. iiii. binarius nãqꝫ unitati cõparatus duplam facit proportionẽ diapaſon cõſonãtiã reddẽtẽ q̃ eſt maxia & ſimplicitate notiſſi

ma. ternarius uero eidē unitati cōputatus tri
plam monſtrat ꝓportionē diapaſondiapētē
perſonātem. quaternarius autē ipſi unitati
comparatus quadruplaꝫ efficit biſdiapaſon
ſimphoniā educētē. & quidē qm̄ hi multipli
ces unitateꝫ q̄ prima ē reſpitiūt. eāqꝫ recto or
dine ſubſequūt. Pythagorici ſtatuerūt mul
tiplices precedeř. ſuperparticulares uero ſeq̄.
Reſtat igitur proportio ternarii ad binariū
que eſt ſexqualtera diapentē conſtituens. pri
mam quidem ſuperparticularē occurrentem
in ordine naturali. quaternarius autē ad ter
ternariū ſexquitertiam ducit. diateſſaron cō
ſonātiam probātem ſecūdā ſupparticularem
Item quaternarius ad binariū duplam facit
queādmodū binarius ad unitateꝫ. & q̄a due
prime ſuperparticulares ipſā diuidūt duplā
poſt multiplices habitudies. ſuperparticula
res poſuerunt que diapēten & diateſſarō du
cunt. Embulides tamē atqꝫ hyppaſus alium
conſonantiarum ordinem ſtatuerūt dicentes
multiplicitatis augmenta diminutioni ſup
particularitatis correſpondere ita ut non
poſſit eſſe duplum preter dimidium. nec tri
plum preter tertiam partem. duplam primo
ponunt. ſ. diapaſon. ſecundo ſexqualteram

prima ſuperparticularis

alius conſonantiarum ordo et melior ſecundum hyppaſum et embulidē.

alius cōſonā
tiar ordo ſm
nicomacum

quaſi in contrariā diuiſionē duple q̄ diapen
ten facit. tertio triplā que fit ex permixtione
duple & ſexqualtere. Idcirco diapaſondiapē
te. quarto ſexquitertiam quaſi in contrariā
diuiſioneꝫ triple diateſſaron habentē. quin
to quadruplā. ſ. biſdiapaſon. factam ex con
iunctione triple & ſexquitertie. Nicomacus
tamē alio modo conſonantiarum ordinē ſta
tuit. vt enim in ꝓportionibus unitas cremē
ti diminutioniſq; principiū tenet. ita quoq;
diapaſon reliquarum eſſe conſonantiarū prī
cipium inquit. illaſq; ſibi in contraria diui
ſione poſſe conſtitui. diſponatur enī nume
rus naturalis incipiēs ab unitate hoc modo
i. ii. iii. iiii. v. Binarius enī unitatis duplus
eſt. cuius contraria pars. eiuſq; dimidiū. ē ip
ſa unitas. ternarius unitatis triplus ē. cuius
contraria pars tertia. quaternarius unitatis
eſt q̄druplus. pars eius cōtraria q̄rta. atq; ita
creſcēdi & decreſcēdi ī ſimplici ē unitate prin
cipiū. quocirca diapaſō q̄dē q̄ ē dupla erit ſu
ꝑmi loco prīcipii. reliq̄ aūt erūt ī cōtraria di
uiſiōe. ꝑtermiſſa diapaſō. ſexq̄ltera. n. triple
opponetur diuiſioni. ſexq̄tertia v̊o q̄druple
q̄d hac argum̄tatōe ꝓbat̄. idē. n. primus ſex
q̄lter ē nūs q̄ primus ē t̄plus ſi unitati ꝯpet̄

Nam ternarius binario cōparatus primus ē
ſexqualter .idem uero unitati cōputatus pri
mus eſt triplus.rurſus eius differentie quaꝫ
inter ſe & binarium facit triplus ē. Cū igit͛
hac rōe ſexqualtera opponatur triple. diapē
tes conſonantia diapaſondiapentes ſimpho
nie rationabiliter putatur opponi. Itē qua
drupla contrariam habet ſexquitertie diuiſi
onem.nam qui primus eſt quadruplus uni
tati comparatus.ſ.quaternarius ipſe primus
eſt ſexquitertius ſi ternario compare͛. Eius
quoqꝫ dīie quā inter ſe & ternariū habꝫ.effi
citur quadruplus.ex quo fit ut ſexquitertia
proportō q̄ eſt diateſſaron quadruple ꝓpor
tioni q̄ ē biſdiapaſon in cōtrariū diuidatur
Dupla uero qm̄ nullā habet oppoſitā ꝓpor
tionē ſcdm hanc Nicomaci ratiōꝫ. nec ullus
minor ſevqualtero extat numerus cui poſſit
binarius qui primus eſt duplus ſuperparti
culari proportione cōiungi talem formā cō
trarie proportōnis excedit.atqꝫ idcirco ſcdm
nicomacuꝫ diapaſon tenet conſonantiarum
principium .& q̄uis ita ſe ſe habeant he con
ſonantie. Poſtremo tn̄ concludit cuꝫ pytha
goricis melius eſſe omnes multiplices conſo
nantias precedere.& ſuperparticulares ſequi

In quo genere conſiſtat diapaſon cõſonãtia Ca. vi. intellectu facile

C Vm amplioribus ſit monſtratum declarationibus diapaſon conſonã tiã in multtplici genere ineq̃litatis conſtitui in dupla.ſ. ꝓportione. & diapentẽ diateſſaronq; ac tonũ. in ſupparticulari. v3 ĩ ſexqualtera. ſexquitertia & ſexquioctaua. re ſtat probare fortioribus argumẽtationibus nullo modo ipſam diapaſon in alio inequa litatis genere q̃ in multiplici poſſe locari. dia pentenq; ac diateſſaron & tonum in alio q̃ ĩ ſuperparticulari conſiſtere poſſe. & primo hoc unum quidẽ dignũ ſcitu eſt. ꝙ ſi ab om ni ſuperparticulari continuã ei ſuperpticula rem abſtrahamus ꝓportionẽ q̃. ſ. minor ſit tũc id quod relinquitur minus eſt mediet̃a eiuſdem ꝓportionis abſtracte. ut in ſexqual tera & ſexquitertia. qm̃ ſexqualtera maior ẽ ſexquitertiam auferamus a ſexqualtera. r̃ma net ſola ſexquioctaua proportio. q̃ ſi dupli cetur non implet diateſſaron conſonantiã. ſ. ſexquitertiã ꝓportioneʒ. ſed minor ẽ de uno ſemitonio minore. ꝙ ſi duplicata ſexq̃octa ua non perficit ſexquitertiam. ſimplex ſexq̃ octaua non tenet dimidium ipſius ſexq̃tertie

Igitur ſi a diapente auferamus diateſſaron reſtat tonus qui ipſius diateſſaron medietatem non implet. quoniam ut ſepe tactum ē diateſſaron conſtat ex duobus tonis & ſemitonio. Pro cuius euidētia ſubitiamus ſexq̄lteram que ſexquitertiā & ſexquioctauam diſtinguat hoc modo.

Sexqualtera proportio
Sexqtertia ꝓpor. ſexqoctaua
vi. viii ix.
Diateſſaron tonus
Diapentes conſonantia

Vides nāqꝫ nouē ad ſex ſexq̄lterā habere collationem & diapentes conſonātiam. octo autē ad ſex ſexquitertiam atqꝫ idcirco diateſſaron. noueꝫ uero ad octo ſexquioctauā hinc tonum. Igitur ſi minorē numerū .ſ. ſenariū cuius ſexquitertius eſt medius vꝫ octonarius auferas. relinquuntur octo & nouem qui inuicem comparati ſexquioctauam & tonū ducunt. qui rectum diateſſaron conſonātie dimidium non implet. Si autem ſexquiq̄rtū auferamus a ſexqtertio. id qđ r̄linq̄t n̄ implet medietatē ſexqq̄rti. hoc idē eſt in ceteris

Nunc enim diapaſon conſonantiã adeũduꝫ
eſt. ſi quidem diapaſon non in multiplici ĩ
equalitatis genere fuerit conſtituta. in ſuper
particulari genere neceſſe eſt collocetur. Itaqꝫ
ſit diapaſon in ſuperparticulari habitudine
auferamus nunc ab ea continuã conſonanti
am. ſ. diapenten. relinquitur diateſſarõ que
duplicata excedit diapentes conſonantiã to
no ac ſemitonio. ſed ſi ipſa diateſſaron ſim
plex non impleret medietatem diapẽtes. tũc
duplicata non attingeret totã diapenten. &
ſic diapaſon conſonantia poſſet in ſuperpar
ticulari genere collocari. Veruꝫ qm̃ diateſſa
ron eſt pluſ q̃ diapentes dimidiũ. ſi duplicet̃
excedit diapenten. nam cuꝫ diapente conſtet
ex tribus tonis & ſemitonio. diateſſaron ue
ro duobus tonis ſemitonio ꝑ formet̃. ſi dia
teſſaron ipſa geminetur erunt quatuor toni
& duo ſemitonia. & quideꝫ ſuperatur diapẽ
te a quatuor tonis & duobus ſemitoniis de
uno tono unoqꝫ ſemitonio. non igitur fieri
põt. ut bis ſũpta diateſſaron. diapenten con
ſonantiã non attingat. hinc idcirco diapaſõ
conſonantia in ſuperparticulari genere mini
me comprehendi poteſt.

fasc. IX

In quo genere conſiſtant diateſſaron diapente & tonus. Ca.vii. intellectu facile

q Vãq̃ ex precedẽtibus ſatis eluceſcerit diateſſaron & diapenten atq; tonum ĩ ſuperꝑticulari genere cõſiſtere. id quoq; lucidioribus argumẽtationibus reſtat probãdũ. & primũ quidem hãc ueram concluſionem pͤſupponemus. ꝙ ſi ab omni ꝓportõne ſuperparticulari cõtinuam ei ſupparticularem auferamus ꝓportionem minorem. id quod relinquitur deficit a medio ipſius que retracta eſt proportionis. ut declaratũ eſt ĩ precedenti capitulo. Igiẗ ſi quis has conſonantias in ſuperparticulari genere conſiſter̃ negauerit. in multiplici fateatur neceſſe eſt. in ſuperpartienti nãq; & in ceteris cõpoſitis cur ñ poſſint collocari. ex ſuperioribus ſpeculator capitulis poterit ex ſeipſo colligere quiſq;. Preſupponamus itaq; eas in multiplici genere ſtatuẽdas. licet ſit impoſſibile. & qm̃ diateſſarõ cõſonãtia minor eſt. diapente uero maior. ſit diateſſaron in dupla. diapẽte in tripla. eſt quidẽ uериſimile ut ſi diateſſarõ ſtatuatur in dupla. diapẽte q̃ ei continua eſt ꝓportioni que duple continua eſt. ſ. triple

debeat attribui. Tonus autē qui in muſicis habitudinibus poſt diateſſaron habet͛. cuꝫ quidē minor ſit in ea ꝓportione ē locandus q̄ minor ē q̄ dupla. ſed hec nō reperit͛ ī gn̄e multiplici. nam dupla ꝓportio eſt prima & minor cūctis multiplicibus. neceſſe eſt ergo ip̄m tonū in ſuperparticulari gn̄e collocari ſit igitur tonus ī prima ſupparticulari. ſ. in ſexqualtera. quippe ſi duplice ꝫ auferamus a tripla relinquitur ſexqualtera. Vnde ſi dia teſſaron ſit in dupla. & diapēte in tripla. ab ſtracta diateſſaron a diapente relinquitur to nus. non eſt enim dubium quin tonus ſecū dū hanc rationeꝫ debeat in ſexqualtera cōſti ui. ſed cū relictus tonus non debeat medieta tē diateſſarō q̄ retracta ē a diapente adimpler͛ ut patet per concluſioneꝫ preſuppoſitā. due nunc ſexqualtere duplam excedūt proportō nē ut latius expoſitū eſt ultimo tertii. & ſic duo toni diateſſarō ſuparēt. qđ ē ĩcōueniens nā diateſſaron duos tonos ſemitoniūq; cōp hēdit. Igit͛ diateſ. & diapente ac tonus ī alte ro genere q̄ ī ſuperparticulari neq̄q̄ poſſunt conſtitui. Si autem & tonum in multiplici ſtatuamus. cuꝫ ſit tonus minor q̄ diateſſarō & diateſſaron minor q̄ diapente collocemus

tonũ in dupli proportione. diateſſarõ uero in tripla. & diapenten in quadrupla. ſ; quo niam diapente conſtat ex diateſſaron & to no. quadrupla ꝓportio hoc modo fieret ex dupla & tripla. quod quidẽ fieri nequit. na; dupla & tripla ſimul iuncte ſexcuplã perfici unt ut in his patet numeris. ii. iiii. xii. qua ternarius eni; ad binariũ duplã monſtrat ꝓ portionem . Duodenarius uero ad quaterna rium triplã . Item duodenarius ad binariu; ſexcuplam. Item conſtituamus diateſſarõ in tripla. & diapenten in quadrupla. ſi nũc ab ſtrahamus triplã a quadrupla. quod relinq̈ tur fit ſexquitertia. rurſus ſi diateſſaron auſe ramus a diapente relinquitur tonns q̈ ſcd̃m hanc rationem in ſexquitertia ꝓportione cõ ſtabit. ſed tres ſexquitertie ꝓportiones una tripla ſunt minores. igitur tres toni unã dia teſſaron nõ implerent quod ẽ falſiſſimũ. nã tres toni diateſſaron excedunt uno ſemitoĩo maiore. ſ. apothome. Diateſſaron itaq; nullo mõ in multiplici põt gñe collocari. quocirca nec diapẽte multiplicẽ tenebit ꝓportõ;. q̄ ſi diapente ĩ multiplici ſtatuamus. quoniã dia teſſaron ẽ minor. & ei cõtinua nullo mõ ipa; locabimuſ ĩ pria multiplici. ſ. ĩ dupla ꝓpor.

cū nō eſſet tum locus ſeu minor a dupla pro portio.cui poſſet diateſſaron cōuenienter ad aptari.ſed diateſſaron conſonantia multipli cis generis nō eſt. Idcirco diapente in mino ri habitudīe multiplicis generis q̄ eſt dupla q̄ minima eſt aptari nō poteſt. ſit igitur dia pente in minima multiplici q̄ eſt dupla.tūc diateſſaron que minor eſt nō poterit in mul tiplici collocari.qm̄ dupla ꝓportio minima eſt ut dictuꝫ eſt.que in multiplici genere oc currat .Si uero diateſſaron in ſexqualtera fu erit conſtituta.tonus in ſexquitertia que ei continua eſt locabitur. ſed due ſexquitertie unā ſexqualterā excedūt proportionē.igitur & duo toni unā diateſſaron excederēt. quod nulla ratione conceditᷣ.quippe cōſtat latius ex predictis rōnibus diateſſaron.diapenten ac tonum ī multiplici genere locari nō poſſe ergo in ſuperparticulari iure cōſiſtunt. quo niam ut pluries tactū eſt.omnes muſice con ſonātie enucleantur ex multiplici & ſuperp ticulari . Eſt inſuper notandū ꝙ ſi diapente & diateſſaron in ſuperparticulari genere col locantur.maximas proportiones ſuperparti culares habeāt neceſſe ē.Sunt enim in ſuper particularibus maiores ſexqualtera & ſexq

tertia.quã qdẽ concluſionem ſic probamus
nam ſi in minoribus generis ſuperparticula
ris ꝓportionibus q̃ ſexqualtera & ſexquiter
tia.diapente & diateſſaron conſiſterent. nõ
eſt dubiũ quin ſicut alie quelibet due ſuper
particulares ꝓportiones preter ſexqualteraꝫ
& ſexquitertiam ſimul iuncte non efficerent
unã duplã.& ſic diapente & diateſſaron non
perficerent diapaſon.que ut monſtratum eſt
in dupla proportione cõſiſtit.dupla uero ꝓ
portio ex ſexqualtera & ſexquitertia compo
nitur. diapaſon itaqꝫ ex diateſſaron & diapẽ
te coniungitur. quocirca ſi diapaſon in du
pla proportione conſtituta eſt. neceſſe ẽ dia
penten ac diateſſaron ĩ ſexqualtera & ſexqui
tertia collocari.aliter enim nõ poſſent ſimul
iuncte diapaſon cõſonãtiã perficere.q̃ in du
pla proportione cõſiſtit. Aliarũ nãqꝫ ſuperp
ticulariũ ꝓportionum due queqꝫ continue
duplã nullo modo perficere poſſunt ꝓporti
oneꝫ ut in his patet numeris.iii.iiii.v.vi. q̃
ternarius nãqꝫ ad ternariũ ſexquitertiã facit
proportionem .quinarius uero ad quaterna
riũ ſexquiquartã. iũcte aũt ſimul ſexquiter
tertia & ſexquiquarta nõ perficiunt duplam
quippe quinarius ad ternariũ nõ eſt dupla

proportione cōſtitutus. ſimiliter & ſexq̄rta iūcta ſexquiquinte a tota ſūma deficit duple quinarius enim ad quaternariū ſexquiquartam. ſenarius uero ad quinariū ſexquiquintam tenet. idem uero ſenarius ad quaternarium nō duplā implet ſed ſexqualteram facit idem quoq; iudiciū ē in ceteris ſuperparticularibus cōtinuis. Id tamē aduertendū eſt ꝙ due queq; continue ſuperparticulares ſimul iūcte deficiētes a perfectione duple. tot unitatibus deficit a dupla maior terminus ad minimū quoto ordine a duabus primis ſuperparticularibus duplā ipſā non implentibus diſceſſerint. ut hi monſtrant numeri. iii. iiii. v. vi. vii. viii. ix. x. Huic enim regule nō intercipitur ſexq̄ltera. q̄m cū ſexq̄tertie q̄ ſibi cōtinua ē copulat̄. duplā ut latius declarat ī ē pficit ꝓportōē. ſed hic ordo a ſexq̄tercia exordiū capit. Iuncte itaq; ſimul ſexq̄quarta & ſexq̄tertia nō pficiūt duplā. qppe maiori termino. ſ. q̄nario deficit unitas ad hoc ut ad minorē qui ternarius eſt duplam ſeruet proportionem. Iunctis uero ſimul ſexq̄quarta & ſexq̄quīta. q̄ ī nūero naturali ordīe ſubſecūt̄ binarius deficit maiori termīo. ſ. ſenario ad hoc ut ſit duplus q̄ternarii q̄ minor eſt.

quod significet duas continua

Cum autem ſexquiquita & ſexꝗſexta fuerĩt ſimul iuncte tunc maior terminus uidelicet ſeptenarius deficit de ternario a duplo minoris ſcilicet quinarii. ꝙ ſi ſexquiſextam ac ſexquiſeptimam ſumpſerimus maior numerus minor erit de quaternario a duplo minoris ſicut patꝫ ĩ his numeris .vi.vii.viii. octonarius nãqꝫ qui maior eſt non duplam ſeruat ad ſenarium minorem proportionem. nam bis ſumptus ſenarius duodeciꝫ efficit qui ipſum octonarium de quatuor unitatibus ſuperuadunt. igitur maior numerus deficit a dupla proportione minoris quatuor unitatibus. Eodem quoqꝫ ordine multiplicatis proportionibus iuxta naturalem numeroꝝ diſpoſitionem multiplicatur numerus. quo maior terminus deficit a duplo minoris. ut patet diligenter intuẽti. Id quidẽ euenit qm̃ ut expoſitum eſt ſeptimo tertii. maiores ſupparticulares ꝓportõnes ex minoribus fiunt nũeris. ex maioribus ṽo nũeris mĩores. naꝫ cũ ſexꝗltera & ſexꝗtertia ex mĩoribus ducãt nũeris. cũctis ſupparticularibus ſũt maiores idcirco duplam implent proportionem. ſexquitertia uero & ſexꝗquarta q̃ maiores capeſcũt numeros. qm̃ ex unitate incremẽtũ hñt

eadem unitate deficiunt ã tota dupla. ſexqui quarta autem & ſexquiquinta q̄m a ſexqui tertia diſcedunt ĩ extremitate per binarium eodeꝫ binario deficiunt a dupla. atqꝫ idcirco maiores ſunt ꝓportiones ſexquitertia & ſex quiquarta. q̄ ſexquiquarta & ſexquiquinta quia in maioribus numeris minor. & in mi noribus maior ſemper ſuperparticularis pro portio reperitur. Nunc quoqꝫ ad diapentes diateſſaronqꝫ cōſonātias redeūdum eſt. q̄m enim diapente in ſexqualtera & diateſſarō in ſexquitertia conſiſtunt proportione. cūqꝫ ſex qualtera ꝓportio ſit maior. ſexquitertia ue ro minor. & in cōſonantiis diapente ſimilit̃ ſit maior. diateſſaron uero minor. concludi tur maiorem conſonantiam maiori & mino rem minori proportioni coaptandam eſſe. Erit itaqꝫ diapente in ſexqualtera. & diateſſa ron in ſexquitertia proportione collocanda Cum enim diateſſaron a diapente ſubtrahi mus relinquitur ſpacium quod dicitur to nus. Ita quoqꝫ ſexquitertiam a ſexqualtera auferamus relinquitur ſexquioctaua ꝓpor tio. quo fit ut tonus debeat ĩ ſexquioctaua proportione conſtitui.

**In quo geuere diapaſondiapẽte & biſdiapa
ſon conſiſtant. Ca. viii** intellectu facillimum.

Q Voniam monſtratum eſt diapaſon
cõſonantiam in dupla. diapenten ĩ
ſexqualtera. diateſſaron in ſexꝗter
tia. ac tonum ĩ ſexquioctaua proportõne cõ
ſiſtere. Nunc quidem aduertendum eſt q̄m
queãdmodũ dupla & ſexqualtera proportõ
ſimul innctẽ triplã efficiũt ut habetur ultĩo
tertii, ita quoq; diapaſon ac diapente ſimul
iunctẽ aliam efficiunt conſonantiam que ex
utriſq; uocabulis nomen retinet. igitur dia
paſondiapẽtes cõſonãtia ĩ tripla proportõne
neceſſario collocatur. Si autem triple ꝓpor
tioni ſexquitertiam ſuperaddiderimus mox
fit quadrupla proportio. Vnde ſi diapaſon
diapentes conſonãtie diateſſaron ſimphonia
fuerit ſuperaddita biſdiapaſon efficitur cõſo
nantia que hac ratione ĩ altera nullo modo
proportione q̃ in quadrupla poterit colloca
ri. Sunt igitur diapaſon diapaſondiapente
& biſdiapaſon in multiplici ĩequalitatis ge
nere. Diapente uero & diateſſaron ac tonus
in ſuperparticulari. Quoniam igitur preſẽ
tis conſiderationis conſonantiarum ſpecula

tio extitit cumq; ipſa conſonãtia ſit duaruȝ rata ꝑmixtio uocuȝ ſcd̃m Boetiũ. Sonus uero modulate uocis caſus una intenſione productus. qui quidẽ minima ẽ modulationis particula. omnis aũt ſonus conſtet in pulſu Pulſus tandem omnis fiat ex motu ut pretactum ẽ primo ſcđi. Cũq; motuũ alii ſint eq̃les. alii inequales. Inequaliũ uero motuum alii ſint multo inequales. alii uero minus. alii autem mediocriter inequales. ex motuuȝ nanq; equalitate naſcitur ſonoruȝ equalitas Ex ĩequalitate uero mediocriter habita que & magis manifeſta eſt. proxime ac ſimplitiores eueniũt proportiones. ſ. multiplices & ſuperparticulares. q̃ ſunt dupla tripla quadrupla ſexqualtera & ſexquitertia atq; ſexqoctaua. Ex inequalibus uero ꝓportõnibus multimodis uel non ita claris uel longe omnino a ſe diſtantibus diſſonãtie exeunt. nam nulla ſonorum concordia procreatur. hinc idcirco ultra biſdiapaſon que maxima eſt diſtãs in extremitate ſonoruȝ quadruplo interuallo pythagorici conſonantias excluſerunt. & licet ſuperius quarto capitulo dictum ſit. eãdem normam biſdiapaſondiapẽte. & biſdia.

paſon diateſſaron ſeruare. quam diapaſon
diapente. & diapaſondiateſſarõ uidentur ha
bere. Hoc quidem uerificatur in diſpoſitio
ne tonorum ac ſemitoniorum. ſed quoniaꝫ
cum a quadruplo uocum interuallo diſcedi
mus. quod ut predictum eſt maximum ui
detur in armoniis quandam ipſe exceſſus aſ
ſert diſſonantiam. & quanto ultra biſdiapa
ſon ſe ſe extenderint ſoni. tanto amplius ui
detur talis diſtantia ſonorum diſſonantiam
auribus permiſcere. Boetius idcirco ceteriqꝫ
muſici in exquirendis conſonantiis quadru
plum ſonorum ſpacium ſatis diſtans termi
nanter confixerunt. vltra quod muſice con
ſonantie minime debeant ampliari. Tonus
namqꝫ fit ex duobus ſonis & uno interual
lo. Diateſſaron uero ex quatuor ſonis. tri
buſque interuallis. Diapente autem quīqꝫ
ſonos. quatuorqꝫ interualla continet. Dia
paſon itaqꝫ cum ex diateſſaron & diapente
formetur octo ſonos habet. & ſeptem inter
ualla. Diapaſondiapente duodecim ſonos
habens undecim comprehendit interualla.
Biſdiapaſon etiam quindecimdenique reti

nēs ſonos. quatuordecim poſſidet interualla Ita unaqueq; cōſonantia unū ſemper minus habet interuallu; q̈ fuerint eius uoces. Eſtq; notandum q diapente ac diateſſaron diſiun ǀcte excedūt diapaſon. nam diapente quīq; ſo nis diateſſaron uero quatuor perficitur. qui in ſūmam ducti nouem fiūt . diapaſon uero octo ſonis impletu. rquocirca cu; de compo ſitis cōſonātiis loquimur. intelligendum eſt ſimplices ipſas eſſe cōiunctas. ita ut ultimus ſonus prime conſonantie ſit primus ſecunde ſubſequentis in ipſa compoſitione. Harum quidem conſonātiarū quintus liber ſequens facultatem monſtrat.

Explcit liber quartus Incipit liber quintus De ordinatione & inuentione ſonorum. Capitulum .i.

m Vſices diſciplina teſte Nicomaco primitus ſimplex extitit quatuor tātū ſonos comprehendēs quorū primus ad ultimū diapaſō cōſonātiā rſpōdebat. idē primus ad ſcdm

diateſſaron cōſonantiā.item primus ad terti
um diapēten.tertius uero ad quartū diateſſa
ron.rurſus ſecūdus ad tertiū tonum tenebat
Huius enim quadricordi mercuriuꝫ aſſerūt
greci inuentorem fuiſſe.quod minime credē
dum eſt.quoniam non dubium eſt quin Iu
bal ante diluuium hoc prius exquiſierit te
tracordum. His eniꝫ quatuor tantum ſonis
conſtabat hec diſciplina ad ſimilitudinē mu
ſices mundane.que ut tactum eſt ſecūdo pri
mi.ex quatuor elementis conſtare probatur
Directa paulatim poſtmodum eſt a nonnul
lis doctrina canendi & aucta multis modis
Corebus nāqꝫ athiris filius qui fuit lidoruꝫ
rex quintam ſuperaddidit cordaꝫ. Hyagnis
uero phrix ſextum appoſuit. Septimam ue
ro Trepander leſbius adiunxit.ſepteꝫ plane
tarum ordine ductus. qui ut ex preallegato
capitulo apparet.mundanaꝫ perficiunt mu
ſicen. Item quoniam ſeptem ſunt tātummo
do ſoni totam muſicen nutrientes.quorum
alter ab altero diſſimilitudine diſgregatur
eorū nāqꝫ alter alterius ſimilitudinem negat
Sūt eniꝫ ſibiipſis penitus diſſimiles.hinc id
circo virgilius ī ſexto.ſeptē diſcrimina uocū
ideſt ſeptē differentes uoces.ad inſtar ſeptem

plaētaꝝ mũdanā muſicē pficiētiũ ſeptēq; die rũ ebdomade q̃ ꝗ uolubilitate pluries ducti totum anni corpus implēt. ita quoq; hi ſep tem ſoni pluries explicati muſicen armonicā atq; inſtrumentalem grauitatibus acumini buſq; perficiunt. Harum quidem uocũ gra uiſſima eſt Hypate nuncupata quaſi maior & honorabilior. Vnde & iouem hypatō uo cant. ideſt ſupremum. Item conſulem eodē nomine propter dignitatis excellentiam. cu ius quidē hypates proprietas ſaturno attri buta ē tarditate motus & grauitate ſoni. Se cunda uero dicta eſt parhypate. quaſi iuxta hypaten fixa. Tertia lycanos. quia digitus quem nos indicē uocamus. a grecis lycanos dicit᷑. apud quos lycanos a lĩgendo ſũpta ē cũq; in cātādo ad hanc cordā q̃ tertia erat ab hypate index pertingeret digitus q̃ ab ipſis lycanos ē appellatus. lycanos idcirco r̃tinuit nomē. Quarta dicta ē meſe. quaſi media. q̃a inter primā & ſeptimā quarta ſemp ē media Quinta parameſe quaſi iuxta mediā colloca ta. Septima dicit᷑ nete quaſi neate. i. inferior inter quā neten & parameſen ē ſexta q̃ uoca tur paranete. quaſi iuxta neten cōſtituta. Pa rameſe uero q̃n tertia ē a nete. eodē uocabu

lo . Trite.i.tertia nuncupat᷑ quaruʒ deſcrip
tio fit hoc modo

Hypate	i.
Parhypate	ii.
Lycanos	iii.
Meſſe	iiii.
Parameſſe uel trite	v.
Paranete	vi.
Nete	vii.

Duo tetracorda coniuncta

Iſte quideʒ ſeptē corde uident᷑ eſſentialiores
& magis neceſſarie.qm̄ ut p̄dictū ē ſole ſunt
inter ſe differentes.quibus om̄s modulatio
diuergit᷑.& ē ſententia dn̄i recōciliatoris ſup
tertio problemate muſices Ariſto.cū eniʒ ſu
per has ſeptem aſcendimus .ſonū prime gra
uioris ſimilem mox habemus.ꝙ ſi ad ulteri
ra proceſſerimus. ſecūde corde ſimilis ſonus
occurrit.atq̃ ad hūc modū r̄plicatio ꝓcedit
ſeptē diuerſorū ſonorū.octauus nāq̃ ſimilis
ē primo.nonus ſcđo.decimus tertio. undeci
mus q̄rto.duodecimus quīto.xiii.ſexto. q̄r
tuſdecimus ſeptimo.qntuſdecimus octauū
replicat.q primi quoq̃ ſimilitudinē trahit.
quocirca cum ſeptem tantum ſint ſoni diſſi

miles.octauus primus eſt qui primi ſimilitudinem capeſcat.quiſqꝫ eniꝫ ſonus ſui octaui ſimilitudinem affert. quo fit ut diapaſon cõſonãtia q̃ talẽ extremorũ ſonorũ efficit cõiũctõnẽ ut unus atqꝫ idẽ ſonus eſſe uideatur ſcdm pythagoricos & Ptolemeũ. ex octo ſonis perficiatur. Septeꝫ enĩ preſcriptis cordis Samius lycaon octauã adiunxit cordã ut totã diapaſon cõſonatiã pficeret q̃ ĩ octocordo cõſiſtit.atqꝫ inter Parameſen q̃ trite dicta eſt & paraneten coaptauit. ut ipſa eſſet tertia a nete & paramcſe quidẽ uocata eſt ſola q̃ poſt mediã collocabatur. trites uero nomen perdidit.cum inter eam & paraneten tertia a nete collocata ẽ corda q̃ nõ immerito trites nomen aſſũpſit.cuius octocordi eſt hec deſcriptio.

Hypate.	i.
Parhypate	ii.
Lycanos	iii.
Meſe	iiii.
Parameſe	v.
Trite	vi.
Paranete	vii.
Nete	viii.

Duo tetracorda diſiũcta
Octocordũ.diapaſon conſonantia

fasc. X

Sunt enim in eptacordo duo tetracorda cõ
iũcta. Sinaphe quippe que apud latinos cõ
iunctio dicitur. in eptacordo occurrit. quoti
ens duo thetracorda unius medietas termini
cõtinuat atq; cõiũgit. & quidem in ſuperius
diſpoſito eptacordo. meſe que media ē. duo
bus ipſis tetracordis cõis eſt. primi nanq; ul
tima. ſecundi uero prima ē corda tetracordi
Eptacordum itaq; hac de cauſa dicitur ſcimi
neinon quaſi cõiũctũ. Octocordũ uero dici
tur mezemeinõ qd eſt diſiũctũ. Nã in octo
cordo ſunt duo tetracorda diſiuncta. prime
nanq; quatuor corde primum implent tetra
cordũ. alie quoq; quatuor ſecũdũ perficiunt
Eſt igitur ĩ octocordo diezeuſis q̃ diſiunctio
dici poteſt. quotiẽs duo tetracorda toni uel
ſemitonii medietate ſeu interiectõe ſeparant
Cum igitur in octocordo meſe q̃ a media lo
catione nomẽ habuit. non ſit recte media ſed
due medie reperiantur Theophraſtus perio
thes ad grauiorem partem unaz adiũxit cor
dam. que qm̃ ſuper hypaten eſt poſita. hypa
ripate nũcupata fuit. Eſtiachus melophoni
us decimã ĩ grauiorẽ partez coaptauit cordã
Timotheus uero mileſius undecimã q̃ cũ ſu
per hypatẽ atq; ſuper parhypaten addite fue

rint.hypatehypaton appellate ſūt q̃ſi maxīe magnarū. & grauiſſime grauiū. Ip̄arū itaq̧ vndecim cordarū prima hypatehypaton uocata ē. ſcđa v̂o parhypatehypatō. q̃ſi iuxta hypatehypaton collocata. Tertia aūt q̄ du duȝ ī endecacordo hyparhypate uocabatur lycanoſhypaton ē nūcupata. Quarta antiquum hypates retinuit nomē. Quinta par hypate. Sexta lycanos. Septima meſe. Octaua parameſe. Nona trite. Decima paranete Vndecima nete. Eſt enī in hoc vndecacordo unum tetracordum. Hypatehypatō. Parhypatehypatō. Lycanoſhypaton. Hypate. Aliud vero hypate. Parhypate. Lycanos. Meſe Et hec quidem duo coniuncta ſunt. Hypate nanq̧ grauioris ac primi tetracordi acutior corda eſt. ſecundi uero & acutioris grauior Tertiū autē ē Parameſe. Trite. Paranete. Nete. Sed qm̄ inter primū hoc tetracordum & inter tertium collocatur medium. ſ. ſecūduȝ qđ eſt hypate Parhypate Lycanos Meſe. hoc totū tetracordū meſon uocatū ē q̃ſi mediatū nūcupatᷣ cū ſupadditione meſon. Hypatemeſon. Parhypatemeſon. Lycanoſmeſon Meſe Cū uero inter hoc ſcđm tetracordū & terciuȝ diſtinctio eſt meſes & parameſes p̄ tonū. terti

um ip̄m tetracordũ diſiũctarũ uocatũ eſt.i.
diezeugmenõ cũ hoc additamẽto.ſ. Parame
ſediezeugmenon. Tritediezeugmenon. Para
netediezeugmenon. Netediezeugmenon.cu
ius quidem endecacordi deſcriptio. triũq; te
tracordorũ fit hoc modo.

Hypatehypaton
Parhypatehypaton
Lycanoſhypaton
Hypatemeſon
Parhypatemeſon
Lycanoſmeſon
Meſe Duo tetracorda coniuncta
Parameſediezeugmenon
Tritediezeugmenon
Paranetediezeugmenon
Netediezeugmenõ tetracordũ diſiũctũ
Endecacordum

Eſt igitur diſiũctio inter meſen & parameſẽ
atq; ideo diezeugmenon appellatum eſt terti
um hoc tetracordum. Si autem auferatur
Parameſe & tetracordum diezeugmenon.re
maneatq; tetracordum.Meſe.Trite.Parane
te. Nete. tunc enim erunt triatetracorda

cõiuncta.i.ſinemena hoc modo. Meſe. Trite ſinemenõ. Paranetesſinemenon. Neteſineme non. eſt enim adiunctũ hoc ſinemenõ tetra cordũ.& cũ corda meſes ligatũ.pro tempera tione trittoni cuius aſperitatẽ diſſonam ab horret natura.eſſet nanq; ſuperfluum hoc te tracordum.ſi trittonus occurrens inter pari pathemeſon z parameſen poſſet aliter tempe rari.quocirca tria tãtum prima in endecacor do thetracorda.ſ.hypatõ. Meſon.& diezeug menon retinuere philoſophi ĩ ordine mono cordi. Verum quoniã Meſe que a medio lo co nomẽ trahit ĩ endecacordi diſpoſitione ñ erat media. ſuperadiũctum ẽ unum aliud te tracordum ſupra netediezeugmenon.qđ cuȝ ceteras cordas acumine ſuperuaderet hypar boleon uocatum eſt quaſi ſuperius adiũctũ Et quidẽ cõiũctum eſt cũ corda neteſdiezeug menõ.hoc modo. Netediezeugmenon. Tri tehypboleon. Paranetehypboleõ. Netehyp boleon. Sũt igitur quatuor tetracorda con iuncta ĩ quatuordecim cordis. quibus quo niam nõdum meſe erat media.ſuperadiũcta fuit ad grauiorem parteȝ unica corda proſlã banomenos nuncupata.quaſi acquiſita ſeu appoſita. eo q̄ q̄uis ultima fuerit adinuẽta

ceteris tamen neceſſario ſit prepoſita. Ex his itaq; quindecim cordis conſtat totum grecorum monocordum. Nãq; biſdiapaſon ex ipſis quindecim cordis perficitur conſonantia ultra quam cordaruȝ ordo minime debet extendi ut tactum eſt ultimo quarti. quarum quidem hec eſt deſcriptio

Proſlambanomenos
Hypatehypaton
Parhypatehypaton
Lycanoſ hypaton
Hypatemeſon
Parhypatemeſoñ
Lycanoſmeſon
Meſe
Krameſe
Tritedieȝeugmenon
Paranetedieȝeugmenon
Netedieȝeugmenon
Tritehyparboleon
Paranetehyparboleon
Netehyparboleon

Quinq; itaq; ſunt tetracorda. ſ. hypaton meſon. ſinemenon. Dieȝeugmenon & Hyper

boleon quorum medium ſcilicet ſinemenon non intercipitur in ordine quindeciȝ corda rum philoſophici monocordi. quoniam ut predictum eſt ſuperfluitatem affert. q̄d cum ſolum ad temperandum trittonum ſit queſi tum. non tamen ad extinguendum. quoniā ſine trittono nō poſſunt om̄es diapentes ſpe ties atq; diapaſon inuicem differentes conci pi. ad placitum adiungitur cuȝ meſes corda atq; ad placitum aufertur. Horum quidem quinque tetracordorum cordas Albinus la tina oratione interpretatus eſt. Hypatas. n. principales uocauit. Meſas medias. Sineme nas coniunctas. Diezeugmenas diſiunctas Hyperboleas excellentes. Inſuper conſide randum eſt hic ꝙ vnumquodq; tetracorduȝ reſonat diateſſaron conſonantiam. Dictum quippe eſt tetracordum a tetra quod eſt qua tuor & corda. Vnde tetracordum coniūctio quatuor cordarum dicitur. Item diateſſarō dicta eſt a dia quod eſt de & teſſara quatuor quaſi conſonantia de quatuor ſonis facta. Vnde etiam notandum hic ꝙ dia ſcriptum per i vocalem latinam. idem eſt quod de pre poſitio. Sed ſcriptum per y grecam ſignifi cat duo.

De generibus tetracordorum. Ca.ii.

t Ria apud philoſophos fuerunt ge
nera melorum que tetracordorum
eſſentiā diſtinguebant. melos a mel
lis ſuauitate nouimus deriuari. īde melodia
quaſi dulcis cantus. Primum nanq; genus
dyattonicum appellatum eſt. in quo unum
quodq; tetracordum per ſemitonium minus
procedit & tonū ac tonū ut hic

Tetracordum in genere dyatonico
Hypatehypatō
ſemitoniū
Paripatehypaton
tonus
Lycanoſ hypaton
tonus
Hypatemeſon
Diateſſaron conſonantia

In hoc ſiquidē dyattonico genere tetracordū
ſemper tribus interuallis cōſtat. primū nāq;
interuallū qd inter primā & ſcdam ē cordaq;
ſemitoniū minus. ſecūdū uero qd inter ſecū
dam & tertiam accidit. tonus ē. tertiū quoq;

quod inter tertiam & quartam cordam ē ſpa
tium integrum toni. Dictū ū enim puto dya
tonicum quaſi dyttonum naturaliter habēs
in duobus interuallis .hoc enim genus quo
niam aliquanto durius & naturalius eſt cete
ris. a philoſophis retentum eſt atq; ipſu3 ſo
lum muſices diſciplina pertractat .nam cum
in omnibus cantibus naturaliter is modus
ſit. ꝙ in ſingulis quatuor uocibus ſemp de
beat proferri diateſſaron conſonātia que ex
duobus diſtinctis tonis cōſtat vnoq; ſemito
nio id comode congruit in hoc dyattonico
genere. minime autem ī cromatico neq; enar
monico. Itaq; ī dyattonico genere vnūqdq;
tetracordum incipit a ſemitonio procedens
per duos tonos. quonia3 ſemitonium ē mol
lius tono. Vnūquodq; enim in naturalibus
debet inchoare a ſuauioribus. poſtmodūq;
per duriora & aſpera procedere . ꝙ ſi a tono
inchoaret tetracordum. fruſtra tetracordum
ſinemenon foret coniunctu3 atq; adinuentū
atq; cum corda meſes ligatum trittoni euitā
di cauſa. quod diligens lector per ſe exquire
re poteſt. Igitur cum naturaliter modulādo
in quatuor uocibus proferamus diateſſaron
Cūq; diateſſaron tribus modis conſideretur

in genere dyattonico . Triplex idcirco dicitur modus cantandi . Primus enim cantādi modus fit cum ĩ quatuor ſonis modulamur primam ſpetiem diateſſaron videlicet per ſemitonium & duos ſonos intenſiue . Et dicitur hec prima ſpeties diateſſaron. Secundus uero cantandi modus eſt cum in quatuor ſonis ꝓferrimus intenſiue duos tonos & unũ ſemitonium minus ex quibus fit ſecũda ſpeties diateſſaron . Tertius autẽ cantandi modus occurrit in cantu cum intenſiue proferrimus vnum tonum. vnumqꝫ ſemitonium ac vnum alterum tonum. & hec dicitur in his tetracordis tertia ſpeties diateſſaron. Verum cum ad ſuperiores proceditur cordas in ſingulis quatuor ſonis nihil aliud proferri diſcernimus q̃ ipſas tres predictas diateſſaron ſpeties que predicto ordine replicātur . differunt enim ab inuicem ſola ſemitonii locatione . prima nanqꝫ diateſſaron ſpeties primuꝫ habet ſemitoniuꝫ. duos deinde tonos. Secũda uero duos primuꝫ habet tonos poſtea ſemitonium . Tertia quidem primum tonuꝫ tenet deinde ſemitoninm. poſtmodum uero tonum . Huius nanqꝫ ordo proceſſus ſeruatus eſt in ordinatione tetracordorum . At cũ

poſtea ſuperaddita fuit in grauiori parte ꝓſ
lambanomenos tono diſtãs ab hypatehypa
ton. ne eius fruſtra fuiſſet locatio ad meſen
que media eſt inter quindecim diapaſon con
ſonãtiam perficit. & ad lycanoſ hypaton eaꝫ
diateſſaron ſpetiem que ſit ex tono ſemitoĩo
& tono. que cum ſuperius monſtrata ſit ter
tia ſpecies. nunc uero primordia in ꝓſlamba
nomenos capiens. prima dicitur ipſius dia
teſſaron ſpecies. Secunda uero eſt illa q̃ for
matur ex ſemitonio & duobus tonis. Tertia
ex duobus tonis & ſemitonico. hũc quidem
ordinẽ philoſophi ſeruauerunt in monocor
do poſt ſuperãnexionẽ proſlambanomenos
Latini quoqꝫ muſici ĩ introductorio muſices
& tonorum cantus plani compoſitione uene
rantur. Tres igitur tantũ ſpecies habet dia
teſſaron conſonantia. quoniam ex ſolis qua
tuor ſonis conſtat. Omnis nãqꝫ conſonãtia
vnam ſemper minus habet ſpeciem q̃ fuerit
eius uoces. cum auteꝫ ultra tertiam fuerit ꝓ
ceſſus. mox ſe ſe offert prima ſpecies. que cũ
prime ſit ſimilis. prima eſt habita. nam qđ ẽ
ſimile non dicitur eſſe diuerſuꝫ. ceterecqꝫ repli
cantur eodem ordine. fit enim ipſarum triuꝫ
ſpetieruꝫ proceſſus quoaduſqꝫ poſſint uoces.

reperiri. adeo ut ad infinita ſi uoces eſſent in finite. Has q̄dē tres d ateſſarō ſpeties in prio ri ordine tetracordorum monſtrabāt duo te tracorda in eptacordo coniuncta. & primam replicatam inter quartam & ſeptimaȝ cordā Sed poſt additionem proſlambanomenos ī ipſa ordine inchoato. ſex prime corde predi ctas tres diateſſaron ſpeties producunt. qua rum prima ex tono ſemitonio & tono cōſta re probatur. ſecūda ex ſemitonio & duobus tonis. Tertia ex duobus tonis & ſemitonio ut hec probat parigraphia.

Tres diateſſaron ſpeties ī genere dyattonico

Proſlambanomenos
tonus
Hypatehypaton
ſemitoniū
Parhypatehypaton
tonus
Lycanoſ hypatō. pria ſpēs diateſſarō
tonus
Hypatemeſon. ſcda ſpēs diateſſarō
ſemitoniū
Parhypatemeſon. tertia ſpēs diateſſa.

Quoniam igitur in ſex cordis tres conſtant diateſſaron ſpeties differentes ut monſtratū eſt. quarum ſucceſſionem & replicationē diſ poſitio naturalis cordarum ordine indicat. Latini muſici muſices introductoriū quod manus dicitur conſtituentes. ſex tm̄ differen tes ſillabas vʒ. vt. re. mi. fa. ſol. la. cordarum locis confixas. quibus tres ipſas diateſſaron ſpecies educerēt ſtatuerunt. ipās tamen repli candas quotiens neceſſitas compelleret. qua rū replicatione reſumuntur tres ipſe diateſſa ron ſpeties ut pluries dictum eſt. ſed de his poſterior erit tractatus. Dyattonicū igitur genus quoniam peroptime tetracorda cōiū git per diateſſaron. adeo ut per ſemitonium & tonum ac tonum procedant in tribus di ſtinctis conuenienterqꝫ proportionatis inter uallis a muſicis retentum eſt & obſeruatum. Omnis nanqꝫ armonia in ipſo genere firma mentum tenet. Erit quippe omnis in pro ceſſu rractatus ī eo tāquā in firmamento fū datus. Aliud uero genus quo tetracorda a pud philoſophos diuergebantur cromaticū dicebatur. Croma enim grece latine dicitur color. Inde enim cromaticum nomen uenit quaſi tetracordum alia intenſione ꝑducens

Sicut enim permutate ſuperficies in aliũ trã ſeunt colorem.ita hoc canendi genus tãq̃ co lor pmutatus ab aliis differebat. In hoc qui dem genere thetracordum procedebat per ſe mitonium minus.& ſemitonium maius.& tria ſemitonia quorum vnum maius.ſ. apo thome.& duo minora que ſimul ſemidytto num.i.tonum & ſemitoniũ minus conficiũt Itaq; vnũquodq; tetracordum in hoc gene re diateſſaron conſonãtiam reſpondebat.ſed nõ ea intenſione qua in dyattonico generẽ.& ut de ceteris tetracordis ſumamus exemplu3 id in primo tetracordo concernendum eſt in ter hypatehypaton & parhypatehypaton ſe mitonium minus conſtituebant. inter uero parhypatehypaton & lycanoſ hypaton ſemi tonium maius.ſ. apothomen proferebant. Sed inter lycanoſ hypaton & hypatemeſon duo ſemitonia minora & vnum maius ſcili cet apothomen.i.ſemidyttonum.qui a ſemi dictus eſt quod imperfectum ſonat.& dytto nus quaſi duo toni imperfecti. eſt enĩ vnus tonus & vnum ſemitonium minus. nam ſe mitonium maius & ſemitonium minus to num faciunt reſtatq; ſemitonium.cuius qdẽ generis cognitio hoc patet tetracordo.

Tetracordum in genere cromatico
Hypatehypaton
ſemitoniũ minus
Parhypatehypaton
ſemitonium maius
Lycanoſ hypaton
ſemidyttonus
Diateſſaron conſonantia cromatica

Cum uero ſemitoniũ maius conſonãtiis mi nime ſit interceptum ob ſui diſſonantiaȝ. ac ſemidyttonus in duabus ſequẽtibus cordis nulla media interiecta in conſonãtiarum tractatu incõueniẽtiam ducat. quia ſemidyttonus nullo modo effici poteſt ĩ uno minimo duarum cordarum interuallo. ſed minus q̃ ex duobus trium cordarũ interuallis haberi nõ poteſt. ut per ſe aduertens quiſq; ĩ cõſonãtiis colligere poteſt. hoc ipſuȝ genus nimia ſui mollitie infame eſſe poſteri probauerunt penitus ipſum relinquentes. Aliud autem genus dictum eſt enarmonicuȝ quaſi magis coaptans tetracordum q̃ cromaticuȝ. In hoc enim genere philoſophi ſecabant illud minus ſemitonium in duas deſes. Eſt enim dieſis ſemitonii minoris dimidium. ut latius

monſtratum eſt tertio quarti. Igitur in hoc genere enarmonico vnumquodq; tetracordũ procedebat per dieſim & dieſim & dyttonu3 utq; de cunctis detur exemplum. primũ hic ſumamus tetracordum. & quidem inter hypatehypaton & parhypatehypaton proferebant dieſim. item inter parhypatehypaton & lycanoſ hypaton alteram dieſim. inter vero lycanoſ hypaton & hypatemeſõ dyttonũ proferebant. quod hec declarat figura

Tetracordum in genere enarmonico
Hypatehypaton
Dieſis
Parhypatehypaton
Dieſis
Lycanoſhypaton
Dyttonus
Hypatemeſon
Diateſſaron cõſonãtia enarmonica

Proſlãbanomenõs ꝓpriã ſemp ĩ omĩ gñe ſeruabat naturã. nanq; ab hypatehypatõ tono ſẽp diſtabat. necunq̃ ĩpis tetracordũ cordis

ordine ſubiūcta ē. ut uariatam diuerſorū ge
nerum intenſionem participaret. ſed poſt du
orū abiectionem generum. in genere dyatto
nico quod ſolum a philoſophis approbatū
atq; retentum ē proſlambanomenos ipſa ce
teris cordis ī cōſonātiarum formatiōe cōnu
merata eſt. Verū cū ī cōſonātiis nihil minus
a ſemitonio minore poſſit ꝓferri. ut ī ſequē
tibus explanabitur. dieſis idcirco ob paruu
lam ſui portionē difficilime exprimit. Cūq;
dyttonus ī unico minimo duaruȝ contigua
rum cordarū interuallo naturaliter non poſ
ſit contineri. quippe quia ex duobus triuȝ
ſibi cōſequētium cordarū interuallis perfici
tur. receſſit hoc enarmonicū genus ob nimiā
ſui difficultatem ab uſu. In ſingulis igitur
generibus unumquodq; tetracorduȝ diateſ
ſaron cōſonantiā ſeruabat. diuerſis tamen in
tenſionibus ut declaratum eſt. Sed cromati
cum atq; enarmonicum genus ob quaȝ ī ſui
pronūtiatione difficultatem tenebant a mu
ſicis ſunt abiecta. Dyattonicum uero a pla
tonicis & pythagoricis ceteriſq; muſicis ob
ſui dulciſſimam coaptatamq; cōuenientiam
naturaliter diſpoſitam ſumma ueneratiōe re
tentum atq; ſeruatum eſt.

De interuallis quindecim cordarũ. Ca.iii.

q Vindecim cordarũ ſuperius diſpoſitarũ interualla nũc diſcernẽda ſũt Proſlambanomenos enim prima ẽ cũ ctis grauior. Scda aũt hypatehypaton q̃ interpretata eſt grauiſſima grauiſſimarũ qd nomẽ iure ſibi cõpetebat ante ſupadditionẽ proſlambanomenos cũ tũc eſſet prima grauior. nũc vero cum ſit altior tono q̃ prima primũ ſibi attributuʒ nomẽ retinuit. Tertia ẽ parhypatehypaton intẽſa ab hypatehypatõ ſolo minore ſemitonio. Quarta lycanoſ hypaton eſt. diſtans a parhypatehypaton tono que & ad proſlambanomenos diateſſarõ cõſonantiam dyattonici generis format. Quinta corda eſt hypatemeſon grauiſſima mediarũ interpretata q̃ a precedẽti ſibi uiciniori i acumine diſtat tono. & ad primaʒ diapentes cõſonantiã format. Sexta eſt parhypatemeſon diſtans ab hypatemeſon ſolo minore ſemitonio. Septima lycanoſmeſon diſtans in tenſione tono a ſexta. Octaua corda ẽ meſe que dicitur media diſtans a ſeptima ſibi vici niore tono. & ad quintã diateſſarõ tenet. ad quartam uero diapenten. & ad primã ſcilicȝ

proſlābanomenos diapaſō conſonātiā īplet q̄ etiam in loco medio ſedens regit ceteras ſe quentes cordas & ei tāq̄ principio ac relatio nis fūdamēto referūť. Nona corda eſt para meſe diſtās a meſe tono. q licet cū duob3 p̄ cedentibus tonis trittonū duritie aſperū ex pleat. tñ a philoſophis retentus atq3 hoc fix us ē loco. ut nona hec corda ad ſecūdā. ſ. hy patehypaton q̄ ſibi octauo correſpondere ꝓ batur loco. unā de ſepte3 perfectis diapaſon ſpēbus pficeret. q̄ qdē diapaſō ex quīq3 tonis duobuſq3 ſemitoniis expleť. ut diffuſius cla ruit q̄rto q̄rti. eſtq3 ipā pfecta inter ſcdam & nonā cordā cū diſcors ipē trittonus occurrit qm̄ cū ī ipis octo cordis qnq3 toni duoq3 mi nora ſeītonia collocāť qbus diapaſō ſipho nia pficiť. ꝙ ſi hec pameſes corda ſolo mīore ſeītonio a meſe diſtaret. diateſſarō ꝯſonātia ī ipis q̄tuor cordis q̄ trittonū tenēt cōciperet q̄ ñaliter debet ſemp ī q̄tuor cordis ꝓferri ſe cūdū genus dyattonicū quo oīs cātus regiť & procedit. ſed rerū natura philoſophorum adeo ſolertiā exercuit ut & cōgruū modum quo poſſet peſſima illius trittoni duritia in modulatiōe euitari ipāq3 diapaſō pfecta ſpēs concipi lōga exqſitū īueſtigatiōe adhiberēt

ob quã cauſã tetracordũ illud ſinemenó cuȝ
meſes corda ãnecti cóſtituerũt. qd̃ cuȝ a ſemi
tonio ueluti & reliq̃ tetracorda eſſet inchoa
tũ. hũc tertiũ ſeq uẽtẽ tonũ inter meſen & ꝑi
meſen cóſtitutũ intrĩcabat. quocirca q̃tuor il
le corde e q̄bus trittonus primitus exprime
bar̃. diateſſaró cóſonãtiã poſtmoduȝ ꝓduce
bant. Verũ qm̃ ipſius trittoni remotio z ex
tictio . ſcd̃am quã iã diximus ꝑfectã diapaſó
cóſonantie ſpetiẽ deſtruebat cuȝ in predictis
octo cordis q̃tuor tm̃ toni tunc intercipiebã
tur & tria ſemitonia mĩora que diapaſon ſi
mul iũcta nó implent . ſtatuerũt philoſophi
trittonũ ipm̃ ꝑmanere. iugẽ potius volentes
cũ eodẽ peſſimo trittono hr̃e colluctationeȝ
q̄ unã de ſeptẽ diapaſó ſpẽbus auferre d̃ nũe
ro. hĩc tetracordũ illd̃ ſinemenó tp̃e cógruo
auferebar̃. z cũ oportebat cũ dicta meſes cor
da cóiũctũ ducebar̃ ut p̃dictũ ẽ cap. primo
Decima corda ẽ tritedieȝeugmenó diſtans a
parameſe ſolo minore ſemitonio. tertia q̄deȝ
interp̃tar̃ diſiũctarũ. locũ a meſes corda reti
nẽs tertium . Vndecima corda ẽ paranetedie
ȝeugmenó diſtãs acumĩe a decĩa tono . Duo
decĩa ẽ netedieȝeugmenon ab undecima ſibi
viciniore tono diſtãs. & ad meſẽ q̃ media eſt

diapẽtes cõſonãtiã pficiẽs. Tertiadecima eſt tritehypboleõ duodecimã ſibi uiciniorẽ ſolo miore ſemitonio ꝓdiẽs. Quartadecĩa corda dicit̃ paranetehypboleon diſtans a tritehyp boleon tono. Quĩtadecima vo & ultima eſt netehypboleon a q̃rtadecima diſtãs tono. & ad duodecimã diateſſarõ cõſonãtiaꝫ pficiens ad meſen vo q̃ octaua ẽ ac media diapaſõ p fectaꝫ. & ad primã. ſ. ꝓſlãbanomenos biſdia paſon implẽs ſimphoniã. Hoc quoq; nunc dignũ ſcitu ẽ ꝙ ab hypatemeſon q̃ quĩta eſt in harũ quĩdecim cordarũ diſpoſitiõe ad ne tediezeugmenõ q̃ duodecĩa ẽ ab ipa hypate meſon octo ſonis. i. p diapaſõ diſtãs. ẽ quaſi quoddã ordinis diſiũctioniſq; celeſtis exem plar. Hypatemeſõ nãq; ſaturno attributa ẽ. Parhypatemeſon ioui. Lycanoſmeſon marti Meſe ſoli. Parameſe ueneri. Tritediezeugme nõ mercurio. Paranetediezeugmenõ lũe. Ne tediezeugmenõ terre. Sed Marcus tullius cõ trariũ ordinẽ ponit ĩ ſexto de re pu. dicens. Et natura fert ut extrema ex altera parte gra uiter. ex altera uero acute ſonẽt. q̃obrem ſũ mus ille celi ſtelliferi curſus. cuius conuerſio ẽ cõcitatior acuto & excitato mouetur ſono. Lũaris vo q ĩfimus ẽ grauiſſimo. Terra nanq;

nona īmobilis manēs infime ſedi ſemp adheret idcirco Tulliuſ ipē eā tāq̄ ſilētiū pōit.ſ. īmobilē poſt hāc ḡuiſſimū ſonū ſilētio ꝓpī ꝗorē lune deputat. ut ſit Luna ꝓſlābanomenoſ. Mercurius hypatehypaton. Venus phypatehypatō. Sol lycanoſhypaton Mars hypatemeſon. Iupit̄ phypatemeſon Saturnus lycāoſmeſō Celū ultimū ſtelliferꝝ meſe. Nūc quindecim cordarū inter ſeinuicē diſtantiuȝ parig̃phiam ſubſtituamus hoc modo.

Proſlambanomenos
tonus
Hypatehypaton
ſēitoniū
Parhypatehypaton
tonus
Lycanoſhypaton Diateſſaron
tonus
Hypatemeſon
ſēitoniū
Parhypatemeſon
tonus
Lycanoſmeſon
tonus
Meſe Diapente diapaſon
tonus

Parameſe trittonus
ſemitonium
Tritedieȝeugmenon
tonus
Paranetedieȝeugmenõ
tonus
Netedieȝeugmenon diapente
ſemitoniũ
Tritehypboleon
tonus
Paranetehypboleon
tonus
Netehypboleõ diateſſarõ diapaſon

Biſdiapaſon

De diuiſione cordarũ per tonos & cõſonãtias ſecũduȝ ꝓportõeſ.c.iiii

Vpior q̃ndecĩ cordaꝝ ptitiopaꝝ ui deṙ ꝑficeṙ niſi eas prius arythm̃ti ca dictãte iudicemuſ quo circa ſi in mẽſura corde uel in numeris ſeu ꝓportõibȝ ſtatuamus deſcribẽdaȝ partitõnẽ ſpatiũ ma ius corde maiorq; numeri multitudo ſonos effitiet grauiores.ſi uero corde longitudo fue

rit cōtractior quoniā in numeris tūc minor extat pluralitas acutiores gn̄abit ſonos. nāq3 ex hac conpatione q̄tu3 unaqueq3 fuerit uel longior uel pluriū numerorū aliaq3 cōtracti or uel paucioribus ſignata numeris tāto uel ḡuior uel acutior ſonus īuenit̃ nec lectoris mentē res illa cōturbet qꝫ intēdentes muſici ſpatia ꝓportō3 maioř ſepe numero ſignaue rint remittētes uero mīore cū itenſio acumē fatiat remiſſio ḡuitatē illic.n. ꝓportō3 tātū ſpatia ſignabant nihil deḡuſtatis aut acumi nis ꝓprietate laborantes atq3 ideo & in acu men maioribuſ numeris intendebant & mi noribus i grauitatē ſepe remittebant. hic ue ro ubi cordarū ſpatia ſonoſq3 metiemur rerū naturam ſequi neceſſe eſt. & maiori cordarū longitudini ex qua grauitaſ exiſtit āpliores mīori uero ex qua uocis acumen naſcit̃ nu meros dare breuiores. Igitur qm̄ inſtrumen tū monocordum unica rationabiliter poteſt partiri corda unicam ip̄am cordā cōſtituēus partiendā in q̄ quindecim ip̄as philoſopho rū uoces arytmeticis ꝓportōib3 collocabīuſ quippe quod in mōcordo inſtrumēto mul tis producitur cordis in una ſola corda op tie cōſonaret ſi ſeſe nō inpugnarēt tactus &

clauícule pulſe hīc ī unica corda ꝓportõabī
liter q̄ndecī ipoſ ſonos cōſtituāus partiēdos
Sit.n.corda nouē eq̄ſſiorū paſſuū & ubi pri
mus īceptus fuerit paſſus ad ḡuiorē.ſ.ptem
ibi ꝓſlābāomēos q̄ prīa uox ē cōſtituat̄ ubi
uero prīuſ ipē paſſuſ fuerit termīatus ſcđa.ſ.
hypatehypató reponat̄ q̄ a prīa diſtat tono
q̄a corda nouē paſſuū eamq; octo tm̄ paſſus
cōtinet hēt ī ſe & īſup eius octauā ptē ī ſexq̄
octaua ꝓportōe ex q̄ ut ī q̄rto mōſtratū ē re
ſultat tonus Proſlābanomenoſ.n.qm̄ ī prīo
& ḡuioř loco ɔſtituta ē ſonū ḡuiorē emittit
a quo z ceteri ſoni ſic ab unitate nūeri naſcū
tur oēs.Hiiſ igit̄ duab; cōſtitutis uocibus
qm̄ īter ſcda; & tertiā nō īteger extat motus
ſed minus ſemitoniū q̄rtā āte tertiā creare ne
ceſſe ē q̄a motus nō īteger muſicus nullā cer
tā dimēſione metit̄ cordā. nullū itaq; pōt p
ſe creari maius minuſ ue ſemitoniū. hic idcir
co totā cordā incipiēs in prima ḡuiori uoce
q̄ttuor eq̄ſſimis paſſib; ptire ubi nāq; prīuſ
q̄euerit paſſus ibi q̄rtā.i.lycāoſhypató figeř
debes uocē q̄ ad primā diateſſarō cōſonātiā·
reſpondebit in ſexq̄tertia ꝓportōe nā corda
q̄ttuor paſſuū eā q̄ triū ē inſe cōtinet & īſup
tertiā ptē. Nūc pōat̄ cōpaſſus ī hac q̄rta nu

ꝑ cerata uoce totãq; in octo eqſſimis paſſi
bus cordã diuidãus rurſusq; fixus cõpaſſus
ĩ ipa q̃rta uoce ad g̃uiorẽ pteʒ retorq̃atur &
ubi nonus ille q̃euerit paſſus tertia uox.ſ.p
hypatehypatõ collocet a q̃rta q̃ lycão: hypa
tõ eſt diſtãs tono.Illud uero ſpatiũ quod in
ter ſecũdã & hãc nup creatam tertiam euenit
ſemitoniũ minus eſt atq; fixũ.Ea quippe ſe
mitonia minora q̃ poſt duos tonos uel ante
uel infra cadũt & pmanẽt in ordine naturali
dicunt fixa ea uero q̃ diuiſo tono fieri ſolẽt
ad tẽpus & ad tẽpus repelli mobilia.Omne
itaq; ſemitoniuʒ ſiue maius ſiue minus mo
bile uel fixũ q̃a nullatenus ut dictũ ẽ cordã
eque partiri ualet p quoſdam integrorũ mo
tuũ muſicoruʒ circuitus generari neceſſe eſt
Rurſus ponat cõpaſſus in prima uoce totã
in tribus equis ptibus partiẽs cordam ubi
tũc prius paſſus terminuʒ duxerit ibi quita
uox.ſ.hypatemeſon cõfigat diapentes cõſo
nãtiaʒ fatiens ad primã in ſexq̃ltera ꝓporti
onenaʒ corda triũ paſſuũ cõtinet in ſe cordã
duorũ z ĩſup eius dimidiũ.hec.n.q̃nta uox
ad quartã tonũ facit.Ponat tũ cõpaſſus in
tertia uoce totaʒ reſiduaʒ cordam in q̃ttuor
equis paſſibus metiẽs ubi.n.primus finẽ fe

cerit paſſus ſexta uox.ſ.parhypatemeſon ap-
ponat̄ q̄ ad ipam tertiā diateſſarō cōſonanti-
am ſeruat & ad quintam ſibi ꝓximā minus
ſemitoniū qd̄ haberi non poterat niſi p hūc
aut p ſimilē modū.Si uero in quarta uoce
conpaſſus fuerit cōſtitutus q̄terno paſſu eq̄ſ
ſime totū corde reſiduū ptiēs ubi prius ceſſa
uerit paſſus ibi ſeptiā uox.ſ.lycāoſmeſō ap-
pōat̄ ad eandē q̄rtā uocē in ſexq̄tertia ꝓpor
tōe diateſſaron cōſonātiam pficiens & ad ſex
tā ſibi ꝓximā in ſexq̄octaua tonū.Poſt hec
ad primā oīum reuertere cordam in qua fix
us cōpaſſus totā cordā duobus equiſſimis
paſſibuſ diuidat ubi.n.primuſ terminū ſta
tuerit paſſus octauā ibi cōſtituas uocem.ſ.
Meſen q̄ media dicit̄ uerā equiſonās diapa
ſon cōſonātiā cū ipa prīa ī dupla ꝓportiōe
nā corda duorū paſſuū unius tm̄ paſſus cor
dā bis in ſe cōphēdit.hāc.n.diapaſō cōſonā
tiam ptholemeus uocat equiſonā atq̄ biſdi
apaſō ex ea geminata ut p̄tactū eſt quito ſe
cūdi dicēs equiſonas eſſe q̄ ſimul pulſe unū
quodammō ſiplicē ex duob; effitiūt ſonū
cōſonas uero q̄ cōpoſitū ac pmixtū licet ſua
uē ducūt ſonū ut diapēte & diapaſōdiapēte
quis nāq; hoc auribus facilime nō pcipit &

ĩ diapaſō duos extrēos ſonos unū & ideȝ eq̄
ſonare. Eā ſiquidem differentiam quam in ꝑ
tibus corde cōprehēdis in ſimul pulſis duo
bus extremis diapaſon ſonis ꝑcipere potes
& ſicut in monocordo uel in hac corde diui
ſione nulla eſt inter cordam unius paſſus &
cordam duorum paſſuum differentia niſi ꝙ
iſta longior illa uero breuior que tamen ea
dem eſt geminata ita quoqꝫ nihil differunt
extreme diapaſon uoces niſi ꝙ grauis graui
orem & acuta acutioreȝ emitit ſonum Eq̄li
tatis enim id propriuȝ eſt ut ſemper equalis
ſit quamquam diuiſa locū mutet nam & ſi
due partes diuiſi continui loco diſtent do
nec illarum non mutetur quantitas ſemper
equales ſunt. extreme igitur diapaſon uoceſ
equales ac ſimiles ſunt ut tactum eſt capitu
lo primo quia unaqueque octo uocum con
nexio ſimilitudinem efficit extremorum me
rito igitur ptholemeus diapaſon equiſonaȝ
apellauit alias uero q̄ ab hac equalitate mul
tum diſtare noſcuntur conſonantias Nam
que diateſſaron uel diapente cordam per me
dium non diuidunt nec in duplo cadunt
numero ut monſtratum eſt ſeptimo quartí

q̄uiſ ſimul iúcte ad hāceqūlitatis unionē attī
gāt Hec idcirco de diapaſō eq̄litate dcā ſunt
quo multis innoteſcat eā eſſe que ob ſui iu
ſtiſſimā dimenſionē uoces ī monocordo & ī
hac tractabili corda faciliter copulat & ꝑcre
at ita tñ ꝙ ſp ex oībus ſuis tonis & ſēitoniiſ
diapaſō ipa pſtiterit cóſtituta. qd licȝ uariis
multiſqȝ modis fieri ſoleat hec nihilominus ē
potior corde dimenſio ut primū octo uoceſ
formentᷣ & ꝑportōabiliter copulentᷣ deīde
fiat ad īfinita p diapaſō ſi neceſſe fuerit pro
greſſus. Memēto itaqȝ lector ꝙ diuiſa ſupiuſ
p mediū corda primā tibi creauerit diapaſō
nūc uero ſi ſecūdā eius ſpēȝ atqȝ nonā uoceȝ
hr̄e uolueris ponas cōpaſſū ī ſecūda uoce q̄
dr̄ hypatehypatō totā duobus eqſſimis paſ
ſibus ptiens cordā ac ubi primus terminaue
rit paſſus nonā ibi. ſ. parameſē affige cordaȝ
diapaſō ad ipaȝ ſcdaȝ & ad octauā tonū pficiē
entē. Rurſus in tertia uoce fixus conpaſſus
duobȝqȝ eqſſimis paſſibȝ cordā ptiēs ubi p̄
mus terminū fecerit paſſus uoceȝ decimā. ſ.
tritedieȝeugm̄nō appōi cōpellit ſēitoniū mi
nus ad nonā ad ipſā uero ē tiā diapaſō eqſo
nātiā iplētē. Itē ī uoce q̄rta ɔſtitutus ɔpaſſus
totāqȝ cordā duobȝ eqs paſſibȝ diuidēs ubi

primus terminū fecerit paſſus undecimaȝ.ſ. paranetedieȝeugmenō uocē creabit.ad ipſaȝ q̄rtā diapaſō ꝑducētē & ad decimā tonū. In quinta ūo uoce fixus cōpaſſus totūq; corde reſiduū duobus equiſſimis partiēs paſſibus duodecimā uocē.ſ.netedieȝeugmenō ī termi natiōe primi paſſus affigit.ad quītaȝ ipſam diapaſon cōſonātiā & ad undecimā tonū pfi ciētem. Rurſus ſi cōpaſſū ī ſexta uoce ſtatue ris totāq; cordā duobus equis paſſibus men ſus fueris.ubi primus fineȝ fecerit paſſus ter tiādecimā q̄ eſt tritehypboleon cōſtituas uo cē.a duodecīa minore ſemitonio diſtātē. & a ſexta p diapaſon. Itē ī ſeptima uoce cōfixus cōpaſſus totū corde reſiduū duobus eq̄s paſ ſibus menſurans.ubi primus finierit paſſus q̄rtādecimam uocē.ſ.paranetehypboleon iu bet configi. a tertiadecima tono.& a ſeptima p diapaſon diſtātē. Deniq; fixus cōpaſſus ī uoce octaua metiens totū corde reſiduū ī du os eq̄ſſimos paſſus ubi primus terminatus fuerit paſſus ibi uox quindecima.ſ. netehy perboleon debet cōſtitui.ad q̄rtamdecimam tonū pficiens & ad octauā diapaſon cōſonā tiā.hoc nāq; modo corda equiſſime diuidit de ſonis in ſonis p mediuȝ.hiſq; quindecim

uocibus quotquot uoluerimus ſuperaddere
poſſumus uoces. ſemp eodeȝ ꝓceſſu diapaſō
replicando.

De diuiſione tonorū p ꝓpria ſemitonia. Capitulū. v.

h Abita dimēſione tonorū atq; natu
raliū ſixorūue ſeitoniorū & ꝯſonan
tiarū ī unica corda arythmeticis ꝓ
portōibus dēſtiātibȝ. nūc mōſtrādū ē quo ri
tu unuſqſq; tonus ī dicta corde dimenſione
cōſtitutus debeat ac poſſit ī duo īeq̄lia ſeito
nia diuidi. ſūt.n.ſeitoniū minus & ſeitoniū
maius mēbra q̄ ſimul iūcta tonū pficiūt. ſūt
ꝓpterea & diminutiores pticule q̄ ipa ſeito
nia diuidūt atq; poſtmodū ſimul iūcte pfici
unt q̄s ꝯcludimus omittēdas ob nimiaȝ ſui
quā ſortiūť portiōȝ. ut tactū fuit tertio q̄rti
ſeitonia itaq; qm̄ maiora & prima occurrūt ī
diuiſione tonorū. in corde dimēſione tonos
ſingulos diuidēdo diſtiguemus. Cūȝ igitur
maiora mīoribȝ ī ſupparticulari ac in ceteris
gñibus eq̄ri ñ poſſit ſcdm ſcolas muſicoruȝ
tonus q̄ ī ſexquocta. ꝯſiſtit ꝓportōe ī duo īeq̄
lia diuidiť ſeitonia. quocirca ponať ꝯpaſſuſ
ī tertia diſpoſite ſupius ac dimēſe corde uoce
totā ī octo eqſſimis paſſibus partiēs cordaȝ

q̄ ī ipſa tertia uoce rediēs rtorq̄at ad ḡuiorē ptē. & ubi nonus ille terminuꝫ poſuerit paſ ſus ibi fit diuiſio mīoris maioriſq; ſemitonii primi .ſ. toni cōſedētis inter pſlābanomenos & hypatehypatō. cū v̄o hec uocula auferat ad placitū & ad placitū reponat. qa natura liter ī diſpoſitōe ꝯſonātiaruꝫ nō cōuenit. nul lū ſortit nomē cōgruū. Ipſā idcirco clauicu lā noīabimus ceteras ſibi ſimiles cōſimilibꝫ uocabulis nūcupātes. Hic igit primus to nus ī duas īeq̄s ptes diuiſus ē. iuſta dimēſio ne cōputata ī mīori parte minus rſonat ſeīto niū. & ī maiori apothome ſeu ſeītoniuꝫ ma ius p ſè diſcors ac ad nihil aptū. minus uero ſeītoniū ecōuerſo ē armoīe decus & ſuauitas q̄ ſimul iūcta ſeītonia ſemp pficiūt tonū. no nus ergo ille paſſus ex īmobili ac fixo necnō naturali ſeītonio qd inter ſcdam & tertiā vo cē accidit. & ex maiori pte. ſ. ſeītonio maiori primi toni diuiſi tonū fecit. nō igit negādū eſt fixū illud & īmobile ſeītoniū eſſe minus quo cū ei maior ps toni fuerit inſerta explet tonus. Duo igitur ex his inferūtur. ſ. ꝙ to nus per maius & minus ſeītoniū diuidit ad inſtar diuiſibilis ſexqoctaue ppor. & ꝙ mīo ra prius ſūt illa ſeītoīa qbus maiora iūgūt

semitonium maius per se discors semitonium minus canorum

ut inde tonus redūdet. Multe igitur ſunt huiuſmodi clauicule ī monocordo īſtrūmē to. quas alii fictas uoces alii uulgo bmoles noīant. nonnulli tn̄ uerius ac magis proprie ſemitonia dicunt cuȝ nihil aliud faciāt q̄ ſingulos tonos in duas impares partes diuider̄ quas ſi iuſte dimēſus fueriſ ac unā altera maiorem aut ecōuerſo minorē non inueneris. illud teneas monocordū iniuſtuȝ fuiſſe cōpartitum. querat nūc prouidus lector quare he clauicule q̄ recte ſemitonia nūcupātur cū ſonos producāt. nō intercipiātur in ſuperiore quindecim uocū diſpoſitione ac ꝓpriis ſibi cōuenientibus nominibus nominēt͛ & ꝓferātur ī naturali cōſonātiarum prolatione. Id quidem nimis intrincatū atq̧ ſuperfluuȝ foret. cū preſertim homo naturaliter liberaȝ & expeditam habeat uocē. Id enim natura fert ut in modulatione uocum ī gn̄e dyattonico nihil minus a ſemitoīo minore ꝓferri poſſit humana uoce. ip̄mq̧ ſolū minus ſemitoniū ꝓferendū cōſtituit abitiēs apothomē ſeu ſemitoniū maius ob nimiā ſui diſſonātiā quā generat modulādo. ſed minus īteruallū qđ ī cōſonātiis proferri debeat optime cōſonans quod ſemitonii mīoris ſpacio maius eſt dicȝ

fasc. XII

tur tonus. Itaq̧ ſemitoniū minus qđ ob ſui ſuauitatē in cōſonātiis coaptatᷣ hūana uoce ꝓnunciādū a muſicis ſūma ueneratōe retentū ē atq̧ in naturali diſpoſitōe uocū āte uel poſt uel inter duos tonos conſtitutū. quod tūc ſigulis quattuor uocū cōſtitutōibus natura duce pfectā pficit diateſſarō cōſonātiam que ſemp debet in q̄ttuor ſonis hēri ut ſatis dictū eſt capitulo ſcdo. Facilie itaq̧ pōt qſq̧ quēcūq̧ uoluerit diuidēre tonū ꝓ ut in monocordo īſtrumēto hiiſdē clauiculis z uoculis cōſtat ſed ī muſice armonica minime ſūt neceſſarie ob ſui puulā portōnem ut p̄dictū ē ſūt. n. mobilia ſemitonia quia ad placituȝ appoſita ſūt z ad placitū poſſūt auferri. licȝ armonice ꝓlatōi nō cōtingāt p̄ter q̄ in tēpatōe trittoni de quo latius tactū eſt. c. primo neq̧ ſi ipam trittoni aſperitatē aliter effugerē potuiſſet muſici clauiculam illā inter meſen & parameſē fixiſſet. Nūc aūt q̄ in huiuſmōi tonoꝝ diuiſione ſemitonia p̄ire debeāt & q̄ ſubſeq̄ (miora. ſ. an maiora) ꝑpiendū eſt. non nulli. n. dicūt hoc arbitrio diuidētis eſſe cōmittēdū nā ſic tonus in maius ac minus ſēitoniū diuidiᷣ ita per minus & maius expletur. uerūtñ minus ſemitoniū in huiuſmodi

ſemitonia ~~maiora~~ ad placitum ponuntur z auferuntur

dimẽſiõe p̃cedat ac in ꝑuiori parte toni per
ſiſtat neceſſe eſt tribus ſaltẽ de cauſis Primo
nãq₃ ut de ip̃o trittono ſũmat᷑ argumẽtũ ſi
ſit a meſes corda in triteſi nemenõ ubi tonuſ
ad temperãdũ trittonũ reſecat᷑ ſẽitoniu₃ ma
ius ſeu apothome nũq̄d primo errore peior
erit nouiſſiuſ: ꝓfecto plus diſſõat apothom̃
cũ duob₃ tonis q̃ triũ ſibi inuicẽ ſuccedẽtiũ
tonorũ modulatõ.p̃terea ſi ſẽitoniũ minus
in hac toni diuiſiõe nõ p̃cederet tetracordu₃
ſinemenõ aut oĩno nõ eſſet ĩuentũ aut a diſ
cordia peſſĩa q̄d nullo pacto eſſet tollerãdu₃
inchoaret decebat q̄ppe ip̃₃ p minus ſemito
niũ & tonu₃ ac tonũ ut z alia tetracorda ꝓ
cedere .Poſtrẽo ſi in huiuſmõi toni diuiſiõe
ſẽitoniũ minus nõ p̃cederet q̄s nõ uidet ubi
naturaliter ẽ ſemitoniũ minus fixũ ibi duo
ſuccedere ſibi ſemitonia mĩora primũ.ſ.mo
bile de p̃cedẽti tono diuiſo ſecũdu₃ erit hoc
atq₃ fixũ:q̄ nõ modo difficiliẽ ꝓnũtiant᷑ ſ₃
q̄d deterius eſt ſimul iũcta tonũ nõ explent
Vt exẽpli gr̃a ſi cõpaſſũ ĩ ſecũda dimẽſe cor
de uel mõcordi uoce poſueris totã cordã no
uẽ eq̄ſſimis paſſib₃ diſcurrẽdo primus paſſ
us tonũ inter tertiã & q̃rtã uocẽ p maius &
miuus ſemitoniũ partit᷑ ac ſi ſic ulterius p

ſingulos tonos ꝓceſſeris. apothome primo
tibi ſemꝑ occurret & illud de duobꝫ ſemito
niis minoribꝫ ſibi ſuccedētibꝫ incōueniens
euaderē nō poteris. q̄d lꝫ certis in locis occur
rat nec ſit euadēdi modus potiſſīe cū tonuꝫ
ſubſeqn̄teꝫ naturale ac fixū ſēitoniū diuidi
mus in mīus & maius ſemitoniū q̄a ibi tūc
cōſeqn̄ter ſibi ſuccedūt duo ſemitōia mīora
q̄d tolleratᷣ & cōuenit in ip̄o mōcordo dum
mō naturale & fixū mīus ip̄m ſemitoniū p̄
cedat mobile uero ſeq̄tᷣ. tn̄ ubi tonū cōpetit
reſeccari ꝓ tempando trittono haud aliquo
pacto tollerāduꝫ ē maius ſemitoniū p̄cedere
& minus ſequi. Hiiſ igitᷣ ita p̄miſſis uolens
& ceteros mōcordi tonos ꝑ minus ac maius
ſemitoniū diuiderē ꝓ ut priuſ diuiſus ē tōuſ
ponat cōpaſſū in ip̄a uocula mobili q̄ duaſ
primas uoces primūq; tonū diuidit totā in
q̄ttuor eqſſīos paſſus metiēs cordā ubi eniꝫ
priuſ termīauerit paſſus īter q̄rtā uocē & qn
tā ꝑ diateſſarō in ſexq̄tertia ꝓportiōe ibi cō
ſtituatᷣ clauicula q̄ tonū illū tertiū ꝑ mīus
maiuſq; ſemitoniū diuidet. Hoc ita diuiſo ī
hac nuꝑ creata clauicula tertiū tonū diuidē
te ponas conpaſſuꝫ quattuor equis paſſibꝫ
totā mēſurās cordā & ubi prīus ille q̄euerit

Ista notanda pro intellectu artificii monocordi

paſſus ibi cōſtituas clauiculā q̄ ab ip̄a in q̄
cepiſti diateſſarō reſōabit & tonū q̄ntū int̄
ſeptimā & octauā uocē p̄ minus maiuſq; ſēi
toniū icidet. Ab hac uero uocula q̄ hūc q̄n
tū tonū diuidit ſi totū corde reſiduū in du
os eq̄ſſios paſſus dimēſus fueris ac poſtmōz
cōpaſſū retorq̄as ex ip̄a in qua incepit uoce
v̄ſus g̃uiorē p̄tē & ubi tertius ille terminuz
fecerit paſſus ibi clauiculā appōas diuidētē
tonū ſecūdum inter tertiā & q̄rtā uocē p̄ mi
nus ſemitoniū & maius diapētes cōſonātia
ac ſexq̄ltera ꝓportōe dictāre. Nūc ab hac di
uiſione ſecūdi toni totā in q̄ttuor eq̄s paſſi
bus diuidas cordā & ubi p̄rius paſſus finie
rit inter ſextā. ſ. & ſeptimā uocez ibi clauicu
lā q̄rtū tonū p̄ minus maiuſq; ſemitoniū di
uidentē affige q̄ ab ea in q̄ cōpaſſus ceperit
p̄ diateſſaron in ſexq̄tertia ꝓportōe diſtabit
Deniq; ſi cōpaſſū in ea clauicula q̄ primū di
uidit tonū poſueris duobus eq̄ſſimis paſſi
bus totā partiēdo cordā ubi primus termīa
tus fuerit paſſus. ſ. inter octauā & nonā uo
cē ibi clauiculaz cōſtituas q̄ ſextū illū tonū
in minus ac maius incidet ſemitoniuz & ad
ip̄am in q̄ cepit p̄fectā diapaſō reſpondebit
De cetero hoc ritu ꝓcedēdū eſt in cōſtituen

da ptitõe quotcũq̧ tonoꝝ p minus ⁊ maius ſẽitoniũ cordã ut pote ipaꝫ duobꝫ eqſſimis paſſibus freqñter ptiendo uerãq̧ diapaſõ de tono bipartito ĩ tonum bipartitum ꝓcrean do q̄ cũ in mõcordo inſtrumẽto clarius pa teant ꝓuidis lectoribꝫ exq̄rendũ cõmittius

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE

De ordinatõe ſonorũ per litteras & cordas latinas capitulum ſextum

Latini muſici grecoꝝ pboꝝq̧ ueſti gia imitãtes ſonorũ dimẽſiõeꝫ eodẽ ordie quo ipe q̄ndecĩ corde ab ipis pbis ĩuẽte ac cõmenſurate fuerũt cõſtruxerũt nãq̧ ſepteꝫ prias alphabeti lr̃as in mõcordo fixerũt eas ĩſup reiterãtes primã iterũq̧ reſu mẽtes ut q̄ndecĩ eẽnt ſic diſpoſite ſupius uo ceſ primã.n.lr̃aꝫ.ſ.A ĩ g̃uiori loco ĩ quo ꝓſ lãbãomẽos erat ſituabãt·ſcdaꝫ uero.ſ.b ubi hypatehypatõ tertiã.ſ.c ĩ tertia corda.q̄rtaꝫ ſ.d ĩ q̄rta corda.q̄ntã lr̃aꝫ E ĩ q̄nta corda ſex tã F ĩ ſexta corda Septimã G ĩ ſeptĩa corda Itẽ primã ĩ octaua corda.ſ.A ſcdaꝫ ĩ nona.ſ. b tertiã ĩ decĩa C q̄rtã in undecĩa d q̄ntã in duodecĩa E ſextã ĩ tertiadecĩa F ſeptimã ĩ q̄r tadecĩa.ſ.G priaꝫ iteꝝ ĩ q̄ntadecĩa.ſ.A poſt mõꝫ muſici ꝓuidi hiis q̄ndecĩ lõis tetracor dũ lr̃is deſcriptuꝫ ĩ acutiori loco cũ pria lr̃a

Latini musici ut sonos [illegible] imitationem grecorum phrorum a quibus ipse quindecim corde fuerunt inuente & commensurate, ordinarunt septem lras latinas reiterandas usque ad quindecim Vbi greci prolambanomene illi A, vbi hypatehypato ibi b &c. postmodum prouidi musici ipsis quindecim cordis addiderunt unum tetracordum taliter quod prime quatuor lre triplicabantur, rursus septem primas quas graves dicebant figurabant maiusculas sic A B C &c. alias vero minori forma sic a b c &c. et has acutas dicebant, tres inde additas quas supacutas dicebant figurabant ad differentiam quibusdam tractulis sic [illegible]

+ [illegible] has lras [illegible] haberent, addiderunt unam duplis tractulis formatam [illegible] ut tetracordum fieret disiunctum. postea in graviori parte addita fuit Γ gama a beato gregorio, quam a grecis musica habuimus, Et sic oes lre debent scribi in introductorio quod inuentis a- [illegible] syllabis coordinatis construxit guido aretinus. [illegible] pronunciabant sonos uel cantus quod & greci & hebrei faciunt, idque a guidone laudatur & facile indicatur [illegible] septem primis lris [illegible] ordinem [illegible] que [illegible] in chordis suis ordinauer. & inter ipas [illegible] fiendo diatessaron [illegible] multo tempore [illegible] tritono

q̃ triplicata ſuerat ligauerũt attẽdentes q̃ plu
rimos hões ad eũdem acuminis terminum
uocis modulatõe ꝑtingerẽ qđ quidẽ tetracor
dũ hiis lr̃is demõſtrabãt A B C D hoc igi
tur ordine quattuor prime alphabeti lr̃e tri
plicabant᷑ tres uero reliq̃ duplici tm̃ ĩpreſſi
one reſtabant. Cũ uero prime ſeptem lr̃e in
grauioribus cordis cõſtitute grauiores effi
cerẽt ſonos eas idcirco muſici maiori q̃dam
figuratõe pingebãt ipas uero q̃ in ſequenti
ordine acutioribꝫ cordis erant adhibite ex
aliarꝝ dr̃a minori deſcriptione ſignabãt. treſ
uero ultimas poſtremo ſupadditas qm̃ illas
ſeptẽ in acutioribꝫ cordis ſitas ſupuadebãt
acumie tractulis qbuſdam geminatis ex ce
terarũ in g̃uibus acutioribuſqꝫ cordis ſixa
rum lr̃arum dr̃a ꝑnotabant quarũ omniuꝫ
hec eſt deſcriptõ. A B C D E F G a b c d e f
g primas itaqꝫ ſeptem dicebãt
g̃ues reliq̃s uero acutas q̃ttuor aũt ultimas
ſupacutas Et qdem ante lr̃arum huiuſmodi
cõſtitutionem inuentam ſonorũ primordia
ac ꝓprietates g̃uitateſqꝫ z acumina qbuſdã
difficilimis ciphris ſeu caracteribus ꝓferre
bãt qui q̃ppe ꝓnũtiatõis modus ob labo
rioſam ſue ꝓlatõis difficultatẽ a muſicis ꝓ
lis abiectuſ ẽ atqꝫ relictuſ hĩc idcirco receſſit

Ante constitutionẽ pronunciando sonos predictis litteris ipsos pronunciabant quibusdam zyphris seu characteribus difficillimis prolatu que receperunt

ab uſu de quo quidem difficilio cantādi ri
tu latius tractauimus ī q̄nto floris muſices
quē ad Illuſtrē marchionē directiuū cōſcrip
ſimus ac de ipō Iohāinus cartuſiēſis in ope
ſuo diffuſe multa patefecit. Facilimuꝫ itaqꝫ
ſeptem ꝓnūtiādarꝫ lr̃arū modū ac ritū ꝓ ꝗ
da muſicorū ſolertia cōſtituit obſeruanduꝫ
qppe & greci nec nō & hebrei alphabeti ſui
primas ſeptem hoc ordine cōſitas lr̃as haud
difficilie mōdulis dictātibꝫ ꝓferri cōſēſerūt
q̄s euidēter in prīo q̄nti ꝑalegati floris mu
ſices recta mōdulatōe ꝓbauīus Facilis igit̄ e
rat mōdulatō lr̄is cōſtituta teſte clariſſio illo
muſico Guidone Aretio in q̄dā epiſtola ſic
ſcribēte Soliſ notar̄ lr̄is optiꝫ ꝓbauiuſ qbꝫ
ad diſcēdū cātū nihil ē facilius ſi freq̄ntate
fuerit ſaltē tribꝫ mēſibꝫ. Profcō idē ſeruatuſ
ē in ipīs lr̄is ordo tonorū ac ſēitoniorū q &
in cordis pꝫorū ſupius dimēſis nāꝫ iter A
& B tonū ꝓferrebāt iter b z c ſēitoniū miuſ
inter C & D tonū inter D & E tonū inter E
& F ſēitoniū mius iter F & G tonū iter G &
A tonū iter a z b tonū z ibi q̄nꝫ ſeccabāt to
nū i duo ſēitōia ieq̄lia ad euitādū tritonū
ꝓ ut ſupiuſ āple pclaruit itē iſ b z c ſēitoni
ū mius hēbāt ī ceteris quoqꝫ eūdē ſeruabāt
ordīeꝫ z ꝓceſſū quē ī ſupiuſ diſpōitiſ cordiſ

Aliud opus Franchini titulatum Flos musices

philoſophi obſeruare ꝓbant᷑ atq hic ipſis
lr̄is modus exiſtit ut in ſigulis q̄tutor lrāꝝ
comixtōib3 diateſſarō cōſonātia ſp cuenire
cōtigat. Qm̄ ꝓpterea oē qd̄ dr̄ ſcribi pōt qd̄
cūq ſcribit᷑ ad cātū redigi poſſe minīe dubi
tāus hinc idcirco cū qd legīus qd̄ delectet ſi
id ipm̄ cātemus āpliorē aditiet delectatōem
qm̄ muſices diſciplīa naturalit᷑ delectabilis
ē ut ī prīo primi q̄ plurimis auctoritatibus
& exēplis mōſtratū ē. Oīſ nāq dictō ī gm̄ma
tica ac uulgari colloquio ymo qd̄ maius eſt
oīs ſillaba una ſaltē uocali pficit᷑ & ſine uo
cali hrī nō pōt ſūt.n.quīq uocales quibus
oīs penitus diuergit᷑ ſillaba & dictio q̄s ut
oē qd̄ dr̄ uel ſcribit᷑ cātari poſſe ꝓbemus ſī
gulis ipīs diſpoſitis lrīs q̄ uoces ſeu cordas
ſonāt ſubiūgamus & cū quīq tm̄ ſint uoca
les ſoni uero ſeu lrē plures.ſ.decē & octo uo
cales ipās pluries replicēus quo una queq
lrā uel ſonus ipās quinq contineat hoc mō

A B C D E F G a b c d e f g aa bb cc dd
a e i o u a e i o u a e i o u a e i
o u a e i o u a e i o u a e i o u a
e i o u a e i o u a e i o u a e i o
u a e i o u a e i o u a e i o u a e
i o u a e i o u a e i o u a e i o u

cū igit̄ certo tp̄e has tm̄ decē z octo lr̄as cor
dis adhibitas muſici occuparēt altera lr̄a in
acutiori loco duplis ſignata tractulis fuit
ſuperaddita ut fieret totum tetracordum a
primis quindecim lr̄is diſiunctum hoc mō
b C D E que quidem lr̄a decimamocta
uam ſibi ꝓximam tono ſupuadebat acumi
ne. Ad grauiorem poſtmodū ptē ſubiūcta
eſt a beato Gregorio ut quidam dicūt una
lr̄a greca q̄ primū occurrit in deſcriptōe hu
ius dictōis grecus ut ipis honor inpēderet
& gloria a quibus muſici latini traxere pri
mordia eorū imitādo ritū & ueſtigia alii au
tem Guidonem monacū aretinū ipam lr̄aꝫ
grecam cordarū ordini ſubiūxiſſe ſcribūt ea
namq; ab ea littera que antea prima erat to
no ſuperatur acumine. Verum cū in prima
littera alphabeti latini. ſ. A que in grauiore
philoſophicarum cordarū loco primitus fu
erat cōſtituta initiū atque primordia muſi
ce conſonantie nec non tocius corde uel mo
nocordi diuiſio caperent ſemper ad hec uſq;
tempora idem celebratus eſt ordo ut in ipa
A que ꝓſlambanomenos reſonabat ſpēs cō
ſonātiarum initio ſumerētur greca enim lr̄a
in grauiori loco ſubiūcta ſic figurāt̄ Γ ga

beatus grego
rius addidit
Γ gamma
multi dicunt
fuisse guidonem

ma quidē ſonat grece g uero litterā indicat latine. Hiis igitur ita diſpoſitis uiginti cor dis per ſeptem litteras differentes q̄ ſeptem uocum diſcrimina pernotabant cum iā diu ipſum canendi ritū muſici celebraſſent rerū natura eos ſolerti inueſtigatione excitauit longa exercitatione perquirentes ſorte quo nammodo ea facillime & per pauciora poſſ ent apperire perceptu que difficillime & per plura cognitu cōtingebant preteriens itaq; ut multi ſcribūt Guido mōachus pededin tim mōaſterii clauſtrū eius aurib; mōacho rum hymnum ſancti iohannis baptiſte .ſ. ut queant laxis reſonare fibris zc. modulan tium uoces applicuere quoru; quidem mo dulatione diuino quodāmodo ſpiritu duc tus aggrediens uaria multimodaq; examīa tione perpendit ſex primas ſillabas ipſaru; ſex particularū primi uerſiculi eiuſde; hym ni inter ſe inuicem acumine & grauitate di ſtare ut unaqueq; ſillaba ad ſibi uiciniorem uel tonum uel ſemitoniū minus teneret na turali diſpoſitōe ac ſibi inuicem recto ordīe diateſſaron ſpecies in quattuor ſonis reſpon dere arbitratus eſt. ſunt enim ſillabe ipſe ſex uidelicet ut re mi fa ſol la quas poſtmodu; prefatus Guido ad omnem armoniam pro

ferendam conſtituit nam̄ ex omnibus uoca
libꝫ ğmaticis cõſtituūt̄ q̄ cū qnqꝫ tm̄ ſit uo
cales ſillabe uero ſex pria uocalis replicat̄ ī
ip̄is ſillabis.ſ.ī ultīa q̄ dr̄ la itaqꝫ ut antea ī
modulis uocibus exp̄mebāt̄ lr̄e poſteri has
ſex ſillabas uſui com̄darūt neqꝫ.n. difficilio
rē extitiſſe ſillabarū ꝓnūtiatōeꝫ q̄ lr̄aꝝ eſtīe
mus cū idē & breue & longū tēpus retineat
ſillaba ī modulata ꝓnūciatōe qđ & uocalis
ac lr̄a id quoqꝫ acumīs z ğuitatis exprimit̄
ī ſillabis qđ demōſtratur i lr̄is & uocalibus
Nāqꝫ īter hāc primā ſillabā & ſcđaꝫ tonus ē
ſic īter prīaꝫ ultīate ſubiūctā lr̄aꝫ grecā & ſe
cundam. item inter ſecūdam ſillabam & ter
tiā tōus ꝑ ut etiā īter A & B Inter tertiā ue
ro & q̄rtā ſillabā ſēitoniū mīus ſic īter b & c
q̄rta uero ſillaba ad qntā tonū ducit. itē qn
ta ad ſextā tonū. atqꝫ id circo qcqđ foret can
tabile hiis ſex ſillabis deſcriberetur ac expri
meret̄ uocibus inſtituit. & ut clarius eluce
ſcat qđ tractamuſ ſubitiamuſ armētū primi
uerſiculi ip̄ius hymni eiſdem ſillabis forma
ti quarū quideꝫ ſillabarū acumina atqꝫ ğua
mina quattuor lineis cū ſpatiis interiacenti
bus ex ipſarum grauitatis acuminiſqꝫ diffe
rentia diſcernuntur hoc modo

Aīaduertēs itaqꝫ Guido ip̄e peroptie atqꝫ co
mode ſemitoniū minus inter mi & fa q̄ ſibi
īuicē molitie quadā & debili ſuauitate corre
ſpōdēt naturaliter collocari qđ qdē ſēitoniū
mīus fixū ſp ē unuꝫ & ideꝫ ſiue fuerit in ḡ
uioribꝫ ſiue in acutioribus cordis cōſtitutū
miro ordine cōſtituit mi fa ſp ꝑferēdas ubi
naturale ſēitoniū occurrebat qppe in ſupio
ri cōſtituto lraꝝ ordīe ut p̄dictū eſt ſemitōi
um mīus ſp īter b & c & inter E & F & qn̄ꝫ
inter a & b.ſ.ubi trittonus tēpabat natura
liter occurrebat qđ licet diuſis in cordis ac
locis naſceret ſp unū z idē erat. itaqꝫ faciliuſ
ac aptius oīa mīora ſēitonia in cātibꝫ natu
ralit occurrētia ꝑferūtur unica ꝑlatōe q̄ di
uerſis cū ſint ſp ut dictū ē ſimilia nec dr̄ant
inuicē maioritate ſeu mīoritate. Has idcirco
ſillabas ip̄is primo cōſtitutis lr̄is copulauit
hoc ordīe. In pr̄a nāqꝫ lr̄a greca ḡuiori cōſti
tuit primā ſillabā ut hic Γ ut. in ſcđa lr̄a ſe
cūdā ſillabā hoc modo Are. in tertia lr̄a ſilla
bā tertiā ut hic B mi. & nota ꝙ ī huiuſmōi
introductoria cōſtitutōe ubicūqꝫ accidit na
turali ordīe hec ſillaba mi ī B lr̄a tūc illa lr̄a
deſcribit quadrata ad dr̄aꝫ b rotūde q̄ figu
rat cū fa ſillabam ip̄i lr̄e b copulamus eo.ſ.

locauit potius ſemit. inter mi et fa q[ue] invicem molitie quadā z debili ſuauitate correſpōdent, quod ubi fuerit ſemp est unū z idem

loco ubi tonum ſeccamus ad euitanduꝫ trit tonum. In quarta autem littera ſeu corda q̄r tam ſillabam apponere congruit hoc modo Cfa. utqꝫ inter E z F inter quas naturale atqꝫ fixum occurrit ſemitonium minus diſcerne retur ipſum ſemitonii ſpatium quod in ha rū ſillabarū dimēſōe ſp cadit ubi mi & fa cō ſequenter collocate proceſſiuo ordine diſpo nuntur in hac tertia lr̄a latīa que in quarto loco ſedet ubi fa iam collocata eſt primā ipa rum ſillabarum confixit hoc modo Cfa ut & nota ꝙ ſillaba ut ſemper eſt caput & prin cipium aliarum ſibi ſuccedentium ſillabaꝝ ſcꝫ. re. mi. fa. ſol. la harum enim omniū ſex ſillabaꝝ aggregatio dicitur in cātu deductō quia deducit modulantium uoces ex graui tate in acumen & ex acumine in grauitatem ſexqꝫ ipīs ſillabis deductio perficit & īplet ex quibus tres diateſſaron ſpeties ſupplent ut tactū eſt ſupra capitulo ſecundo In quar ta autem littera latina que quintum locum tenet quintam ſillabam collocauit. ſ. ſol. itē ſecundā uidelicet re prime. ſ. ut nuper in ca pitulo precedente confixe tamq̄ fundamēto relataꝫ hoc modo Dſolre. Rurſus in quinta lr̄a. ſ. E que ſextā huius ordīſ cordā mōſtrat

ſextam ſillabam uidelicet la inſuper & tertiā que eſt mi eidem ut in C collocate correſpō dentem hoc modo E la mi. At cuꝫ prima deductio finem faciat in hac corda reſtat ꝑceſſus ſecunde deductionis que in c littera ſūpſit initium. Itaqꝫ in F littera ſexta ſeptimam cordam regente quartam ſillabā ſecunde deductionis locauit. ſ. fa ibi quoqꝫ principiuꝫ & fundamentum conſtituens tertie deductionis hoc modo F fa ut hec enī tertia deductio ſemitoniuꝫ minus ducit inter a & b quo trittonus occultatur ideꝫ namqꝫ facit hec deductio quod ſinemenon tetracordū in ordine tetracordorū cum meſes corda ligatuꝫ ꝓbatuꝫ eſt operari. In ſeptima littera que octauam cordam offert quintā ſecūde deductōnis ſillabam confixit. ſ. ſol ac ſecundaꝫ tertie deductionis. ſ. re Item primam & fundamētuꝫ quarte deductionis. ſ. ut hoc mō G ſol re ut. In octaua autem littera. ſ. a. que nonaꝫ ſedem retinet ſextam & ultimam ſecunde deductōis ſillabā. ſ. la & tertiā tertie deductōis q̄ eſt mi nec nō ſecundā q̄rte deductōis. ſ. re cōfixit ut hic alamire cū uero ſcda deductio ibi termīet reſtat extēſiuus tertie & q̄rte deductōis ordo nāqꝫ ī deciā corda tertia ſillaba

quarte deductionis habetur diſtans a nona ſibi uiciniore tono in acumine que ſic figuratur B.mi ſed inter hanc decimam & nonã cordam conſtituta eſt b littera rotunda cum quarta ſillaba quarte deductõis.ſ fa que ab ipſa nona minorẽ diſtat ſemitonio in acumine & a decima ſuperatur maiore ſemitonio ſcꝫ apothome hec enim ſillaba q̃rta ſcilicet fa tercie deductionis tonum inter nonam z decimam cordam ductũ diuidit per minus ac maius ſemitoniũ trittonũ moliẽdo dicta eſt enim b quadra a figuratione & b rotunda.hec enim quoniam ſillabã quã regit.ſ.fa ſuauiorem minus ſemitoniũ ad g̃uiorẽ ſibi uicinã reſonando cõſtituit b mollis nomen ſortita eſt illa uero econuerſo quoniam ſillabam quam continet.ſ.mi duriorem & aſperiorem tonũ ad grauem ſibi uiciniorem pſtiendo in prolatione demonſtrat b dura ex contraria alterius proprietate merito meret̃ nuncupari.has igitur duas lr̃as cũ unuꝫ & idem nomen ſortiantur licet diuerſam figurationem & proprietatem atq́ꝫ diuerſum ſonum inducant in hac numerabili cordaruꝫ diſpoſitione ꝑ unica corda tamq̃ unum ſonum educente conſtituemus Igitur in tertia

fasc. XIII

littera undecimaꝫ cordam poſſidente inſtitu
tor ip̄e quintā tertie deductionis ſillabaꝫ.ſ.
ſol appoſuit tonū ad grauem ſibi uiciniorē
p̄ſitientem nec non & quartaꝫ quarte deduc
tionis.ſ.fa ſolo minore ſemitonio a graui ſi
bi uiciniori diſtantem atqꝫ etiam primam &
fundamentum quinte deductionis hoc mō
C ſol fa ut.in quarta uero littera duodecimā
cordam indicante ultimam tertie deductōis
ſillabam.ſ.la & quintam quarte.ſ ſol atqꝫ ſe
cundā quinte.ſ.re firmauit hoc mō d la ſol
re.In quinta auteꝫ littera tertiādecimā ſedeꝫ
poſſidente ultimaꝫ quarte deductionis ſilla
bam.ſ.la & tertiam quinte q̄ eſt mi cōſtituit
ut hic Elami.in ſexta littera q̄ quartādecīaꝫ
cordam regit quartam ſillabam.ſ.fa quinte
deductionis dicauit & primam ſexte deduct
ionis hoc modo F faut.in ſeptīa littera quī
tādecimā cordā poſſidentem q̄ntā ſillabā q̄n
te deductionis & ſecundam ſexte nec nō pri
cipiū ſeptīe ꝯſcripſit ut hic G ſol re ut.ī pri
ma uero littera q̄ decimam ſextam replet cor
dam ultimam appoſuit quinte deductioniſ
ſillabam.ſ.la & tertiam ſexte ac ſecundā ſep
time hoc modo. A la mi re.in decima ſepti
ma corda quā B quadra ſuſtinet poſuit ter

C ſol fa ut
d la ſol re
E la mi
F fa ut
G ſol re ut
A la mi re

tiam ſeptime deductōis ſillabam. ſ. mi ad g
uiorem ſibi uicinam tonum ſonantem inter
q̄s quartam ſexte deductionis ſillabam. ſ. fa
ſub b littera rotunda conpoſuit q̄ eadem in
alio huic cōſimili loco rōe p̄dcā & tonū diui
dit & trittonum temperat ac due ip̄e litter̄ &
ſillabe p̄dicta rōe ducēte ꝑ unica in huius i
ſtitutionis ordine reputabūtur corda. In de
cimaocta ua corda q̄ tertiam latinaꝫ litteram
deprehendit quintum ſexte deductionis ſil
labam . ſ. ſol & quartam ſeptime ſcilicet fa
firmauit ut hic C ſol fa. In decimanona
corda quam quarta monſtrat littera ultimā
ſexte deductionis ſillabam & quintam ſepti
me ſ. ſol cōfixit hoc modo D la ſol. In uige
ſima autem & ultima corda q̄ per quintam
litteram exprimitur ultimā ſeptime deducti
onis ſillabam. ſ. la collocauit hoc modo E la
quam quidem omnium litteraruꝫ ac ſillaba
rum ordinatā dimenſionē figurēus hoc mō

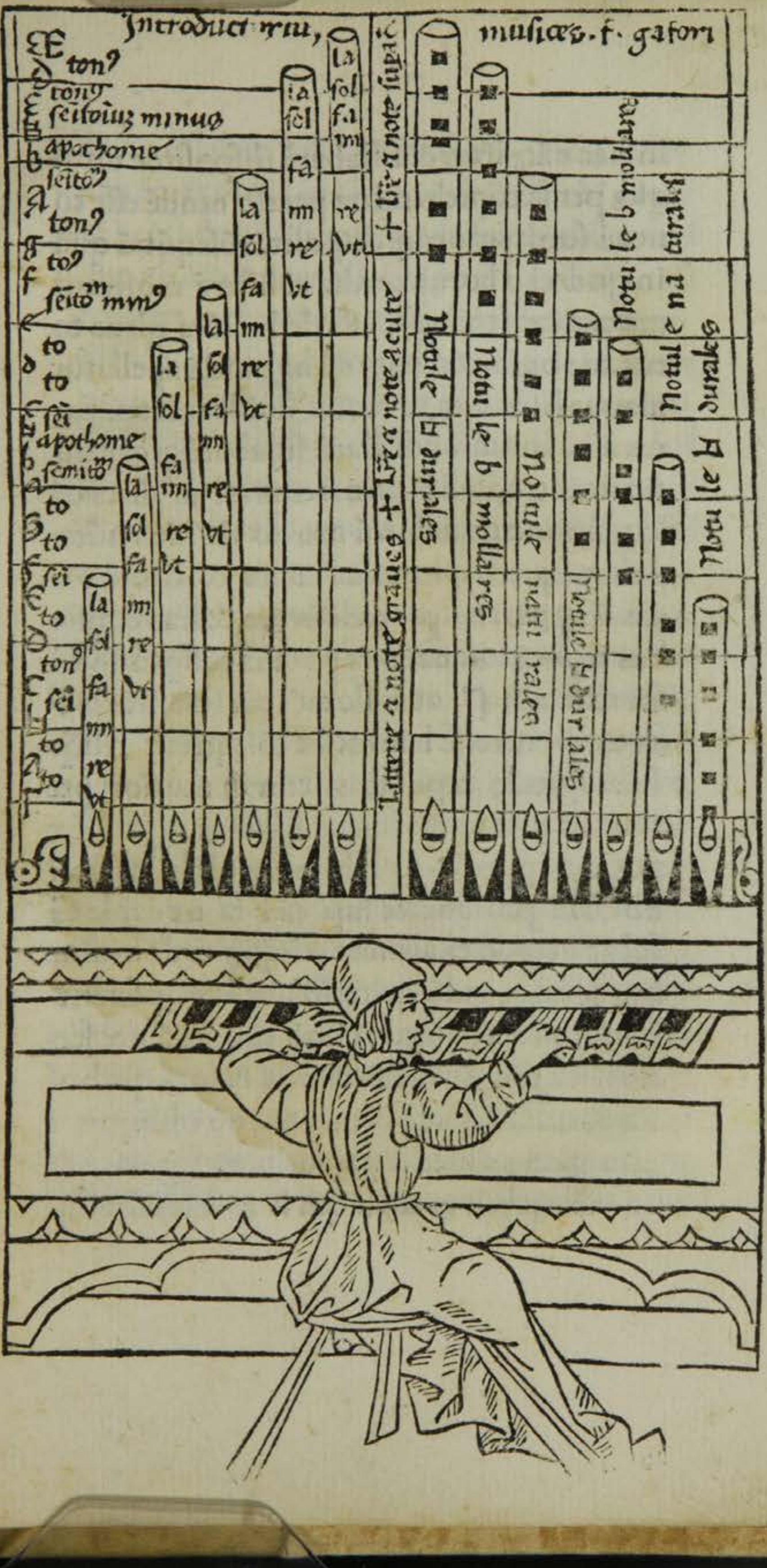
Introductoriu musices. f. gafori
apothome
Notule b durales
Notule b mollares
Notule naturales
Notule ♮ durales
Notule b mollares
Notule naturales
Notule ♮ durales

In hac nãq; lrãꝝ & ſillabarũ diſpoſitõe unuſ qſq; per ſe cõprehendere poteſt eandẽ eſſe to norũ ſemitoniorũq; diſpoſitã cõſeqñtiã quã in qndecĩ p ħoruȝ cordis cõſiſtere mõſtraui mus. patet etiã ſeptẽ eſſe deductões qbus to tus hic ordo contextus ẽ aqbuſdã apellatur manus hinc ẽ ꝙ in manu ſiniſtra cõtexitur uerũ cũ huiuſmodi lrarũ ſillabarũq; cõſtitu tio ſit introductõ prĩa facilis ad muſices di ſciplĩaȝ introductoriũ merito duxĩus nũcu pari in quo ſi plures uolueris cõſtituer̃ cor das in g̃uiore. ſ. pte eodẽ ordĩe & lrãs & ſilla bas replicãdo deſcẽdere poteris cõfigendo G ſol reut ubi Γ ut collocat̃. cui ſubſtitues F fa ut ipi uero E lami & ſic cõſequẽter reliq̃s ſubiũgendo replicabis. item in acutiori pte quotcũq; uolueris lrãs ac ſillabas ſupaddere poteris apponendo E la mi in ultĩa acutiori ubi E la ꝓnũciat̃ & ſup eã F fa ut deĩde G ſol re ut poſtea alamire reliq̃ſq; eodẽ ordine Inſup ẽ notandũ ꝙ ipe ſillabe licet ꝓferant̃ in introductõe cãtus tñ nõ denotãt̃ nec ſcri bũt̃ ſed ipaꝝ noĩa diſcernũt̃ & loca quibuſ dã notulis q̃dratis plenis nec nõ obliquis ĩ cãtu plano diuerſiſq; notulis ac figuris ĩ cã tu mẽſurabili ꝙ euẽit qm̃ ſi ipſe ſillabe ſup

lr̄as z ſillabas ueluti antiphōas aliaſq ꝓferē
das & cātandas ſcripturas deſcriberēt maxi
mā cōfuſionē īducerēt ac difficilīe diſcernerē
tur ab ātiphōaꝝ ſillabis potiſſīe cū cātus de
ſcēderet ad lineā ipaꝝ ātiphōarū. itē maiori
difficultate inprimit & notat ſillaba quaꝫ
notula Tres ſūt ꝓpterea deductōꝫ ꝓprieta
tes. ſ. natura b q̄dra & b mollis de qbus diff
uſe tractauimus ī qnto floris muſices. c. viii
& in libro collocutōm quē ad karolū palaui
cinū epm laudenſē dirreximus tertia collocu
tōe iuxta finē nūc de hiis breuiter id colligē
dū ē q oīs deductō cuius pricipiū & caput
vꝫ. ut fuerit ī lr̄a C cōfixū dr̄ ꝓprietatis na
turalis. omnis uero deductio habens princi
pium in G dicit proprietatis b duralis uel
quadralis. Iteꝫ omnis deductio habens fun
damētū & principiū in F dicit ꝓprietatis b
mollaris ſeu b rotunde. hinc id circo apud
Marchetū ꝓprietas ī cātu ē deriuatō pluriū
uocū ab uno eodēq pricipio. a qbuſdā uero
ſic diffinit ꝓprietas ē eſſētialis ſeu accn̄alis
uocū in g̈ui uel in acuto ordīe cōſtitutarum
acceptō. notulas. n. ꝓ ſillabiſ ſillabaſq ꝓ uo
cibus nouimus deputari qppe uoces nō po
ſſūt ſcribi ſꝫ mēorie mādant ne pereāt hinc

alind opus franchī. i. liber collocu... ono.

uocũ ſiue ſonoꝝ aſcẽſũ atq̧ deſcenſũ notule in cantibus lineis & ſpatiis affixe declarare noſcunť ac de hiis q̄dem õmittĩus multa q̄ in aliis uoluminibus de muſice diſcipline pratica ꝓlixius tractari cõtingent.

De ſpẽb3 diateſſarõ z diapẽtes.c.vii

Iateſſarõ cõſonãtia fit ex q̃ttuor ſonis cõſtituẽtib3 duos tonos z unũ ſemitoniũ mĩus ut p̄dictũ ẽ capitulo ſcd̄o.dcã eſt.n.a dia q̄d ẽ de & teſſarõ quatuor q̃ſi ex q̃ttuor uocibus fcã huic.n.muſice mũdana ſolet cõpari q̄a ex q̃ttuor p̄ficitur elemẽtis.nãq̧ q̃ternarii numeri p̄tes ſibi iuĩcẽ cõp̄ate ceteras cõſonãtias ducũt atq̧ ſimul iũcte dẽariũ explẽt nuñrũ quo oĩs multitudo nũeroꝝ cõcreſcit diſponãus itaq̧ nũeru3 ip̄3 q̃ternariũ naturaliter ab unitate ĩchoatũ hoc mõ i z 3 iiii bĩarius.n.ad unitatem duplam ꝓportõem ducit idcirco diapaſõ cõſonãtiã.ternarius ad bĩariũ ſexq̄lterã ac diapẽtes cõſonãtiã q̃ternarius ad ternariũ ſexq̄tertiã hĩc diateſſarõ cõſonãtiã.item q̃ternarius ad bĩariũ duplã idcirco diapaſõ.rurſus q̃ternarius ad unitatẽ bĩſduplã ſiue q̄druplã ex

q̄ fit bis diapaſō ſiphonia. hii qdē nūeri in ſūmā ducti decē pficiūt. Igit diateſſarō cōſonātia qm̄ q̄ttuor retinet uoces tres tm̄ neccē ē hēat drntes ſpēs q̄rū pria formatur ex tono ſemitonio & tono i eleuatōe. icipit. n. i Are ubi pria corda grecoꝝ. ſ. pſlābāomenos prius fuerat cōſtituta & pcedit ad q̄rtā lrā3. ſ. D hiis ſillabis re mi fa ſol & ubicūq; iperiū t ſiles uoces ſp fit pria diateſſarō ſpēs ut hic

Scda aūt diateſſarō ſpēs ele — A re
uat ſēitonio & duobus to — tōus
nis incipiēdo i B mi ubi ſe — B mi
cūda p̄toꝝ corda. ſ. hypate — ſēitoniū
hypatō iacebat hiis. n. q̄ttu — c fa
or ſillabis pcedit mi fa ſol — tonus
la & ubicūq; ſimilis uocu3 — D ſol
cōmixtio iperit ſp fit — Pria ſpēs diateſſarō
ſecunda ſpecies diateſſaron ut hic

B mi
ſēitoniū
c fa

Tertia aūt ſpēs diateſſaron — tonus
eleuatur duobus tonis & — D ſol
ſemitonio informatōe icipi — tonus
turq; in C fa ut ubi ter — E la
tia grecorum corda — Scda ſpēs diateſſarō

ſedebat & ꝓcedit ꝑ has uoces ut re mi fa aē
ubicūq; repit̄ ſimilis uocū aggregatō ſemꝑ
fit tertia diateſſaron ſpecies ut hic

Id ē interī adv̄tendū	C fa ut
ꝙ diateſſarō cōſonāti	tonus
a q̄ fit ex q̄ttuor ſōis	D ſol re
tribus ad plus ꝑficit̄	tonus
īteruallis cū.ſ.q̄ttuor	E la mi
īp̄as ſillabas cōp̄hen	ſēitoniū
dit ut hic re mi fa ſol	F fa ut

nā īter re & mi ē unū •Tertia ſpēs diateſſarō
toni interuallū inter mi & fa ē ſcđ'm.ſ ſēito
nii minoris inter uero fa & ſol ē tertiuȝ quo
tonus ꝑficitur qn̄ȝ cōſtat duobus īteruallis
ut dicēdo re mi ſol uel re fa ſol nā īter re &
mi ē primū qđ tonum facit ſed īter mi & ſol
ſcđ'm q đ ſēidittonū ſonat.i.tonū z ſēitoniū
dr̄ nāq; ſemidittō us a ſemi qđ ē īpſcm̄ & dit
tonus q̄ſi dittōus īpſcūs.i.duo toni cōiūcti
nō pleni.dittonus.n.dictus eſt a dya qđ eſt
duo & tonus.itē īter re & fa ē unū ſēidittōī
īteruallū & īter fa & ſol unū toni pleni inter
uallū igit̄ diateſſarō quotcūq; cōſtiterit inter
uallis duos ſp ton os unūq; ſēitoniū minus
cōtineat necē ē.ru rſus uno ꝯſtat īteruallo cū
•ſ.dicius re ſol & qđ dr̄ de hac pria ſpē ītelli

glē de ceteris diateſſarō ſpēbꝫ Duo ħāqꝫ ex
hiis uident̄ ꝓbari prīo qđ una q̄qꝫ cōſonātı
a ſiue diateſſarō ſiue diapente ſiue diapaſon
unā ſp mīus hēt ſpēꝫ quā ſīt eius uoces ſcđo
ꝙ una q̄qꝫ cōſonātia tot pōt ad plus hr̄e īter
ualla quot fuerīt eius ſpēs ſiue unū mīus īt̄
uallū q̄ ſīt eius uoces z hoc fit qn̄ cōſonātia
oēs ſuas ītercipit uoces de q̄bus diligēs ſcru
tator uerū pōt ex ſeip̄o pq̄rere iuditiū ſꝫ de
hiis diateſſarō ſpēbus q̄pluria in ſecūdo ſu
pius tractata ſūt capitulo. Diapente uero ē
cōſonātia q̄nqꝫ ſonis tres tonos unūqꝫ ſēito
niū mīus cōtinētibus facta. dcā enīꝫ. ē a dia
qđ eſt de & penta q̄nqꝫ q̄ſi cōſonātia ex q̄nqꝫ
uocibus mixta cōſiſtit q̄ppe ī numero terna
rio q̄ ī muſicis pfectā ducit diuiſionē nā ī ip
ſo extitit prīcipiū mediū & fīs eq̄ diſpoſitōe
Fit eq̄dē diapente ex diateſſarō & tono ſup
addito. que cū q̄nqꝫ tm̄ hēat uoces q̄ttuor n̄
ceſſe ē retīeat ſpēs. Prīa namqꝫ diapentes ſpe
cies formaṫ ex prīa ſpē diateſſarō & tono in
acutiori pte ſupaddito ꝓcedens hiis ſillabis
re mi fa ſol la itenſiue īcipitur eq̄deꝫ ī D ſol
re ubi q̄rta philoſophoꝝ corda reſidebat &
termīatur ī alamire in q̄ meſe collocabatur
nec mirū ſit primā diapētes cōſonātie ſpetiē

nó cócipit̃ ĩ Are ubi pria ſpẽs diateſſaró ſu
mit primordia cũ ipa pria ſpẽs diapẽtes for
met̃ ex pria diateſſaró & tono qđ multis de
cãis cótingit prio nãq; ſi pria diapẽtes ſpẽs
prĩcipiũ traheret ab Are ſecũda ſubſeqñter
nó poſſet eius pfcã ſpẽs repiri qa fieret ex du
cb3 tonis & duobus ſemitoniis.ſ.ab B mi
ad F fa ut.deficeret.n.uno ſemitonio maior̃
a tota eius pfcóe ad hoc ut tres tonos unũq;
ſẽitoniũ mĩus poſſidert̃.Scdo tertia eius ſpe
ties q̃ fieret ad C fa ut ad G ſol reut pcedẽs
p has ſillabaſ ut re mi fa ſol eſſet q̃rta Tertio
q̃rta ſpẽs q̃ cótingeret a D ſol re ad alamire
pcedẽs p has ſillabas re mi fa ſol la eſſet pri
ma.Quarto ſi prima diapẽtes ĩciperet̃ ĩ Are
tũc ſup ipam nó poſſet dari pria ſpẽs diateſ
ſaró q̃ reqrit̃ aditiẽda ipi prie diapẽtes ſpẽi
ad pficiẽdã primã regulã cãtus plãi.i.primũ
tonũ ſeu primũ modũ.Quito nó poſſet hr̃i
ſpẽs pria diateſſaró ĩ ordĩe ĩtroductorii ſub
pria ſpẽ diapẽtes quã reqrit ſcda regula can
tus plani ſeu ſcd'us tonus. Igitur pria ſpẽs
diapẽtes initiũ & fũdamẽtũ hẽt in D ſol re
& eleuat̃ ad alamire ubicũq;.n.ſimiliũ habe
tur cóſtitutio ſillabarũ .ſ.re mi fa ſol la ſem
per ſit prima ſpeties diapentes ut hic.

Scđa ſpẽs diapentes formatᷣ ex ſcđa ſpẽ diateſſarõ & tono ĩcipitur enī; in Elami ubi qnta philoſophoru; corda ſedebat & termiatᷣ p eleuatõe; ad B mi acutam q̃ param̃ſes cordã ꝑbata eſt obtinere. ꝓcedit nãq; p has ſillabas mi fa ſol la mi & ubicũq; reperitur ſimiliũ cõiunctio uocũ ſemper fit ſecunda ſpeties diapentes ut hic

D ſol re
tonus
E la mi
ſemitoniũ
F fa ut
tonus
G ſol re ut Prĩa ſpẽs diateſſarõ
tonus
a la mi re
Prẽa ſpẽs diapẽtes

E la mi
ſemitoniũ
F fa ut
tonus
G ſol re ut
tonus
a la mi re Prĩa ſpẽs diateſſaron
ſemitoniũ
b fa
paothome
B mi
tonus
Secunda ſpeties diapentes

Tertia aũt diapentes ſpẽs formať ex tritto no ꝛ ſemitonio atqꝫ ĩ F fa ut ĩchoata ubi ſexta pħoruꝫ corda ſedebat ad c ſol fa ut eleuať hiis.n.ꝓcedit ſillabiſ fa ut re mi fa & ubicũ qꝫ fuerit ſimiliũ ꝯnexio uocũ fit ſp tertia ſpẽs diapentes ut in hac expſſe mõſtrať figura

```
F fa ut
            tonus
G ſol re ut
            tonus
a la mi re
            ſemitonium
b   fa
            apothome
B       mi          Trittonus
            ſemitonium
c ſol fa ut
```

Tertia ſpeties diapentes

Quarta uero ſpẽs diapentes formatur ex tertia ſpetie diateſſaron & tono in acutiori pte ſupaddito atqꝫ incipiť ĩ G ſol re ut ubi ſeptima fuerat philoſophorũ appoſita corda & eleuať ad D la ſol re ꝓcedẽs hiis ſillabis ut r̃ mi fa ſol ac ubicũqꝫ ſimiliũ fuerit ſonoꝝ cõmixtio fit ſp q̃rta ſpẽs diapentes q̃ hoc monſtratur exemplo

G ſol re ut
tonus
a la mi re
ſemitoniū
b fa
apothome
B mi
ſemitonium
c ſol fa ut Tertia ſpeties diateſſarō
tonus
d la ſol re
Quarta ſpeties diapentes

cū aūt ad ulterioꝛ̄s ꝓceſſū fuerit ītroductorii uoces incipiēdo in alamire acuta mox prīa ſe ſe offert diapētes ſpēs quā ꝗdeꝫ reliq̄ ſpēs ſubſeq̄ntes nō ſuccedūt ordīe naturaliter diſpoſito ob multa in cōueniētia q̄ ſeq̄rentur ꝓ ut ſupius dictū eſt ſi in Are ubi prīa philoſophoꝝ corda cōſiſtit prima inciperet ipſius diapētes ſpēs. quo circa īpaꝝ q̄ttuor ſpecieꝝ replicatō reſumit ī D la ſol re ibiq; prima eius ſpēs initiuꝫ capit q̄ eleuat ab A la mi re ſuꝑ acutaꝫ ubi ꝗntadecīa p̄hoꝝ corda .ſ. netehypboleō ſedē poſſedebat. reliq̄ uero ſpēs ſucceſſiue ſubſequūt q̄s cautus lcōr ex ſe ipō deꝑhēdet pōt Diapēte ī ſuꝑ q̄ttuor ad

plus poſſidet ĩteruālla & hoc cū oēs ſuas uo
ces cōphēdit ut hic re mi fa ſol la nā inter re
& mi ē unū toni interuallū. item inter mi &
fa ē ſcd'm. ſ. ſemitonii mĩoris interuallū. ĩter
uero fa z ſol ē tertiū quo tonus pficit' ſed in
ter ſol & la ē q̃rtū & ultimū qđ facit tonū Itē
in tribus pōt diapēte interuallis cōſiſtere ut
dicēdo re fa ſol la nā inter re & fa ē ſēidittōî
interuallū & primū inter fa & ſol ſecūdū v3
toni. itē inter ſol & la tertiū. ſ. toni iteruallū
trib3 piter aliomō interuallis pōt cōcipi dia
pēte ut puta dicē do re mi ſol la. Itē t'ciomō
dicēdo re fa ſol la. Item duob3 ĩteruallis cō
fici pbat' ut dicēdo re ſol la p diateſſaron ac
toni ſpacia. itē dicēdo re mi la p toni ac dia
teſſarō ſpacia. Vno ĩſup cōſtare mōſtrat' ĩter
uallo cū dicitus re la. unde notādū ē ꝙ l3 dia
pēteſ cōſonātia uno uel duob3 uel trib3 ĩter
uallis cōſtet tñ ſp iteriacēt tres ſoni ĩter duos
extrēos q oēs ſibi ĩuicē ꝯpati tres tonos unū
ſē toniū mĩus ſp cōtinēt ex qb3 diapēte ipſa
pficit'. ꝙ ſi ſecus eēt nullomō huiuſmōi uo
ces extreme poſſēt diapētē ſibi ĩuicē correſpō
der. id quoq; qđ' de pria ſpē exēplificatū eſt
de ceteris diapētes ſpēb3 ĩtelligi minĩe dubi

De ſpēb3 diapaſō. c. viii. tamus

Iapaſō cōſonātia fit ex octo ſōis cō
ſtituētibꝫ qnqꝫ tonos & duo ſēito
nia mīora. dr̄. n. a dia qđ ē de & pa
ſō oē q̄ſi cōſonātia cōſiſtēs ex oībꝫ ſonis oēs
q̄dē ſoni ut primo aptū ē capitulo ſūt ſeptē
ī tota muſices diſciplīa qbꝫ cū prīo r̄plicato
hec pfcā diapaſō ſiphōia pficit̄ cuius pfcōeꝫ
& ꝓprietatē ſupioribꝫ uolumībꝫ apte tract
auimus. hec. n. totū mundi corpus ꝓbat̄
excitar̄ ut in ſcđo ca. primi libri tactū ē totū
quoqꝫ corpus hūanū cōficer̄ uti tertō primi
pōt cōſiderari oēꝫ pēitus armoniā diapaſon
cōſonātia diuerger̄ ꝓbat̄. fit nāqꝫ ip̄a ex dia
teſſarō ac diapēte diu̇ſas hēant ſpēſ diu̇ſas di
apaſō ſpēs diu̇ſimōe uidet̄ cōiūger̄. ſeptē. n.
ſūt dr̄ntes diapaſon ſpēs q̄ꝶ pria formať ex
pria ſpē diateſſarō fcā ab Are ad Dſolre z ex
pria ſpē diapētes hīta īter Dſol re & alamire
ꝓcedit itaqꝫ pria ſpēs diapaſō ab Are ad ala
mire. i a ꝓſlābāomēos ad meſē Scđa aūt dia
paſō ſpēs formať ex ſcđa ſpē diateſſarō cadē
te iť Bmi & Elami ḡues z ex ſcđa ſpē diapē
tes formata ab Elami ḡui ad B mi acutā igi
ť ſcđa ſpeties diapaſō ꝓcedit a bmi ad bmi
. i. ab hypatehypatō ad pameſē. tertia diapa
ſō ſpēs formať ex tertia ſpē diateſſarō fcā iť
Cfaut & F fa ut ḡues & ex tertia ſpē diapen

tes formata ab F faut ğui ad C ſolſaut itaq̧
tertia ſpẽs diapaſon procedit a C ad C .i. a
C faut ad c ſol fa ut ſiue a paripatehypaton
ad tritediezeugmenon Quarta uero diapa
ſon ſpecies cõtexit̃ ex prĩa ſpẽ diapentes fcã
a D ſol re ad A la mi re .i. alycãoſhypatõ ad
meſen & ex prĩa diateſſarõ q̃ fit inter alamire
& D la ſol re. ꝓcedit .n. q̃rta ſpẽs diapaſon a
D ad D .i. a D ſol re ad D la ſol re .ſ. alycãoſ
hypatõ ad paranetediezeugmenõ q̃ q̃dẽ ſpẽs
hiis patent exemplis.

A re
B mi
C fa ut
D ſol re — prĩa ſpẽs diateſſaron
E la mi
F fa ut
G ſol re ut
a la mi re — prĩa ſpẽs diapẽtes

Prima ſpeties diapaſõ

B mi
C fa ut
D ſol re
E la mi — ſcd̃a ſpẽs diateſſaron
F fa ut
G ſol re ut

fasc. XIV

a lamire
b fa
B mi Secunda ſpeties diateſſarõ
Secunda ſpeties diapaſon

C fa ut
D ſol re
E la mi
F fa ut Tertia ſpeties diateſſaron
G ſol re ut
a la mi re
b fa
B mi
c ſol fa ut Tertia ſpeties diapentes
Tertia ſpeties diapaſon

D ſol re
E la mi
F fa ut
G ſol re ut
a la mi re Prima ſpeties diapentes
b fa
B mi
c ſol fa ut
D la ſol re Prima ſpeties diateſſarõ
Quarta ſpeties diapaſon

Quīta aūt diapaſō ſpēs formaᵗ ex ſcđa ſpē diapentes habita inter Elami grauē & Bmi acutam ſiue inter hypatemeſō & parameſen & ex ſecunda ſpetie diateſſarō ꝓcedente a B mi acuta ad Elami acutā itaqȝ ꝓcedit quīta ſpeties diapaſon ab E ḡui ad e acutaȝ ſeu ab hypatemeſō ad netedieȝeugmenon Sexta uero diapaſō ſpēs formaᵗ ex tertia ſpē diapentes q̄ cadit ab F fa ut graui ad c ſol fa ut ſeu a paripatemeſō ad tritedieȝeugmenō & ex tᵗtia ſpē diateſſaron habita inter c ſol fa ut & F fa ut ſiue inter tritedieȝeugmenon & trite hyꝑboleon. ſexta itaqȝ diapaſō ſpēs cadit ab F fa ut ḡui ad F fa ut acutā. ſiue a paripatemeſon ad tritehyꝑboleon. Septima aūt & ultima diapaſō ſpēs formaᵗ ex q̄rta ſpetie diapentes facta a G ſol re ut ḡui ad D la ſol re & ex prima diateſſarō ducta īter D la ſol re & G ſol re ut acutas igiᵗ ſeptīa diapaſō ſpēſ occurrit a G ſol re ut ḡui ad G ſol re ut acutam ſiue a lycanoſmeſon ad paranetehyꝑboleon. ut hiis monſtratur exemplis

E la mi
F fa ut
G ſol re ut
a la mi re

b fa
B mi Secunda ſpeties diapentes
c ſol fa ut
D la ſol re
e la mi Secunda ſpeties diateſſarõ
Quinta ſpeties diapaſon
F fa ut
G ſol re ut
a la mi re
b fa
B mi
c ſol fa ut Tertia ſpeties diapentes
d la ſol re
e la mi
F fa ut Tertia ſpeties diateſſaron
Sexta ſpeties diapaſon
G ſol re ut
a lami re
b fa
B mi
c ſol fa ut
D la ſol re Quarta ſpeties diapẽtes
E la mi
F fa ut
G ſol re ut Prima ſpeties diateſſarõ
Septima ſpeties diapaſon

Conſtat enim diapaſon ſeptem ad plus iter
uallis cũ ſcilicet oẽs ſuas octo uoces cõtinet
ut dictũ ẽ ultimo quarti item ſex ĩteruallis
ac quĩq; uel q̃ttuor ac tribus ſeu duobus di
uerſimõe dignoſcit interuallis ꝑfici. uno eti
am conſtat interuallo cũ extreme uoces nul
lam intercipiũt uocẽ qd diligentie lectoris
cõſiderandũ cõmitto. Veteres. n. has ſeptẽ di
apaſon ſpeties quattuor maneriebus tantũ
expoſuere quarũ primã ꝓthum appellabãt
ſecũdã deuterũ. tertiã Trittũ, quartã tetrar
dũ. Et quidem hee maneries terminos canti
bus cõſtituebant ultra quos nulla intenſiõe
uel remiſſione poſſent extendi. hinc idcirco
ipſe maneries cõſtitutiones ſũt appellate nã
q; diapaſon ac diateſſarõ una queq; dephen
debat conſtitutio q̃; ſic diffinit Conſtitutõ
eſt plenũ ueluti modulatõis corpus ex cõſo
nantiarũ coniunctiõe conſiſtens Igitur pri
ma maneries ſiue prima conſtitutio procede
bat ab Are ad D la ſol re. i. a ꝓſlambanome
nos ad panetedieʒeugmenon Secũda mane
ries extendebatur a B mi g̃ui ad E la mi acu
tam ſiue ab hypatehypaton ad netedieʒeug
menon Tertia cõſtitutio reſidebat inter Cfa
ut & F fa ut acutã ſeu inter paripatehypatõ

& tritehypboleon. Quarta conſtitutio ſiue maneries ꝑcedebat a D ſol re ad G ſol re ut acutam ſeu a lycanoſhypatō ad paranetehy pboleon. Omnis enim cātus planus hiis q̄t tuor regulis ſiue maneriebus regebat̄ & ter minabatur ad q̄rtam uocē grauiorem ubi ſi naphe diateſſaron ac diapaſon coniungebat Prīa nāq; maneries terminabat̄ in D ſol re Secunda in Elami. tertia in F fa ut Quarta ī G ſol re ut graues Itaq; ſupra finez ſuū dia paſon attingebant ſub fine uero diateſſarō deponebant. Quo circa cū ineptus atq; diffi cilis eſſet tantus aſcenſus a fine cū deſcenſuz q̄ttuor uocū ſub eodē fine ꝓuidentia muſi corū has q̄ttuor diuiſit ſtatuens eas ſolā dia paſon cōtinere a ſuo fine eleuatā factamq; ex diapente & diateſſaron ita ut diapente ſemp ſit grauior diateſſaron uero acutior Ipſis in ſuper primis q̄ttuor maneriebus hoc ordiñ p ſolam diapaſon diſpoſitis q̄ttuor ſubiūx it q̄ diateſſaron ſub fine depreſſam atq; dia penten a fine tenſam poſſideret q̄ omnes ī ſū mam ducte octonariū uident̄ ordinē imple re earū namq; hic ſtat ordo Prothus & ſuus ɉubiugalis. dauterus & ſuus ſubiugalis tri tus z ſuuſ ſubiugaliſ Tetrarduſ z ſuus ſub

iugalis.ſed de hiis aptius in aliis uolumini
bus que pratice muſice aſcribētur ꝑtractare
exiſtimo. Nunc de ſeptem diapaſon ſpēbus
aduertendū ē ꝙ tres prime ſpeties ſupius di
ſpoſite diateſſarō cōſonātiam ī ſui cōpoſitōe
ad grauiorem iubent partem collocari.reliq̄
uero quattuor diateſſarō ip̄am ſupra diapen
ten extolli ut ip̄is mōſtratū eſt rōnibꝫ & exē
plis .Philoſophi enī ſeptē ipſas diapaſō ſpe
ties modos a modulatōe dixerunt eas tamq̄
oīum cantuum metas regulariter ſtatuentes
nāqꝫ prima diapaſon conſtitutio a ꝓſlamba
nomenos ad meſen facta ſiue ab Are ad ala
mire acutā primū mōꝫ formabat quē hypo
doriū appellamus: Si autem oēs huius prīe
ſpetiei diapaſon uoces toni ſuſceperint intē
ſionem fiet ſecundus modus.ſ.hypophrigi
us.Rurſus ſi omnes hypophrigii uoces ſēi
tonio intenſe fuerint hypolidius formabit̄
modus.ꝙ ſi ī hypolidio uoces omnes tono
fuerint eleuate Doriū fatient Cū autem oēs
dorii uoces toni rurſus intenſionem ceperīt
phrigiū cōſtituent.ſed ſi phrigii uoces ſemi
tonio intendantur Lidiū creabunt.q̄ quidē
lidii uoces ſi tono fuerint eleuate Mixolidi
um ꝓducent.Hii itaqꝫ ſeptem modi eaidem

uoces & cordas ſortiũtur quas prima tenet diapaſõ ſpecies.ſ.a pſlãbanomenos ad meſẽ ſed alter alterũ tono uel ſemitonio ꝑut na turaliter introductorii ordo ꝓcedit in gene re dyattonico excedit acumine. Vnde pſlam banomenos hypophrigii ſiue Are eam que eſt hypodorii tono ſupuadit acumine ſimi liter Meſe & alamire ipſius hypophrigii eaꝫ que eſt in hypodorio eodẽ ſuperuadit tono hinc reliquas interiectas uoces totuꝫqꝫ ordi nem hypodorii interiecte uoces ac totus hy pophrigii ordo ſuperuadent tono. Idem or do cõſiſtit in ceteris quos diligens ex ſe ipſo poteſt perquirere quiſqꝫ. Cum igitur hii ſep tem modi iuxta ſeptem diapaſon ſpecies cõ ſtituti eaſdem ſemper uoces & cordas retine ant acumine tantum & grauitate inter ſe in uiceꝫ differentes hiis Phtolemeus nõ incon uenienter octauum ſupadiũxit quem hyper mixolidium appellant muſici cuius ordo mixolidii ordinẽ tono ſupat acumine quos litteris primis in introductorio confixis fi guraliter diſcernendos conſtitui hoc modo.

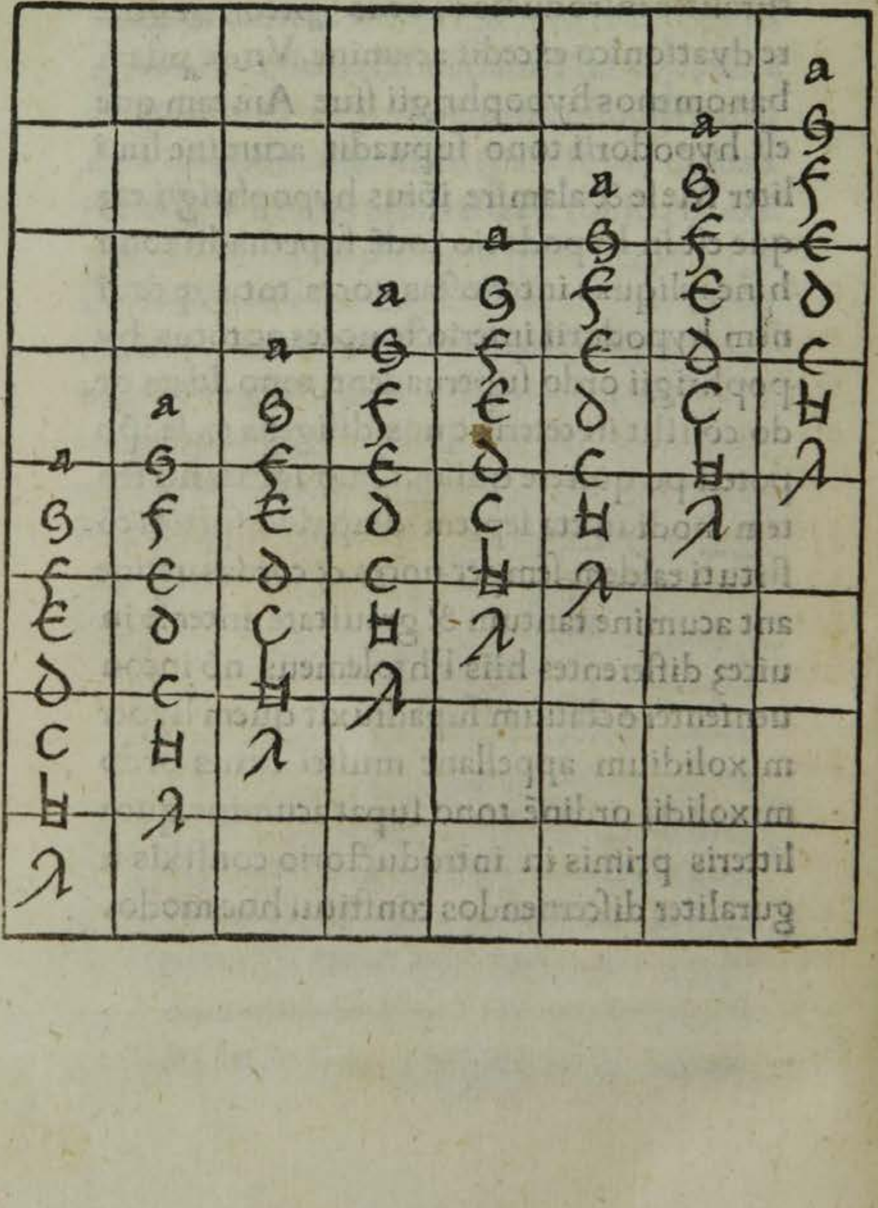

Hii & etenim modi ꝓpter conuerſionē quā ſortiunť trāſeundo ex grauitate in acumen unū ex altero ꝓcreando tropi ſūt appellati naꝫ tropos grece cōuerſio diciť latine. unde apud. Boetiū Tropi ſūt cōſtitutōes in totis uocū ordinibus uel grauitate uel acumine differētes. Nos aūt poſteri hos modos nūcupamus tonos q̃ſi ex tonis & ſemitoniis gn̄atos quos ſic ſolent muſici diffinire Tonus ē regula q̄ per eleuatōem & depoſitōem oēs cātus in fine diiudicat ſed hos quidem hic pretereūdos tacite eſſe arbitror cū potius muſices pratice q̄ ſpeculatōe cōueniant quorum tractatus & in ſexto floris muſices & ī libro collocutōm q̃rta collocutōe diffuſus in ſecūda huius operis parte qui pratice aſcribetur loco cōgruo liquidius explanabitur Nunc uero diapa ſō cōſonātiam ad eundem ē q̄ ſimul iūcte diateſſaron ac diapente monſtrate ſunt pficere Hoc tamen in hiis eſt aduertendum ꝙ licet diateſſaron in grauiori loco cōſtituta & diapente eideꝫ in acutiori parte cōiuncta extremis uocibus perfectam diapaſō reſonent cōſonantiā medius tamen ſonus q̄ diateſſaron ad grauiorē explet ac diapenten inchoat in acumē perfectam auribus nō ad

itiet armoniã ueluti ipẽ medius tono ĩtẽdat in acumen ubi tunc diapenten ad grauiorẽ partem perfitiet & diateſſaron ad acutiorem id enim euenire contingit quoniam diateſſ aron cum ſit quattuor uocum auribus per ſe diſſonantiam miſcet ſecundum artem cõ trapuncti Diapente uero quinq; uocũ opti mã ducit concordiam cum itaq; inter duos extremos diapaſon conſonantiam correſpon dentes ſonos medius collocetur ſonus diapẽ ten pſitiens ad grauiorem & diateſſaron ad acutiorem perfectam auribus inuicem pulſi aditient armoniam & diſſonantia quattuor uocũ quam medius ducit ad extremum acu tiorem auribus non percipitur. quoniam g̃ uior ad medium diapentes cõſonantiam per fectam ſonat. Idem grauior ad acutiorẽ opti mam diapaſon ſiphoniam quarũ ſuauis ꝓ prietas diſſonantiam illarum quattuor uo cũ quã ducit medius ad extremum ebetat & obtundit adeo ut auribus diſcordia ipã nõ percipiatur ob paruulam quã ſortita ẽ por tionem & debilitatem acuminis nam ſonus acutus debilior eſt q̃ grauis. Secus autem ſi medius ad grauitatem q̃ttuor ipar ũ uocum cõmixtionem ſiue diateſſaron ipleret & dia

penten ad acutiorē. amplius namq̄ diſſona
re perciperetur quia tenor ſiue ſonus grauis
ob ſui tarditatem quam habet ī ſe ut in pri
mo ſecundi declaratum eſt plus retinet tpis
quā acutus qui uelocioribus ꝓcreatur moti
b3 Vbi aūt plus ē tpis & tarditatis amplius
pōt diſcordari & p ↄſeq̄ns diſcordātia magis
ꝑcipi ut dicit Ariſto.zi.ꝓblemate ſue muſi
ces ad q̄d ēt cōcurrit expoſitō dn̄i recōciliato
ris.maioritate itaq̄ tpris ḡuis ſōus exhibet᷑
tardus z multus hic ipius eē fit māifeſtū pp
ſui tarditatē.l3 acutuſ ſōus mīori tpe reddit᷑
uelox Ideo lat3 diſcordātia q̄ttuor uocū pp
uelocitatē acutoꝝ ſonoꝝ.hiis.n.tribus ſōis
ſic ſtātib3 ſi ḡuis p dyttonū uel ſēidyttonu3
eleuet᷑ q̄ dicit᷑ tertia ī cōtrapūcto & cōcordā
tia ipſcā effitiet tertiā ad m̄diū ſonū q̄ cōtra
tenor appellat᷑ ad q̄ diapētē ſiue q̄ntā ſona
bat prius q̄ ipius tertie ſumeret intenſione3
& ſextam ad extremum ad quem prius dia
paſon reſpondebat id eſt octauam.tertia enī
& ſexta ſunt ſpeties ſiue concordātie imper
fecte in contrapuncto atq̄ ideo grauior ipſe
ſōus tertiā ad mediū & ſextā ad extremū ↄſti
tuēs q̄rtā īter ip3 mediū & extremū acutiorē
eadē rōe ebetat ipius diſcordiā extinguēdo

Quam plura inſuper naturalia muſices acci
dentia indigent exſpoſitõe q̄ cum locus iſte
tractare diſuadeat alia uolumina diffuſius
locis congruis apperient

Et ſic eſt Finiſ

O cui cardineum licuit contingere honorez
Et me quem virtus inpulit ut venerer
Accipe ꝑua licet ſint hec haud munera tãto
Digna viro: cuius nomine ſurgit opus
Iſta et enim nullus cenſebit paruula lector
Si ſtudii fructum cerpſeris ipſe mei
En age: me & librũ uultu conplectere grato
Dicere nec pigeat Tu mihi ſeruus eris

FRANCHINI Gafori Laudenſis Muſiceſ ꝓfeſſoris theoricum opus armonice diſcipline Explicit. Impreſſum Neapolis per Magiſtrum Frãciſcũ di dino florentinum. Anno dñi. M. CCCC. LXXX. Die octauo octobris. Inuictiſſimo Rege Ferdinando regnante. Anno regni eius vigeſſimo tertio.

BIBLIOTECA NAZIONALE FIRENZE

decem a greco deca viginti quasi decem bis geniti
triginta quasi decem ter geniti.
quadringenti per q...

Incipit Regiſtrū huius libri

I (8) cc. 1-7	Primū uacat cuit meſtos	Fertur neceſſe	VIII cc. 56-62 (c. 61 bis non contata)
II cc. 8-15	Tripliciter lent niſi	In quo tertia	IX cc. 63-70
III cc. 16-23	Bus cātilenā efficit	Sunt ceteris	X cc. 71-78
IV cc. 24-31	Ti eſſe moniis	De īteruallis nona inmobilis	XI cc. 79-86
V cc. 32-39	Titur talium	Tur tonus da particione	XII cc. 87-94
VI cc. 40-47	Vt hic quaternario	Littera litteras	XIII cc. 95-102
VII cc. 48-55	Daſ ꝑducēdas	Alamire et tritehypboleō	XIV cc. 103-110

...ndicata magis · ē veritas
...is acutior · ex lingua mei temporis

J. h. s. Cum· montis sancti Joēs capanie alphonso pri metu-
endo

Quos mihi misisti tanta gravitate refertos
Perlegi versus per metuende pater
Non tales cecinit doctus rhodopeius heros
Inferne fidibus qui stupuere domus
Nec tales cecinit qui fixit moenia thebis
Amphion docta dum canit ille lyra
Sed quos luce david vel quales nocte canebat
Dum caneret laudes criste benigne tuas
Unde precor supplex dū tempus postulat ut tu
Perscribas docto pectore multa tuo

Landinus in bucc·

Numerus est compositio quantitatis discrete et
capitur pro ordine consonantia et modulatione

Nota In supparticulari genere qz multifaria
fit quelibet proportio pot dici epitritus ternarius et
boetius

Multiplex primum genus est qz incipit ab unitate
superparticulare secundū qz a binario incipit et
generice et specifice me dabo in pedes etc.

10

... salutis ...
... moy. egipti aqua ...
... salvatus ... et moseus mosbiesq

... ieudiano iesto inquisitio lr. querentes n.
... adipiscimur.

persius

Cantare credas pegaseum melos - polirianus dicit nectar
et ... melos - q2 nunq melos habuit prima productam

Versus Campane

... rerum pestem fugo congrego clerum.
... ploro missam celebrare peraro

vox vel a uocando uel a boo pex

Clauis dicta qd claudat, cuius inventor
teste plinio fuit theodorus samius
... canticum e - sine carmine suaue uel modulatis cantus
uox est aeris tenuissimus ictus -
prisc. lib. j.
vox est sum sensibile aurium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. A.6.36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. A.6.36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. A.6.36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. A.6.36